

RĪGAS KULTŪRVĒSTURISKO TERITORIJU TEMATISKAIS PLĀNOJUMS

Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments, 2017

SATURA RĀDĪTĀJS

Izmantotie saīsinājumi	4
1. Tematiskā plānojuma nepieciešamības pamatojums	5
1.1. Tematiskā plānojuma vieta Rīgas plānošanas sistēmā	5
1.2. Tematiskā plānojuma izstrādes nepieciešamības pamatojums	7
1.3. Tematiskā plānojuma atbilstība Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai	8
1.4. Sasniedzamais mērķis un uzdevumi	11
1.5. Definīcijas	12
2. Kultūrvēsturiskais mantojums Rīgā	13
2.1. Valsts aizsargājami kultūras pieminekļi.....	13
2.1.1. Pilsētībūvniecības pieminekļi	14
2.1.2. Pārējie valsts aizsargājami kultūras pieminekļi	22
2.2. Apbūves aizsardzības teritorijas	24
2.2.1. Āgenskalns	29
2.2.2. Bolderāja.....	31
2.2.3. Čiekurkalns.....	33
2.2.4. Dzegužkalns-Nordeķi	35
2.2.5. Jaunmīlgrāvis (Ezera iela)	38
2.2.6. Maskavas priekšpilsēta	39
2.2.7. Pleskodāle.....	41
2.2.8. Sarkandaugava.....	43
2.2.9. Teika	45
2.2.10. Torņakalns	47
2.2.11. Vecāķi	49
2.2.12. Vecdaugava (Airu iela)	50
2.2.13. Vecmīlgrāvis (Emmas iela)	51
2.2.14. VEF rūpnieciskā apbūve	52
2.2.15. Ziemeļblāzmas kultūrvēsturiskā kompleksa teritorija	54
2.3. Pašvaldībai nozīmīgi kultūrvēsturiski vērtīgi objekti	56
2.4. Citas kultūrvēsturiski nozīmīgas teritorijas	58
2.4.1. Rīgas vēsturiskās muižas	58
2.4.2. Arheoloģisko atradumu vietas	59
3. Atbalsts kultūrvēsturiski vērtīgu objektu un teritoriju aizsardzībai, saglabāšanai un atjaunošanai	60

3.1. Finansiālā atbalsta pasākumi	61
3.2. Citi atbalsta pasākumi	62
3.3. Tālākās izpētes jautājumi	63
Izmantotie informācijas avoti.....	64

PIELIKUMI

1. Kultūrvēsturisko teritoriju shēma M 1:60 000
2. Pašvaldībai nozīmīgo kultūrvēsturiski vērtīgo objektu saraksts un kartoshēmas:
 - 2.1. Sākotnēji novērtēto ēku saraksts
 - 2.2. Sākotnēji novērtētās vēsturiskās ēkas apbūves aizsardzības teritorijā “Āgenskalns”
 - 2.3. Sākotnēji novērtētās vēsturiskās ēkas apbūves aizsardzības teritorijā “Bolderāja”
 - 2.4. Sākotnēji novērtētās vēsturiskās ēkas apbūves aizsardzības teritorijā “Čiekurkalns”
 - 2.5. Sākotnēji novērtētās vēsturiskās ēkas apbūves aizsardzības teritorijā “Dzegužkalns - Nordeķi”
 - 2.6. Sākotnēji novērtētās vēsturiskās ēkas apbūves aizsardzības teritorijā “Jaunmīlgrāvis (Ezera iela)”
 - 2.7. Sākotnēji novērtētās vēsturiskās ēkas apbūves aizsardzības teritorijā “Maskavas priekšpilsēta”
 - 2.8. Sākotnēji novērtētās vēsturiskās ēkas apbūves aizsardzības teritorijā “Pleskodāle”
 - 2.9. Sākotnēji novērtētās vēsturiskās ēkas apbūves aizsardzības teritorijā “Sarkandaugava”
 - 2.10. Sākotnēji novērtētās vēsturiskās ēkas apbūves aizsardzības teritorijā “Teika” un “VEF rūpnieciskā apbūve”
 - 2.11. Sākotnēji novērtētās vēsturiskās ēkas apbūves aizsardzības teritorijā “Torņakalns”
 - 2.12. Sākotnēji novērtētās vēsturiskās ēkas apbūves aizsardzības teritorijā “Vecāķi”
 - 2.13. Sākotnēji novērtētās vēsturiskās ēkas apbūves aizsardzības teritorijā “Vecdaugava (Airu iela)”
 - 2.14. Sākotnēji novērtētās vēsturiskās ēkas apbūves aizsardzības teritorijā “Ziemeļblāzmas kultūrvēsturiskā kompleksa teritorija” un “Vecmīlgrāvis (Emmas iela)”
3. Rīgas vēsturiskās muižas. Kartoshēma M 1:85 000
4. Esošās un potenciālās arheoloģisko atradumu vietas. Kartoshēma M 1:85 000

Izmantotie saīsinājumi

Saīsinājuma apzīmējums	Saīsinājuma skaidrojums
LV	Latvijas Republika
RD PAD	Rīgas domes Pilsētas Attīstības departaments
RTP2030	Izstrādes stadijā esošais Rīgas teritorijas plānojums
RTP2006-2018	Rīgas teritorijas plānojums 2006.-2018. gadam
RAP1995-2005	Rīgas attīstības plāns 1995. – 2005. gadam
TmP	Tematiskais plānojums
RD	Rīgas dome
MK	Ministru kabinets
KM	Kultūras ministrija
Stratēģija	Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam
Attīstības programma	Rīgas attīstības programma 2014.-2020. gadam
TIAN	Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi
RB	Rīgas brīvosta
RVC	Rīgas vēsturiskais centrs
AZ	Rīgas vēsturiskā centra aizsardzības zona
VAN	MK 2013. gada 30. aprīļa noteikumi Nr. 240 „Vispārējie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”
EP	Eiropas Padome
UNESCO	Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija
VKPAI	Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija
NVO	Nevalstiskā organizācija
NĪN	Nekustamā īpašuma nodoklis

1. Tematiskā plānojuma nepieciešamības pamatojums

1.1. Tematiskā plānojuma vieta Rīgas plānošanas sistēmā

Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju tematiskais plānojums (turpmāk – TmP) ir izstrādāts saskaņā ar Rīgas domes (turpmāk – RD) 22.10.2013. lēmumu Nr.305 „Par Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju tematiskā plānojuma izstrādes uzsākšanu”.

Atbilstoši Latvijas Republikas (turpmāk – LV) Teritorijas attīstības plānošanas likumam TmP ir teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā atbilstoši plānošanas līmenim risināti specifiski jautājumi, kas saistīti ar atsevišķu nozaru attīstību (piemēram, transporta infrastruktūra, veselības aprūpes iestāžu un izglītības iestāžu izvietojums) vai specifisku tematu (piemēram, inženiertīklu izvietojums, ainaviski vērtīgas teritorijas un riska teritorijas)¹.

Šis TmP ir sagatavots atbilstoši spēkā esošajiem LV normatīvajiem aktiem, tajā skaitā:

- 1) LV Satversmei;
- 2) Likumam „Par pašvaldībām” un uz tā pamata izdotajiem Ministru kabineta (turpmāk – MK) noteikumiem;
- 3) Attīstības plānošanas sistēmas likumam;
- 4) Teritorijas attīstības plānošanas likumam un uz tā pamata izdotajiem MK noteikumiem;
- 5) Likumam „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” un uz tā pamata izdotajiem MK noteikumiem;
- 6) Būvniecības likumam un uz tā pamata izdotajiem MK noteikumiem;
- 7) Aizsargjoslu likumam un uz tā pamata izdotajiem MK noteikumiem;
- 8) Sabiedrības vajadzībām nepieciešamā nekustamā īpašuma atsavināšanas likumam un uz tā pamata izdotajiem MK noteikumiem;
- 9) Rīgas vēsturiskā centra (turpmāk – RVC) saglabāšanas un aizsardzības likumam un uz tā pamata izdotajiem MK noteikumiem;
- 10) Rīgas domes (turpmāk – RD) saistošajiem noteikumiem;
- 11) u.c.

Kā arī saskaņā ar starptautiskajām konvencijām:

- 1) Konvenciju “Par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību”;
- 2) Eiropas Padomes Konvenciju Eiropas Arhitektūras mantojuma aizsardzībai;
- 3) Eiropas Padomes Konvenciju arheoloģiskā mantojuma aizsardzībai;
- 4) Eiropas Padomes Vispārējo konvenciju par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai;
- 5) Eiropas ainavu konvenciju;
- 6) Eiropas kultūras konvenciju;
- 7) u.c.

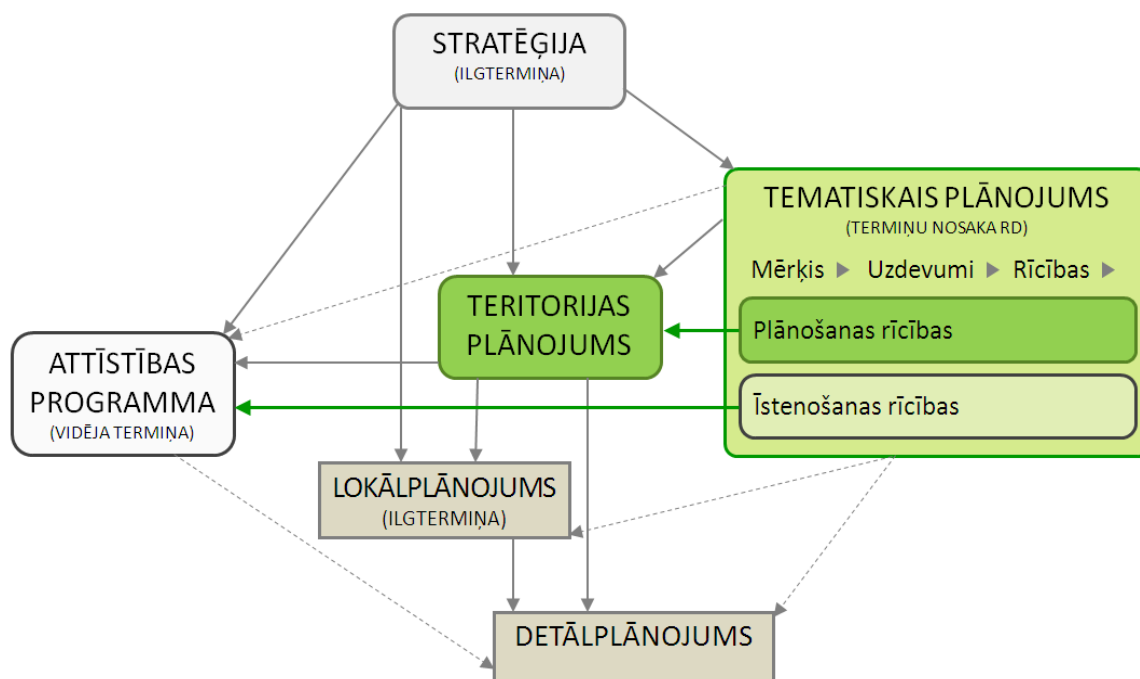
Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju TmP ir izstrādāts ar mērķi kalpot par pamatu izstrādes stadijā esošā Rīgas teritorijas plānojuma (turpmāk - RTP2030) konceptuālajai daļai atbilstoši RD 2013. gada 22. oktobra lēmumam “Par grozījumiem RD 2012. gada 3. jūlija lēmumā Nr. 4936 „Par Rīgas teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu””. Šis TmP tika vienlaicīgi izstrādāts un

¹ Teritorijas attīstības plānošanas likums, 1. pants.

saskaņots ar 10 citiem TmP, kas detalizēti pēta konkrētu jautājumu specifiku un piedāvā risinājumus RTP2030 un citiem plānošanas dokumentiem. Tādējādi RTP2030 izstrādes ietvaros sagatavoti šādi TmP:

- 1) Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju TmP;
- 2) Mājokļu attīstības TmP;
- 3) Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju TmP;
- 4) Meliorācijas attīstības TmP;
- 5) Ūdens teritoriju un krastmalu TmP;
- 6) Apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu TmP;
- 7) Aizsargjoslu un aprobežojumu TmP;
- 8) Transporta attīstības TmP;
- 9) Ainavu TmP;
- 10) Valsts un pašvaldības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju TmP;
- 11) Rīgas brīvostas TmP.

Gan TmP, gan RTP2030 ir hierarhiski pakārtoti Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai līdz 2030.gadam (turpmāk tekstā - Stratēģija) un kopā ar Rīgas attīstības programmu 2014.-2020.gadam (turpmāk tekstā - Attīstības programma) veido Rīgas attīstības plānošanas dokumentu sistēmu, kas shematiski attēlota 1.1.attēlā.

1.1.attēls. Rīgas attīstības plānošanas dokumentu sistēmas shēma

Kā redzams 1.1.attēlā redzamajā shēmā, visi Rīgas attīstības plānošanas dokumenti, tostarp TmP, atrodas ciešā savstarpējā sasaistē, nodrošinot, ka Rīgas pilsētas teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku.

Katrs TmP ietver TmP nepieciešamības pamatojuma sadaļu un risinājumu sadaļu, kurā atspoguļots risinājumu pamatojums, uzdevumi un plānošanas rīcības.

Pēc TmP apstiprināšanas ar RD lēmumu tajā ietvertie risinājumi ir saistoši RD un tai pakļautajām struktūrvienībām, un skar iedzīvotājus, projektu pieteicējus un kapitāla ieguldītājus, zemes īpašniekus u.c. iesaistītās puses, jo būs jāievēro, izstrādājot citus teritorijas attīstības plānošanas dokumentus.

1.2. Tematiskā plānojuma izstrādes nepieciešamības pamatojums

Saskaņā ar Eiropas Padomes Vispārējo konvenciju par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai kultūras mantojums sastāv no uzkrātu resursu kopuma, kas saņemti mantojumā no pagātnes un, neatkarīgi no piederības, indivīdu un sabiedrības uztverē tiek uzskatīti par vērtību, pārliecību, zināšanu, tradīciju atspoguļotājiem un paudējiem. Tas ietver arī vidi, kas, laikam ejot, izveidojusies cilvēku un vietu mijiedarbībā.

Likums „Par pašvaldībām” paredz, ka Rīga kā Latvijas galvaspilsēta papildus citām pašvaldības autonomajām funkcijām pastāvīgi piedalās valsts un starptautiskas nozīmes vēstures objektu, nacionālās nozīmes kultūrvēsturisko objektu, kā arī kultūras infrastruktūras uzturēšanā un attīstīšanā, atbildību šī pienākuma izpildē dalot ar valsti.

Stratēģijā iekļauti nosacījumi kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai. RTP2030 uzdevums ir detalizēt Stratēģijā iestrādātos risinājumus un noteikt prasības to īstenošanai.

Apzinoties nepieciešamību saglabāt kultūras mantojumu nākamajām paaudzēm, jaunajam RTP2030 jākalpo kā vienam no instrumentam tā aizsardzībai, uzturēšanai un attīstībai. Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju TmP sniedz detalizētu informāciju par teritorijām ar īpašu kultūrvēsturisku statusu un to apbūves veidošanas principiem, radot pamatojumu RTP2030 ietvaros izstrādājamajam TIAN iekļautajām prasībām.

Šobrīd noteiktās Rīgas kultūrvēsturiskās vērtības veido Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (turpmāk – UNESCO) Pasaules mantojuma sarakstā iekļautais RVC un tā aizsardzības zona (turpmāk – AZ), 5 valsts nozīmes pilsētībūvnieciskie pieminekļi, 15 pašvaldības noteiktas apbūves aizsardzības teritorijas, virkne arheoloģijas un vēstures pieminekļu, vēsturiskas notikumu vietas, kā arī vairāki simti valsts un vietējas nozīmes arhitektūras un mākslas pieminekļi. Virknei kultūrvēsturiski vērtīgu objektu un teritoriju, kas atrodas ārpus valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu un apbūves aizsardzības teritoriju robežām, nav piešķirts īpašs statuss, taču to saglabāšana ir būtiska pilsētas kultūrvēsturiskās vērtības uzturēšanai.

TmP procesā tika nodrošināts informācijas un lēmumu pieņemšanas atklātums, sniedzot ikvienam iespēju piedalīties tā izstrādē. Sabiedrības līdzdalība tika nodrošināta ar dažādu mediju palīdzību, kā arī tika organizētas starpinstitucionālas TmP izstrādes darba grupas sanāksmes, iedzīvotāju aptaujas, apkaimju sanāksmes un tematiskie semināri, lai uzklausītu rīdziniekus un kopīgi meklētu risinājumus.

1.3. Tematiskā plānojuma atbilstība Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai

Stratēģija nosaka, ka pilsētā jāveido izcila kultūrvide un jāsauglabā kultūrainava (17§). Pilsētvides attīstībā, sabalansējot dažādus aspektus, Stratēģija paredz dažādas rīcības, tostarp kultūrvēsturiskā mantojuma un pilsētai raksturīgās ainavas saglabāšanu (46§), tādējādi panākot, ka 2030. gadā pilsētas laikmetīgais tēls harmoniski sadzīvo ar autentisko kultūrvēsturisko mantojumu, saglabājot pilsētas noskaņu (47§). Stratēģija arī uzsver nepieciešamību attīstīt kultūrvēsturiskās vērtības kā vienu no Rīgas starptautiskās konkurētspējas faktoru, izmantojot Eiropas kultūras galvaspilsētas statusu (57§).

Stratēģijā iezīmētā Rīgas specializācija reģionālā mērogā ir unikālas pilsētvides centrs (68§), bet starptautiskā mērogā starp nozarēm, kas veicina pilsētas konkurētspēju, ir kultūrvide un ar to saistītais tūrisms (72§).

Viens no 19 rīcības virzieniem, kas Stratēģijā noteikti Rīgas pilsētas ilgtermiņa mērķu sasniegšanai, ir arī atpazīstamas un iesaistošas kultūrvides veidošana (74§).

Stratēģijā definētas nozīmīgas kultūrvēsturiskās un ainavu telpas, tostarp Vecrīga (173§), UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā iekļautais Rīgas vēsturiskais centrs (174§) un tā aizsardzības zona (175§), apbūves aizsardzības zonas (176§), vēsturiskās industriālās teritorijas ap pilsētas centra dzelzceļa loku (177§), meža kapsētu ainava (179§), vēstures pieminekļi Piejūras ainavu telpā (182§), lielmēroga mikrorajonu apbūve (193, 194, 195§), un doti nosacījumi šo telpu tālākai attīstīšanai.

Lielākā daļa Stratēģijā noteiktās prioritārās attīstības teritorijas ir tieši vai pastarpināti saistītas ar kultūrvēsturisko mantojumu – gan Rīgas centrs, kur ietilpst UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā iekļautais RVC un tā AZ un kurā lielākā uzmanība pievēršama centra pilsētvides saglabāšanai un attīstībai, tā specifisko problēmu risināšanai (202§), gan Zinātnes un inovāciju centrs, kas atrodas Torņakalnā līdzās vēsturiskajai apbūvei (207§), gan arī Skanste, kas ir Rīgas vēsturiskajam centram tuvākā maz apbūvētā apkaimē un teritoriāli iekļaujas RVC AZ (208§).

Prioritāri attīstāmo teritoriju skaitā ir arī Maskavas forštate - Rīgas centram tuvākā, relatīvi blīvi apdzīvotā apkaimē ar lielu degradēto ēku īpatsvaru, vienlaikus kultūrvēsturiski vērtīga un savdabīga pilsētas daļa, kuras potenciāls saistāms gan ar tūrisma piedāvājuma paplašināšanu, gan pievilcīgas dzīves vietas radīšanu (211, 212 §).

Uz kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu un attīstību attiecināmas Stratēģijā iekļautās pilsētas attīstības stratēģiskās nostādnes ir *SN2 - Kvalitatīva dzīves vide un mājoklis* un *SN5 - Kultūrvēsturiskās un ainavas vērtības* (244§).

SN2 – Kvalitatīva dzīves vide un mājoklis paredz veicināt vēsturiskās apbūves pielāgošanu mūsdienu komforta prasībām, nodrošinot veselīgu dzīves vidi, vienlaicīgi saglabājot apbūves kultūrvēsturisko vērtību (244§). Savukārt *SN5 – Kultūrvēsturiskās un ainavas vērtības* uzdod pašvaldībai, vērtējot attīstības priekšlikumus kultūrvēsturiskā mantojuma teritorijās, respektēt saglabājamās un aizsargājamās vērtības un pieprasīt risinājumus, kas nerada nelabvēlīgu ietekmi uz šīm vērtībām (258§). Vienlaikus, veicinot attīstību, Stratēģija pieļauj samērīgas transformācijas pilsētas ainavā, kultūras un dabas mantojuma saglabāšanu pakārtojot vispārīgiem ētikas principiem un centrā liekot cilvēka dzīves kvalitāti (259§).

Detalizēta Stratēģijā ietverta vadlīniju sasaiste ar RTP2006-2018 ietvertajām pašvaldības rīcības politikām un Kultūrvēsturisko teritoriju TmP risinājumiem redzama 1. tabulā.

1. tabula

RTP2006-2018 politikas	Stratēģija	TmP risinājumi
<p>5.1.1. Veidot stabilu pilsētas struktūru, kas dotu pilsētai jaunas attīstības iespējas un respektētu Rīgas dabas vērtības un kultūrvēsturisko mantojumu, saskaņojot valsts, pašvaldības un privātās intereses.</p>	<p>(46) Pilsētvides attīstībā pašvaldība, sabalansējot dažādus aspektus, paredz [...] kultūrvēsturiskā mantojuma un pilsētai raksturīgās ainavas saglabāšanu un spilgtu laikmetīgu iezīmju ieviešanu.</p> <p>(81) Apdzīvojuma telpiskā struktūra atspoguļo Rīgas apdzīvoto teritoriju izvietojumu un dažādību.</p> <p>Telpiski Rīgas apdzīvojuma struktūra ir izteikti koncentriska un atspoguļo vēsturisko pilsētas evolūciju. Pilsētas apdzīvojuma telpisko struktūru veido:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kodols; • priekšpilsēta; • periferija. <p>SN5 Kultūrvēsturiskās un ainavas vērtības</p> <p>(258) Pašvaldībai, izvērtējot attīstības priekšlikumus un būvprojektus, Rīgas kultūrvēsturiskā mantojuma teritorijās jārespektē saglabājamās un aizsargājamās autentiskās kultūrvēsturiskās vides vērtības un jāpieprasa tādi attīstības, kā arī vides dizaina, reklāmas un būvprojektu risinājumi, kas nerada nelabvēlīgu ietekmi uz šīm vērtībām.</p> <p>(259) Pilsētas ainavā pieļaujamas arī samērīgas transformācijas, kultūras un dabas mantojuma saglabāšanu pakārtojot vispārīgiem ētikas principiem, centrā liekot cilvēka dzīves kvalitāti, pieļaujot un veicinot attīstību, katru jaunu kvalitatīvu objektu uzskatot par potenciālu mantojumu nākotnes sabiedrībai.</p>	<p>Kultūrvēsturisko teritoriju TmP ietvaros ir definētas apbūves aizsardzības teritoriju vērtības, kā arī veikta sākotnējā apbūves kultūrvēsturiskās vērtības noteikšana. Sniegta rekomendācija RTP2030 izstrādes ietvaros nosacījumus apbūves un vides veidošanai kultūrvēsturiski vērtīgajās teritorijās balstīt uz TmP noteiktajām vērtībām.</p>
<p>5.1.14. Saglabāt, harmonizēt un izkopt Rīgas vēsturiskās priekšpilsētas un apkaimes kā kvalitatīvas dzīvojamās vides arī turpmāk.</p> <p>8.3.2. Veicināt kultūrvēsturiskā mantojuma un vides saglabāšanu, harmonizēšanu un sakārtošanu Rīgas vēsturiskajos dzīvojamajos rajonos.</p>	<p>SN2 Kvalitatīva dzīves vide un mājoklis</p> <p>(244) Veicināt vēsturiskās apbūves pielāgošanu mūsdienu komforta prasībām, nodrošinot veselīgu dzīves vidi, bet vienlaicīgi arī saglabājot tās kultūrvēsturisko vērtību.</p> <p>(248) Jānodrošina, ka blakus mazstāvu dzīvojamām apbūves teritorijām netiek plānota augstceltņu būvniecība. Jāveido pakāpeniska stāvu nomaīņa un jārespektē vēsturiskais apbūves raksturs.</p> <p>(88) Pilsētas kodola daļā privātiem attīstītājiem jāņem vērā kultūrvēsturiskā vide un ainava, kā arī apbūve atbalstāma ar nosacījumu, ka publiskai lietošanai tiek atvērti skvēri, iekšpagalmi un citas brīvās teritorijas, kuras atrodas to īpašumā.</p> <p>(92) <i>Retināta daudzstāvu apbūve</i> – raksturīga Pārdaugavai, kur paredzēts saglabāt un attīstīt esošās dzīvojamās vides humāno kvalitāti — tās cilvēcīgo mērogu un ar apstādījumiem bagāto kultūrvēsturisko vidi, kā arī mūsdienu Daugavas kreisā krasta silueta teritoriju.</p>	<p>Kultūrvēsturisko teritoriju TmP ietvaros ir definētas apbūves aizsardzības teritoriju vērtības, kā arī veikta sākotnējā apbūves kultūrvēsturiskās vērtības noteikšana. Sniegta rekomendācija RTP2030 izstrādes ietvaros nosacījumus apbūves un vides veidošanai kultūrvēsturiski vērtīgajās teritorijās balstīt uz TmP noteiktajām vērtībām.</p>
<p>5.2.1. Veicināt privātpašnieku ieinteresētību Rīgas kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanā un sakārtošanā.</p>		<p>Kultūrvēsturisko teritoriju TmP aktualizē nepieciešamību un sniedz priekšlikumus finansiālā un informatīvā atbalsta sniegšanai kultūrvēsturiski vērtīgu objektu un teritoriju īpašniekiem</p>
<p>5.2.2. Kontrolēt kultūrvēsturisko teritoriju un objektu saglabāšanu un attīstību atbilstoši RTP-2006 ar grozījumiem definētajiem nosacījumiem.</p> <p>5.2.3. Izstrādāt Rīgas domes saistošos noteikumus par pašvaldības aizsargājamām vēsturiskās apbūves teritorijām.</p>	<p>(171) Līdz šim Rīgas pilsētas dažādos plānošanas dokumentos augsta vērtība ir piešķirta Rīgas vēsturiskā centra panorāmā un siluetai, skatu perspektīvām uz Rīgas vēsturisko centru, kā arī skatiem pāri Daugavai.</p> <p>(172) Nākotnes attīstībai pilsētas ainavu areāli tiek definēti plašāk – tie ir kultūrvēsturiski nozīmīgas un ainaviski vērtīgas teritorijas.</p> <p>Apbūves aizsardzības zonas</p>	<p>Kultūrvēsturisko teritoriju TmP ietvaros ir definētas apbūves aizsardzības teritoriju vērtības, kā arī veikta sākotnējā apbūves kultūrvēsturiskās vērtības noteikšana. Sniegta rekomendācija RTP2030 izstrādes ietvaros</p>

	<p>(176) Autentiskas pilsētvides teritorijas, kas prasa īpašu pieeju plānošanā, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā un publiskās ārtelpas veidošanā. Jaunu elementu radīšanai apbūvētā ainavā vai arī esošo elementu pārveidei jānotiek, ievērojot apkārtējo ainavu, tās mērogu, kompozīciju un raksturu.</p> <p>(211) Maskavas forštate ir Rīgas centram tuvākā, relatīvi blīvi apdzīvotā apkaime ar lielu degradēto ēku īpatsvaru. Vienlaikus tā ir kultūrvēsturiski vērtīga un savdabīga pilsētas daļa, kuras potenciāls saistāms gan ar tūrisma piedāvājuma paplašināšanu, gan pievilcīgas dzīves vietas radīšanu. [...] Maskavas forštates attīstība ir vērtējama kā ilgtermiņa projekts [...] Šādas prognozes saistās ar situāciju īpašumu piederības jomā un nelabvēlīgo sociālo fonu.</p>	<p>nosacījumus apbūves un vides veidošanai kultūrvēsturiski vērtīgajās teritorijās balsīt uz TmP noteiktajām vērtībām, kas ir individuālas katrai no apbūves aizsardzības teritorijām.</p> <p>Kultūrvēsturisko teritoriju TmP ierosināts iedalīt kultūrvēsturiski vērtīgās teritorijas un objektus un to aizsardzības un saglabāšanas pasākumus pēc vērtību līmeņa – no vispārīgā uz detalizēto.</p>
<p>5.2.4. Kontrolēt Rīgas vēsturisko muižiņu saglabāšanu un attīstību, nosakot, ka vēsturiskām muižiņām, kas nav arhitektūras pieminekļi, pirms projektēšanas uzsākšanas veicama arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija un vēsturiskā izpēte.</p> <p>5.2.5. Rīgas muižiņu un tām vēsturiski piederīgo teritoriju, apbūves attīstības, pārbūvju projektiem jānodrošina to autentiskuma un kopuma saglabāšanu un izkopšanu.</p> <p>5.2.6. Muižiņu apbūves kompleksos pieļaujama jaunu objektu izveidošana, ievērojot šādus noteikumus:</p> <p>5.2.6.1. Jauni apjomi vai objekti paredzami tikai tādā kontekstā, kas atbilst muižiņu apbūves tipoloģijai un telpiskajai, estētiskajai harmonijai un kompozīcijas tradīcijām;</p> <p>5.2.6.2. Prioritāri pieļaujams atjaunot zudušas ēkas to vēsturiskajos apjomos;</p> <p>5.2.6.3. Vēsturiski nozīmīgu, zudušu muižiņu dzīvojamās ēkas vietās, kur tās ir vienīgās vēsturiskās to pastāvēšanas liecības, jaunu apbūvi atļauts veidot tikai vēsturiskās ēkas vietā, respektējot zudušās ēkas mērogu;</p> <p>5.2.6.4. Jaunu ēku būvniecība muižiņu kompleksos nedrīkst pasliktināt esošo apstādījumu kvalitāti.</p>		<p>Kultūrvēsturisko teritoriju TmP aktualizēta informācija par Rīgas vēsturiskajām muižām un ietverta rekomendācija RTP2030 izstrādes ietvaros noteikt īpašas prasības attīstības ieceru realizācijai Rīgas vēsturisko muižu ēkās un teritorijā, tajā skaitā ārpus pilsētībūvniecības pieminekļiem un apbūves aizsardzības zonām.</p>
	<p>Vēsturiskās industriālās teritorijas ap pilsētas centra dzelzceļa loku</p> <p>(177) Raksturīga ainava iepriekš industriālajā Rīgas priekšpilsētā ar dominējošu 19.gs. 2.puses un 20.gs. 1.puses ražošanas apbūvi, kas cieši piegul dzelzceļa lokam. Lai gan ražošanas sektora attīstība RVC tuvumā ir ierobežota, kultūrvēsturiskas nozīmes industriālo mantojumu ir nepieciešams saglabāt kā tipisku Rīgas ainavas elementu.</p> <p>Izmantojot ainavas ģeogrāfiski stratēģisko novietojumu, atraktīvo raksturu un plašās iespējas ēku saprātīgai transformācijai, t.sk. publiskai funkcijai, nepieciešams izstrādāt ekonomiski motivējošus instrumentus un kompleksu revitalizācijas programmu šo teritoriju reaktivācijai.</p>	<p>Kultūrvēsturisko teritoriju TmP ietverta rekomendācija RTP2030 izstrādes ietvaros noteikt īpašas prasības attīstības ieceru realizācijai vēsturiskajās industriālajās ēkās, tajā skaitā ārpus pilsētībūvniecības pieminekļiem un apbūves aizsardzības zonām.</p>

1.4. Sasniedzamais mērķis un uzdevumi

TmP izstrādes mērķis ir radīt priekšnoteikumus kultūrvēsturiski nozīmīgā mantojuma saglabāšanai Rīgas daļā, kas atrodas ārpus RVC un AZ, ņemot vērā valsts un pašvaldības kultūras mantojuma aizsardzības politiku un kultūrvēsturisko teritoriju izpētes rezultātus.

TmP uzdevumi ir:

- 1) Sniegt informāciju par valsts nozīmes pilsētībūvniecības pieminekļu un apbūves aizsardzības teritoriju robežām un noteikt vides un apbūves veidošanas nosacījumus un aprobežojumus šajās teritorijās;
- 2) Sniegt informāciju par Rīgas teritorijā esošajiem kultūrvēsturiski vērtīgajiem objektiem, kas atrodas ārpus apbūves aizsardzības teritorijām, norādot gan valsts aizsardzībā esošos objektus, gan pašvaldības nozīmes aizsargājamus objektus;
- 3) Izvērtēt iespējas izveidot pašvaldības nozīmes kultūrvēsturiski vērtīgu objektu sarakstu, kuru saglabāšanai nepieciešams pašvaldības atbalsts;
- 4) Paplašināt kultūrvēsturisko vērtību spektru un noteikt jaunus potenciāli aizsargājamus kultūrvēsturiski vērtīgus objektus.

1.5. Definīcijas

Kultūras mantojums sastāv no uzkrātu resursu kopuma, kas saņemti mantojumā no pagātnes un kas, neatkarīgi no piederības, indivīdu un sabiedrības uztverē tiek uzskatīti par vērtību, pārlicības, zināšanu, tradīciju atspoguļotājiem un paudējiem. Tas ietver arī vidi, kas izveidojusies cilvēku un vietu mijiedarbībā, laikam ejot.²

Pilsētībūvniecības piemineklis ir noteikta rakstura, kompozicionāli viengabalaina un mākslinieciski izteiksmīga vēsturiska arhitektoniski telpiskā vide, ko veido pilsētas plānojuma struktūras elementi (ielas, laukumi, ceļi, apzaļumojums, ūdenstilpnes), apbūve un labiekārtojums.³

Pilsētībūvniecības pieminekļi ir: pilsētu vēsturiskie centri, ciemi, dārzi, parki, kultūrvēsturiskās ainavas, muižu apbūve, tautas celtniecības objekti u.tml.⁴

Apbūves aizsardzības teritorija ir TP noteikta aizsargājama apbūves teritorija, kam nav kultūras pieminekļa statusa, bet kur saskaņā ar TP saglabājama tajā esošā vēsturiskā apbūve, pilsētvides mērogs un raksturs, un kam piemērojami īpaši izmantošanas un apbūves noteikumi. Lēmumu par apbūves aizsardzības teritorijas noteikšanu pieņem pašvaldība.⁵

Kultūrvēsturiska vērtība — cilvēka radošā gara meistardarbs, kas demonstrē nozīmīgu cilvēces vērtību mijiedarbību noteiktā laika posmā vai vietā saistībā ar arhitektūras vai tehnoloģijas attīstību, monumentālo mākslu, pilsētas plānošanu, ainavu dizainu, kas tieši vai materiāli ir saistīts ar notikumiem, dzīvām tradīcijām, mākslas vai literāriem darbiem, kam piemīt īpaša universāla vērtība un kas nav jaunāks par 25 gadiem.⁶

Kultūrvēsturiskā vide — cilvēces attīstības gaitā apzinātas darbības rezultātā radīta vieta, ja tai vai atsevišķiem tās elementiem ir vēsturiska, zinātniska, mākslinieciska, ainaviska vai citāda saglabājama kultūras vērtība.⁷

² Eiropas Padomes vispārējā konvencija par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai, 2.pants

³ Rīgas pilsētas attīstības plāns 1995.-2005.g., 41.lpp

⁴ MK 2003. gada 26. augusta noteikumi Nr. 474 "Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu", 4.2. punkts

⁵ RD 2005.gada 20.decembra saistošie noteikumi Nr.34 „Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi”, 1.nodaļa, 2.2.punkts

⁶ Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums, 1.pants

⁷ Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums, 1.pants

2. Kultūrvēsturiskais mantojums Rīgā

Rīgas kultūrvēsturiskais mantojums ir materiālo un garīgo vērtību, to radīšanas, lietošanas un tālāk nodošanas veidu kopība, kas izveidojusies pilsētas vēsturiskās attīstības procesā.⁸ Kultūras mantojums veido Rīgas savdabīgo pilsētvidi, kam ir būtiska loma sabiedrības pašapziņas, identitātes un vērtības apziņas veicināšanā un nostiprināšanā, kas padara pilsētu atpazīstamu starptautiskā mērogā un piesaista tūristus no visas pasaules, dodot ieguldījumu pilsētas ekonomiskajā attīstībā.

Kultūras mantojuma aizsardzība un saglabāšana Rīgā ir iedalāma divās daļās – valsts līmeņa un pašvaldības līmeņa kultūrvēsturisko vērtību aizsardzība. Valsts līmeņa kultūrvēsturisko vērtību aizsardzības un saglabāšanas procesos ir iesaistītas gan valsts, gan pašvaldības institūcijas, savukārt pašvaldības līmeņa kultūras mantojuma saglabāšana un aizsardzība ietilpst tikai pašvaldības kompetencē.

2.1. Valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi

Kultūras pieminekļi ir nozīmīga kultūras mantojuma daļa - tie ir kultūrvēsturiskas ainavas un atsevišķas teritorijas (senkapī, kapsētas, parki, vēsturisko notikumu norises un ievērojamu personu darbības vietas), kā arī atsevišķi kapī, ēku grupas un atsevišķas ēkas, mākslas darbi, iekārtas un priekšmeti, kuriem ir vēsturiska, zinātniska, mākslinieciska vai citāda kultūras vērtība un kuru saglabāšana nākamajām paaudzēm atbilst Latvijas valsts un tautas, kā arī starptautiskajām interesēm.⁹

Saskaņā ar likumu „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” kultūras pieminekļus iedala nekustamajos un kustamajos kultūras pieminekļos, kā arī pēc vērtības un tipoloģijas.

Tematiskais plānojums apskata nekustamos kultūras pieminekļus – atsevišķus un kompleksus objektus.

Atbilstoši MK 2003. gada 6. augusta noteikumu Nr. 474 “Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju un vidi degradējoša statusa piešķiršanu” 5. punkta nosacījumiem, Kultūras pieminekļus iedala šādās vērtību grupās:

- 1) objekti, kas noteikti atbilstoši UNESCO Konvencijai par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību un iekļauti pasaules kultūras un dabas mantojuma objektu sarakstā;
- 2) valsts nozīmes kultūras pieminekļi;
- 3) vietējas nozīmes kultūras pieminekļi.

Savukārt pēc tipoloģijas atsevišķi nodala arheoloģijas, arhitektūras, mākslas, pilsētībūvniecības, vēstures pieminekļus un vēsturisku notikumu vietas.¹⁰

Rīgā atrodas 1731 valsts aizsargājams kultūras pieminekļis. No tiem 797 ir piešķirts valsts nozīmes kultūras pieminekļa statuss, bet 934 ir noteikti kā vietējas nozīmes kultūras pieminekļi.¹¹ Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu teritoriālais izvietojums skatāms 1. pielikumā.

Uz valsts aizsardzībā esošajiem kultūrvēsturiski vērtīgajiem objektiem un teritorijām Rīgā attiecas tādi normatīvie akti kā likums „Par pieminekļu aizsardzību”, MK 2003. gada 26. augusta noteikumi Nr. 474 „Par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu,

⁸ Rīgas attīstības plāns 1995.-2005. g., 40. lpp.

⁹ Likums „Par kultūras pieminekļu aizsardzību”

¹⁰ MK 2003. gada 26. augusta noteikumi Nr. 474 „Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu”, 4.punkts.

¹¹ VKPAI nekustamo pieminekļu saraksts uz 2017. gada 12. jūniju.

restaurāciju un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu”, MK 2003. gada 26. augusta noteikumi Nr. 473 „Kārtība, kādā kultūras pieminekļi iekļaujami valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā un izslēdzami no valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksta” un MK 2003. gada 15. jūlija noteikumi Nr. 392 “Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika”, kas nosaka kultūras pieminekļu aizsardzības un saglabāšanas pasākumu sistēmu.

Īpaši attīstības priekšlikumu īstenošanu regulējoši normatīvie akti ir izstrādāti un pieņemti par RVC un tā aizsardzības zonas teritoriju, ņemot vērā teritorijas statusu un vērtību. Tie ir:

1. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums (2003);
2. MK 2004. gada 8. marta noteikumi nr. 127 „Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības noteikumi”;
3. RD 2006. gada 7. februāra saistošie noteikumi Nr. 38 „Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi”.

Attiecībā uz citiem valsts aizsargājamiem kultūras pieminekļiem attīstības priekšlikumu īstenošanu regulē Rīgas domes 2005. gada 20. decembra saistošie noteikumi Nr. 34 „Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” (turpmāk - RTP2006-2018 TIAN), kur iekļauta atsevišķa nodaļa par noteikumiem kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzībai, kā arī ir virkne īpašu prasību citās noteikumu sadaļās.

Galvenā atbildīgā institūcija par valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu apzināšanu, izpēti, uzskaiti, izmantošanas un saglabāšanas pārraudzību ir Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija (turpmāk – VKPAI), kam ir tiesības deleģēt pašvaldībai pārvaldes uzdevumus, kas attiecas uz vietējas nozīmes nekustamo kultūras pieminekļu aizsardzību un izmantošanu¹².

VKPAI organizē un nodrošina RVC saglabāšanas un attīstības padomes darbu. Tā ir sabiedriska konsultatīva institūcija, kas izveidota, pamatojoties uz RVC saglabāšanas un aizsardzības likumu, un tās kompetencē ir veicināt un sniegt atzinumu par RVC teritorijas plānojuma jautājumiem, izvērtēt ieceres par objektu būvniecību, ēku un būvju rekonstrukciju vai nojaukšanu, kā arī pieminekļu uzstādīšanu un atjaunošanu RVC un tā AZ, sniegt atzinumu VKPAI un par kultūras pieminekļu aizsardzību atbildīgajai RD institūcijai par dažādu pārveidojumu ietekmi uz kultūrvēsturisko vidi, kā arī citas tiesības saskaņā ar RVC saglabāšanas un aizsardzības likumā noteikto.

2.1.1. Pilsētībūvniecības pieminekļi

Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā ir iekļautas sekojošas teritorijas Rīgas pilsētā (teritoriālo izvietojumu pilsētas mērogā skatīt 1. pielikumā):

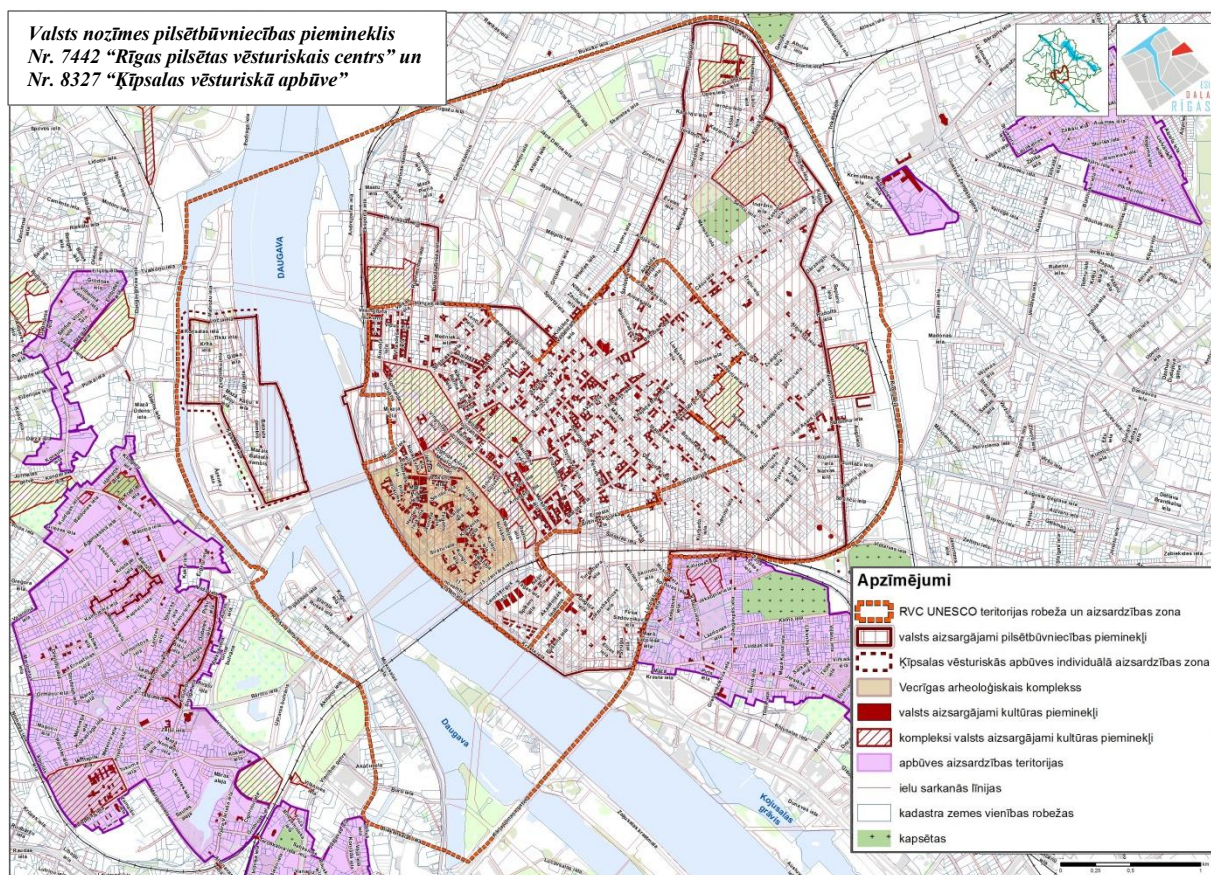
- 1) Valsts nozīmes pilsētībūvniecības piemineklis "**Rīgas pilsētas vēsturiskais centrs**" (valsts aizsardzības nr. 7442);
- 2) Valsts nozīmes pilsētībūvniecības piemineklis "**Pārdaugavas apbūves fragments**" (valsts aizsardzības nr. 7443);
- 3) Valsts nozīmes arhitektūras (pilsētībūvniecības) piemineklis "**Mežaparks**" (valsts aizsardzības nr. 7444);
- 4) Valsts nozīmes pilsētībūvniecības piemineklis "**Ķīpsalas vēsturiskā apbūve**" (valsts aizsardzības nr. 8327);
- 5) Valsts nozīmes pilsētībūvniecības piemineklis "**Kalnciema ielas koka apbūve**" (valsts aizsardzības nr. 8583).

¹² Likums „Par kultūras pieminekļu aizsardzību”, 5. pants.

2.1.1.1. Rīgas vēsturiskais centrs

Valsts nozīmes pilsēt būvniecības piemineklis „Rīgas pilsētas vēsturiskais centrs” ir platības ziņā un ietverto objektu ziņā vislielākais pilsēt būvniecības piemineklis Rīgā, kultūras pieminekļu sarakstā iekļauts ar Kultūras ministrijas (turpmāk – KM) 1998. gada 29. oktobra rīkojumu Nr. 128.

Daļa no Rīgas pilsētas vēsturiskā centra 1997. gada 4. decembrī ir iekļauta UNESCO Pasaules kultūras un dabas mantojuma sarakstā kā pasaules mantojuma vieta Nr. 852 „**Rīgas vēsturiskais centrs**” (turpmāk tekstā – RVC). RVC teritorija ir 435 hektāri jeb 1.4 % no pilsētas teritorijas, savukārt tā aizsardzības zonas platība ir 1574 hektāri. Kopumā RVC un AZ teritorijā atrodas aptuveni 7000 ēku, no tām mazāk nekā puse – UNESCO noteiktajā RVC teritorijā (skat. 2.1. attēlu).

2.1. attēls. UNESCO pasaules mantojuma vieta “Rīgas vēsturiskais centrs”, Valsts nozīmes pilsēt būvniecības piemineklis “Rīgas pilsētas vēsturiskais centrs” un valsts nozīmes pilsēt būvniecības piemineklis “Ķīpsalas vēsturiskā apbūve”

Iekļaujot RVC Pasaules kultūras mantojuma sarakstā, UNESCO Pasaules kultūras un dabas mantojuma komiteja ir akceptējusi RVC vērtības – samērā labi saglabājušos viduslaiku un vēlāko laiku skaidru pilsētas plānojuma struktūru, viduslaiku apbūvi, jūgendstila arhitektūras daudzumu, koncentrāciju un māksliniecisko kvalitāti, ko papildina izcila vēsturiskā centra panorāma, kā arī 19. gadsimta koka arhitektūra. RVC ir pasaulē ievērojamākā jūgendstila celtnu koncentrācijas vieta: Vecrīgā atrodas ap 50, bet pārējā centra teritorijā – vairāk nekā 300 arhitektoniski augstvērtīgu jūgendstila celtnu. Saglabājusies dažādu stilu vērtīga koka

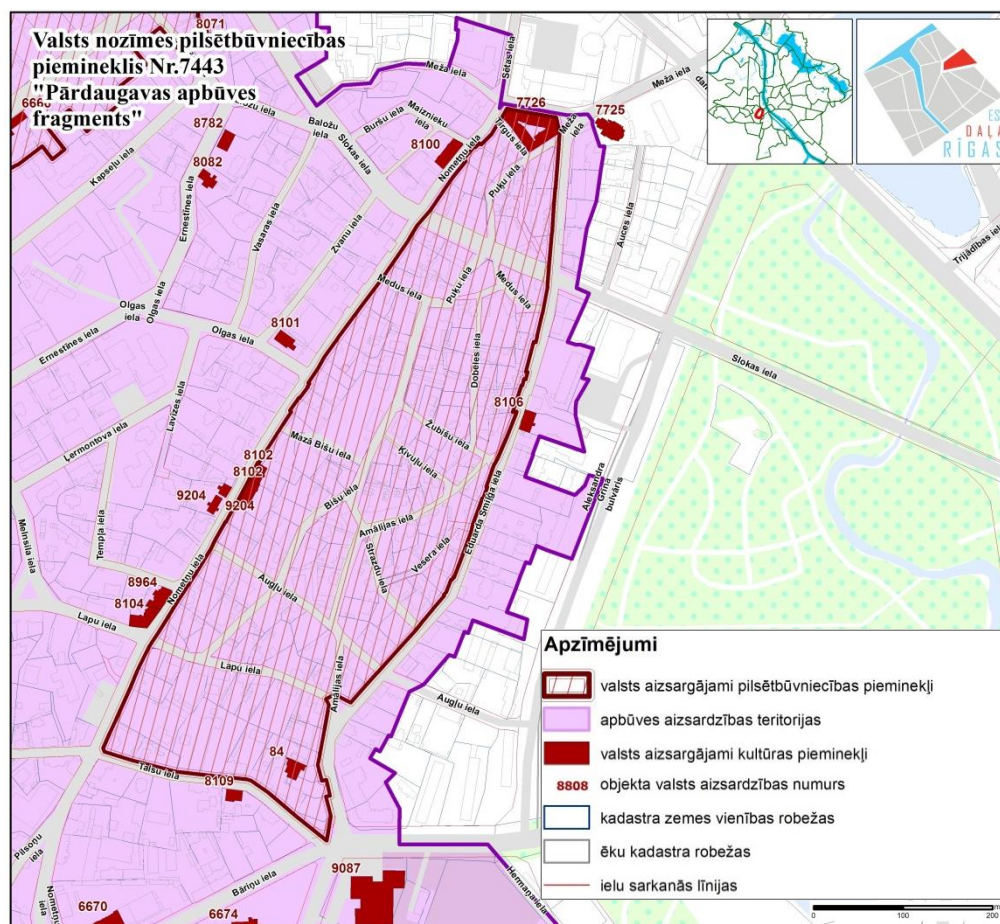
apbūve dod plašu priekšstatu par būvniecības pakāpenisko attīstību Rīgā.¹³ Šīs UNESCO fiksētās vērtības, izņemot viduslaiku apbūvi, atrodamas arī citās Rīgas pilsētas daļās ārpus RVC un AZ, taču ne tik koncentrētā apjomā.

Valsts nozīmes pilsētībūvniecības piemineklis „Rīgas pilsētas vēsturiskais centrs” iekļauts valsts aizsargājamo pieminekļu sarakstā ar KM 1998. gada 29. oktobra rīkojumu Nr.128, savukārt RVC un tā AZ teritorijas robežas noteiktas Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likumā, kas pieņemts 2003. gada 29. maijā.

Nosacījumi UNESCO noteiktās pasaules mantojuma vietas un pilsētībūvniecības pieminekļa teritorijas attīstībai ietverti RVC un tā AZ teritorijas plānojumā, tāpēc šajā tematiskajā plānojumā šī teritorija netiek skatīta tādā detalizācijas pakāpē kā citas kultūrvēsturiskā mantojuma teritorijas Rīgā.

2.1.1.2. Pārdaugavas apbūves fragments

Valsts nozīmes pilsētībūvniecības piemineklis „Pārdaugavas apbūves fragments” ir kvartālu grupa Zemgales priekšpilsētas teritorijā starp Nometņu, Meža, Eduarda Smiļģa un Talsu ielu, kurā ir labi saglabājusies viena no Pārdaugavas senāko rajonu - Āgenskalna 18. - 19. gs. apbūves struktūra ar šauru, vietām vēl neasfaltētu un līkumotu ieliņu tīklu, nelieliem zemes gabaliem ar iekšdārziem un gleznainu mazstāvu dzīvojamu apbūvi (skat. 2.2. attēlu).

2.2. attēls. Valsts nozīmes pilsētībūvniecības piemineklis “Pārdaugavas apbūves fragments”

Teritorijas ielu tīkls veidojies pakāpeniski 17. – 19. gs. laikā, izveidojoties apbūvei gar tagadējo Nometņu ielu, kas kopš 17. gs. vidus veda uz karaspēka vasaras nometni un arī uz

¹³ UNESCO Pasaules mantojuma komitejas 37. sesijas ietvaros pieņemtais pasaules mantojuma vietas „RĪGAS VĒSTURISKAIS CENTRS” retrospektīvais īpašas nozīmes universālās vērtības pamatojums

sv. Marijas dzirnavām. Mazās sānu ielas veidojās kā savienojošie ceļi starp atstatus esošajiem ēku puduriem ar brīvas konfigurācijas un dažāda lieluma zemes gabaliem, piemērojoties dabīgajam smilšu kalnu (kāpu) reljefam.

Šodienas apbūve galvenokārt veidojusies, sākot no 19. gs. pirmās puses - pēc tam, kad 1812. gadā līdz ar citām priekšpilsētām tika nodedzināta gandrīz visa Āgenskalna koka apbūve. Āgenskalna senākajai daļai raksturīgā vēsturiskā apbūve – nelielas, vienkāršas koka ēkas, kas laika gaitā ir izveidojušas aizvien blīvāku dzīvojamo un saimniecības ēku struktūru – ir attīstījusies pastāvīgas un nepārtrauktas evolūcijas procesā, kas turpinās mūsdienās. Šodien Āgenskalna apbūvē var identificēt tradicionālās Rīgas koka priekšpilsētas ēkas bez izteiktām stila pazīmēm un ēkas ar klasicisma iezīmēm, kā arī ēkas ar hronoloģiski sekojošo stilu (jūgendstils, Art Deco, funkcionālisms u.t.t.) samērā plašā tipoloģiskajā un arhitektoniskā piesātinājuma diapazonā. Liela daļa ēku ir dažādā pakāpē pārveidotas, atsevišķas ēkas pārveidojumu rezultātā zaudējušas identitāti un arhitektonisko kvalitāti, bet saglabājušās kā urbānās vides un objektīvā evolūcijas procesa liecības.¹⁴

Teritorijā dominē koka apbūve, kā arī apmestas koka mājas un mazstāvu mūra apbūve, kas attiecināma uz laika posmu no 1875. gada līdz 1914. gadam. Laika posmā starp 1914. un 1940. gadu celtajā apbūvē pārsvarā ir vairākstāvu mūra vienkārši īres nami. Teritorijā ir tikai atsevišķas pēc 1960. gada celtas dzīvojamās ēkas, kas iekļaujas kopējā apbūves mērogā.¹⁵

Pilsētbūvniecības piemineklis „Pārdaugavas apbūves fragments” iekļauts valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā ar KM 1998. gada 29. oktobra rīkojumu Nr.128.

Pieminekļa teritoriju ietver apbūves aizsardzības teritorija „Āgenskalns”.

2.1.1.3. Mežaparks

Valsts nozīmes arhitektūras (pilsētbūvniecības) piemineklis “Mežaparks” ir plaša teritorija Ķīšezeru krastā, ko veido dzīvojamais rajons, parks un Rīgas zooloģiskais dārzs (skat. 2.3. attēlu).

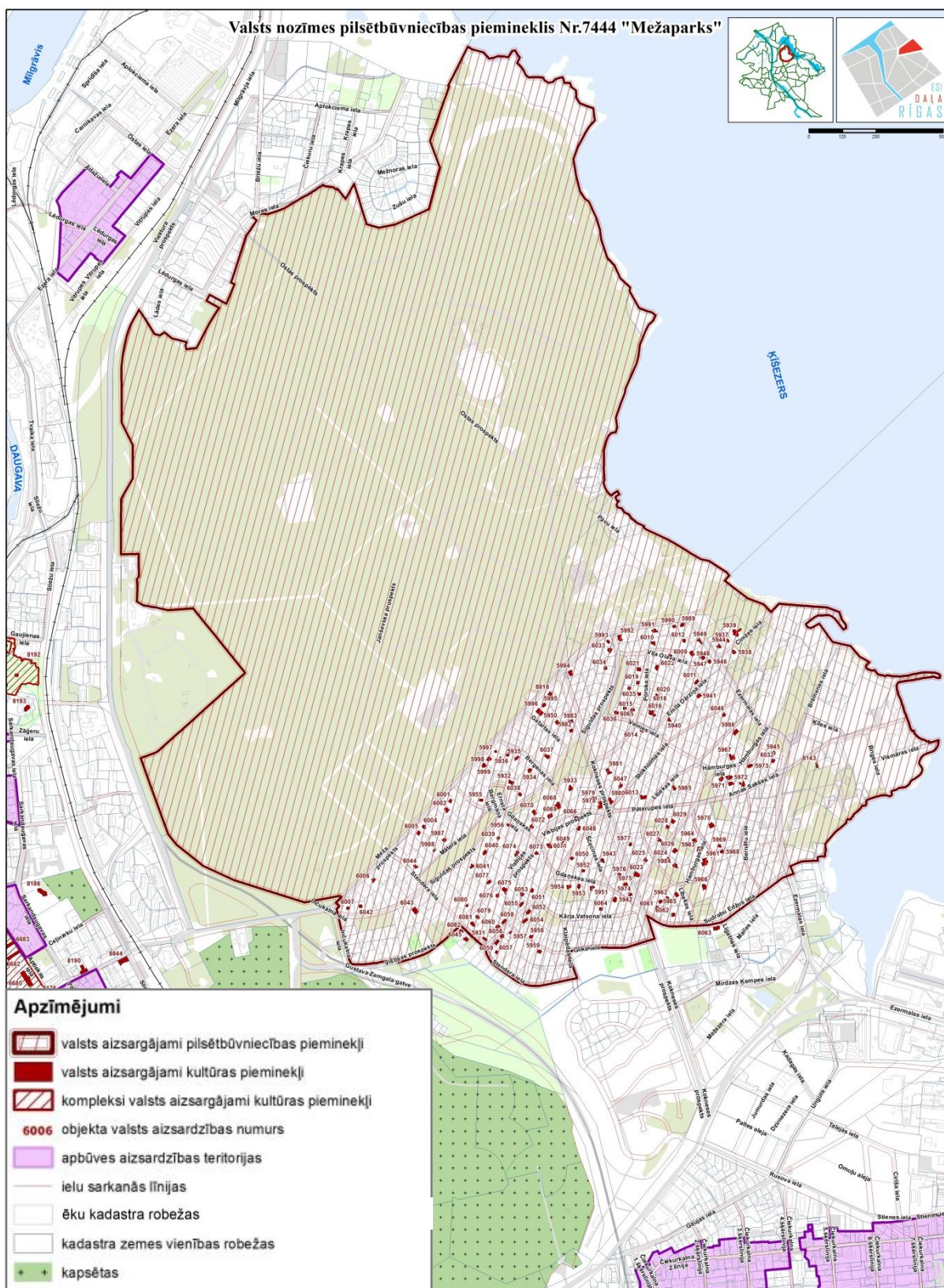
Rīgas Mežaparks bija viens no pirmajiem 20. gs. sākumā cariskajā Krievijā izveidotajiem toreiz visā pasaulē populārās pilsētas – dārza idejas paraugiem. 1901. gadā, atzīmējot Rīgas 700 gadu jubileju, pilsētas pievārtes teritoriju Ķeizarmežu (vēlāk Mežaparku) nolēma pārveidot par sabiedrisku pilsētas parku un daļu no tā apbūvēt ar vasarnīcām. Mežaparka izbūves iniciators bija bijušais pilsētas galvenais inženieris Ādolfs Agte. 1902. gadā sākās Villu kolonijas celtniecība, vispirms apbūvējot Mežaparka dienvidu galu – tā izveidojās Lībekas, Hamburgas, Gdaņskas, Ščecinas, Stokholmas, Visbijas u.c. pirmās ielas, kas tika romantiski nosauktas Ziemeļeiropas ostu pilsētu pazīstamajos vārdos. Šo ielu trases un pirmā teritorijas parcelācija tika nosprausta pēc Rīgas ainavu arhitekta Georga Kufalta projekta. Galvenos būvdarbus veica 20. gs. sākumā nodibinātā Rīgas namu būves sabiedrība. Līdz 1906. gadam uzcēla 18 villu, bet 1910. gadā to skaits jau divkārsrojās, jo apbūvi paplašināja, apgūstot vēl 40 ha lielu teritoriju no tagadējā Meža prospekta līdz Olava un Poruka ielai un Visbijas prospektam. Jaunu plānojuma projektu 1910. gadā pasūtīja vācu pilsētbūvniekam, arhitektam Hermanim Janzenam un otrās kārtas apbūvi jau realizēja saskaņā ar viņa izstrādāto plānojuma un parcelācijas projektu (1911).

Līdz Pirmajam pasaules karam Mežaparkā jau bija uzceltas 108 villas. Gandrīz pusi (49 ēkas) no tām bija projektējis arhitekts Gerhards fon Tīzenhauzens, bet starp projektu autoriem parādās tādi prominenti arhitekti kā F. Šefels, E. Frīzendorfs, E. Kupfers, A. Vite, K. Felsko, V. Neimanis, H. Zīberlihs, K. Pekšēns u.c. Savrupmājas pārsvarā tika veidotas toreiz populārā

¹⁴ VKPAI izstrādātais pilsētbūvniecības pieminekļa „Pārdaugavas apbūves fragments” apraksts, 2015

¹⁵ Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2014

jūgendstila formās, bieži izmantojot pildrežģa konstrukcijas. Šajā laikā uzcelta arī Mežaparka Evaņģēliski luteriskā baznīca (t.s. Gustava Ādolfa kapela, Ezermalas ielā 28).

2.3. attēls. Valsts nozīmes pilsēt būvniecības piemineklis "Mežaparks"

Pirmās brīvvalsts laikā, 1920. – 30. gados Mežaparkā tika uzceltas vairāk nekā 250 savrupmāju, bet Janzena izprojektētās teritorijas otrās kārtas apbūve Meža un Siguldas prospektu rajonā pārsvarā notika no 1928. līdz 1932. gadam. Galvenokārt tās bija nelielas

vienģimenes dzīvojamās ēkas vai divstāvu savrupmājas, kur katrā stāvā atradās pa dzīvoklim. Šī būvperioda lielākā daļa ēku ir raksturīgi funkcionālisma stila paraugi, atsevišķas būvētas arī modernizētās neoklasicisma formās. 23 no tām ir projektējis nākamais Rīgas galvenais arhitekts Osvalds Tīlmanis.

Pēc Otrā pasaules kara greznās savrupmājas tika nacionalizētas, un lielākā daļa no tām pārvērsta par komunālajiem dzīvokļiem. Mežaparkā arī pēckara laikā, 1950. – 60. gados, tika uzcelti daži desmiti individuālo dzīvojamo ēku, galvenokārt Bernātu un Ezermalas ielas rajonā. 1980 gados Mežaparka perifērijas rajoni tika apbūvēti ar tipveida daudzstāvu dzīvojamām ēkām, kas kontrastē ar līdzšinējo apbūvi. Tomēr vēsturiskajās teritorijās ir saglabāta samērā lielu zemes gabalu (no 1 200 līdz 3 500 m²) parcelācija un apbūves principi, kur vienā gruntsgabālā tiek brīvi izvietota dzīvojamā ēka (savrupmāja) un dažas nelielas saimniecības būves, saglabājot sākotnēji iedibinātas pilsētas – dārza tradīcijas.¹⁶

Saskaņā ar sākotnējo dārza pilsētas ideju būtiska nozīme teritorijas kompleksai attīstībai līdz ar privātās apbūves zonu ir publiskās atpūtas zonai. Tā pakāpeniski ir īstenota atšķirīgos laika posmos pirms un pēc II pasaules kara, atbilstoši pastāvošās valsts iekārtas ideoloģijai. Pirmskara periodā, vadoties pēc laikmetam raksturīgajiem apbūves un plānojuma principiem, tika veidots sabiedriskais parks un zooloģiskais dārzs¹⁷, bet pēckara periodā no 1949. līdz 1973. gadam, ieviešot attiecīgajam laika posmam raksturīgas izmaiņas, tika ierīkots kultūras un atpūtas parks “Mežaparks”.

Valsts nozīmes arhitektūras (pilsētbūvniecības) piemineklis „Mežaparks” iekļauts valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā ar KM 1998. gada 29. oktobra rīkojumu Nr. 128. Sākotnēji šī teritorija bija sadalīta divos atsevišķos valsts aizsargājamajos kultūras pieminekļos – dzīvojamās apbūves teritorijā bija noteikts valsts nozīmes pilsētbūvniecības piemineklis “Mežaparks”, bet parka teritorijā - vietējas nozīmes arhitektūras piemineklis “Kultūras un atpūtas parks “Mežaparks”. Līdz ar KM 2016. gada 13. maija rīkojumu Nr. 2.5-1-110 pilsētbūvniecības pieminekļa robežas ir paplašinātas, iekļaujot tajā Kultūras un atpūtas parka teritoriju un nosakot vienu – valsts nozīmes arhitektūras (pilsētbūvniecības) pieminekli “Mežaparks”.

2.1.1.4. Ķīpsalas vēsturiskā apbūve

ir kvartālu grupa uz Z no Vanšu tilta iepretim Vecrīgai, kura vēsturisko vērtību veido saglabāties 19. gs. izveidojušos ielu tīkls un apbūve, kas atspoguļo Rīgas priekšpilsētas dzīves telpu un veidu 19. gs. un 20. gs. I pusē. Sevišķi vērtīga ir Balasta dambja apbūve, kā pēdējā saglabājusies Daugavas krastmalā ar 19.gs. – 20. gs. I puses parcelāciju, siluetu un apbūves ritmu.¹⁸

Valsts nozīmes pilsētbūvniecības piemineklis “Ķīpsalas vēsturiskā apbūve” iekļauts valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā ar KM 1998. gada 29. oktobra rīkojumu Nr. 128A. Kopš 2003. gada pilsētbūvniecības piemineklis “Ķīpsalas vēsturiskā apbūve” ir iekļauts RVC aizsardzības zonā.

Pilsētbūvniecības pieminekļa novietojumu skatīt 2.1. attēlā.

¹⁶ VKPAI izstrādātais pilsētbūvniecības pieminekļa „Mežaparks” apraksts.

¹⁷ Mežaparka apkaimes vēsturiskais apraksts, www.apkaimes.lv, skatīts 2016. gada 7. jūnijā.

¹⁸ Ķīpsalas detaļplānojuma projekts. Paskaidrojuma raksts. LPSR Valsts celtniecības komitejas Latvijas Valsts pilsētu celtniecības projektēšanas institūts „Pilsētprojekts”, 1988.

2.1.1.5. Kalnciema ielas koka apbūve

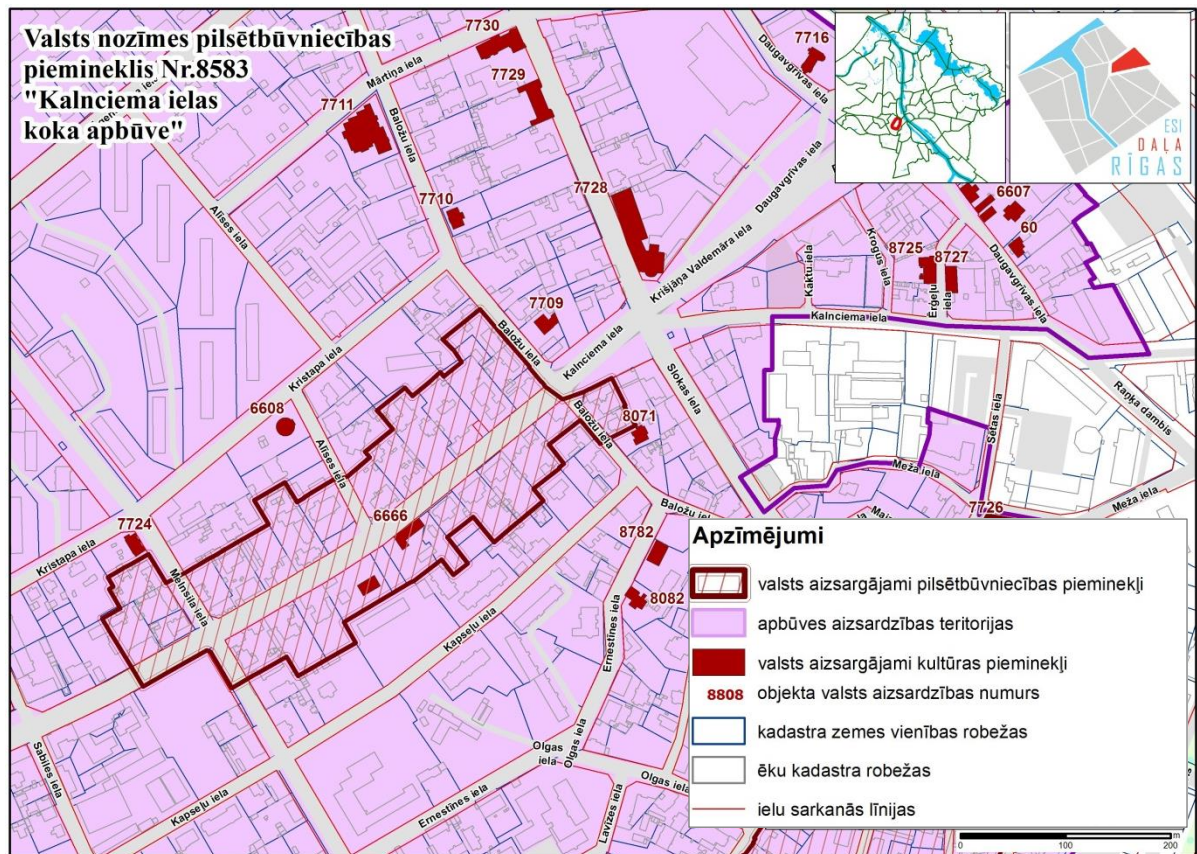
Valsts nozīmes pilsētbūvniecības piemineklis „Kalnciema ielas koka apbūve” pārstāv Pārdaugavas 18. un 19. gs. beigu vidusslāņa dzīves vidi un Rīgas koka būvamatniecības tradīcijas, tas ietver lielā koncentrācijā un ar augstu autentiskuma pakāpi saglabājušos 19. gs. pēdējā ceturksnī celtu koka dzīvojamo ēku grupu, kam raksturīga grezna apdare, pagalmu apzaļumojums un dārzi (skat. 2.4. attēlu).

Kalnciema ielas kvartāla klasicisma arhitektūras ansamblis veidojies samērā īsā laika posmā - apmēram 30 gadu garumā. Pilsētbūvniecības pieminekļi ietilpstošo ēku izvietojums gar ielu un dārzi gruntsgabalu dziļumā raksturo Rīgas priekšpilsētu apbūves tradīcijas, kas jau gandrīz izzudušas straujas pilsētbūvniecības attīstības rezultātā. Apbūves ansamblī pamatā veido 24 koka ēkas, no kurām divpadsmit ēkām ir dzīvojamā funkcija, trīs ir darījuma ēkas, piecas ir jauktas funkcijas ēkas, bet atlikušās četras ēkas ir ar neskaidru sākotnējo funkciju. Ielas frontē pārsvarā saglabājušās divstāvu koka daudzdzīvokļu ēkas ar pagrabiem, pārsegtas ar lēzeniem vai vidēji stāviem jumtiem, kas celtas uz ķieģeļu vai akmens mūra pamatiem. Daļa ēku veidotas ar vienkāršiem arhitektoniskās izteiksmes līdzekļiem, taču precīzi raksturo sava laika būvniecības tradīciju daudzveidību. Vairākām ēkām ir īpaši izkopta apdares detaļu daudzveidība, kas pārstāv vēlīnā klasicisma laikmeta tradīciju Pārdaugavas arhitektūrā. Ēkas izceļas ar īpašu harmonisku fasāžu kompozīciju, kas sakņojas labās proporcijās un apdares detaļu līdzsvarotā pielietojumā. Ēkas abās ielas pusēs veido vienotu, bagātu apzaļumojuma ietvertu apbūves ansamblī.

Pieminekļa teritorijā ietilpst arī 4 daudzstāvu īres nami, no kuriem divas ēkas ar spoguļattēla kompozīciju celtas 1913. gadā jūgendstila periodā, savukārt abas ēkas Kalnciema ielas pretējās pusēs pie Baložu ielas krustojuma piederīgas historisma laikmetam un raksturo 19. gs. beigu un 20. gs. sākuma urbānās attīstības tendences un virzienus.

Kalnciema ielas koka apbūves ansamblis pēc sava arhitektoniskā un plānojuma struktūras rakstura ir vienīgā, vislabāk saglabājusies pilsētvides teritorija ar 19. gs. 2. puses parcelācijas struktūru un kompaktu, labi saglabājušos apbūvi, kurā dominē divstāvu vēlīnā klasicisma ēkas ar bagātu fasāžu dekoru. Kalnciema ielas posms starp Baložu un Melnsila ielu, ieskaitot krustojumiem piegulošo ielu un pagalmu telpu, saglabājies kompakti, ar minimālām izmaiņām ielas ainavā.¹⁹

¹⁹ VKPAI sagatavotais pilsētbūvniecības pieminekļa „Kalnciema ielas koka apbūve” apraksts.

2.4. attēls. Valsts nozīmes pilsēt būvniecības piemineklis "Kalnciema ielas koka apbūve"

Valsts nozīmes pilsēt būvniecības piemineklis „Kalnciema ielas koka apbūve” iekļauts valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā ar KM 2006. gada 22. maija rīkojumu Nr. 96.

Pilsēt būvniecības pieminekli ietver apbūves aizsardzības teritorija „Āgenskalns”.

2.1.2. Pārējie valsts aizsargājамie kultūras pieminekļi

Līdz ar pieciem valsts aizsargājамiem pilsētbūvniecības pieminekļiem Rīgas teritorijā valsts kultūras pieminekļu sarakstā ir iekļauti:

- 1) 6 arheoloģijas pieminekļi, no tiem 2 valsts nozīmes, 4 – vietējas nozīmes arheoloģijas pieminekļi;
- 2) 1181 arhitektūras pieminekļi, no tiem 268 valsts nozīmes, 913 – vietējas nozīmes arhitektūras pieminekļi;
- 3) 485 mākslas pieminekļi, no tiem 471 valsts nozīmes, 14 - vietējas nozīmes arhitektūras pieminekļi;
- 4) 43 vēstures pieminekļi, tai skaitā 42 valsts nozīmes, 1 – vietējas nozīmes vēstures pieminekļi;
- 5) 10 vēsturiska notikuma vietas, tai skaitā 9 valsts nozīmes, 1 – vietējas nozīmes vēsturiska notikuma vieta.
- 6) 1 industriālais pieminekļis, kam piešķirts vietējas nozīmes kultūras pieminekļa statuss.

Likums „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” un Aizsargjoslu likums paredz noteikt aizsargjoslas (aizsardzības zonas) ap nekustamiem kultūras pieminekļiem, lai nodrošinātu kultūras pieminekļu aizsardzību. Aizsargjoslu likumā noteiktais minimālais aizsargjoslas platums ap kultūras pieminekli ir 100 m, ja pieminekļis atrodas pilsētā un ja ap to nav individuāli noteikta aizsardzības zona. Savukārt saskaņā ar likumu “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” ap pieminekļiem, kuriem nav MK noteiktajā kārtībā izstrādātas un apstiprinātas individuālās aizsardzības zonas, pilsētās tās tiek noteiktas 100 m platumā ap objektu vai teritoriju, ja pieminekļis ir komplekss. Likumā “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” noteikts, ka jebkuras darbības, kas ietekmē kultūrvēsturisko vidi pieminekļa aizsardzības zonā, drīkst veikt tikai ar VKPAI atļauju.

No Aizsargjoslu likuma un likuma “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” izriet, ka aizsargjoslas ap kultūras pieminekļiem vispārīgos gadījumos tiek noteiktas kā buferzona 100 m attālumā ap objektu vai teritoriju, savukārt individuālās aizsardzības zonas tiek izstrādātas un apstiprinātas VKPAI noteiktā kārtībā²⁰. Pašvaldība pēc tam tās attēlo savā TP²¹.

RTP2006-2018 TIAN ir detalizētas likumā „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” un Aizsargjoslu likumā noteiktās prasības par aizsardzības zonas platumu, nosakot, ka:

„60.5.1. pilsētbūvniecības pieminekļa aizsargjosla sakrīt ar pilsētbūvniecības pieminekļa robežu;

60.5.2. ja kultūras pieminekļis atrodas pilsētbūvniecības pieminekļa robežās, tad individuālā aizsargjosla ap kultūras pieminekli netiek noteikta;

60.5.3. kultūras pieminekļiem – baznīcām un muižām, kas atrodas ārpus pilsētbūvniecības pieminekļiem, – 100 m;

60.5.4. citiem kultūras pieminekļiem, kas atrodas ārpus pilsētbūvniecības pieminekļiem:

60.5.4.1. brīvēstāvošas apbūves gadījumā – 50 m;

60.5.4.2. perimetrālās apbūves gadījumā – 20 m;”

Savukārt RVC AZ TIAN attiecībā uz aizsargjoslām ap kultūras pieminekļiem ir izvirzīti šādi nosacījumi:

²⁰ MK 2003. gada 15. jūlija noteikumi Nr. 392 “Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika, 4. punkts.

²¹ MK 2003. gada 15. jūlija noteikumi Nr. 392 “Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika, 13. punkts.

“164.1. aizsargjosla ap valsts nozīmes pilsētbūvniecības pieminekli „Rīgas vēsturiskais centrs” sakrīt ar pilsētbūvniecības pieminekļa robežu;

164.2. aizsargjoslu (aizsardzības zonu) ap valsts nozīmes pilsētbūvniecības pieminekli „Ķīpsalas vēsturiskā apbūve” nosaka šādi:

164.2.1. R un Z pusē – 50 m plata aizsardzības zona no pilsētbūvniecības pieminekļa robežas;

164.2.2. D pusē aizsardzības zona sakrīt ar pilsētbūvniecības pieminekļa robežu;

164.2.3. A pusē aizsardzības zona sakrīt ar pilsētbūvniecības pieminekļa robežu;

164.3. aizsargjosla (aizsardzības zona) ap atsevišķi stāvošu kultūras pieminekli RVC un tā aizsardzības zonas teritorijā sakrīt ar konkrētā kultūras pieminekļa robežu.”

RTP2006-2018 RTIAN apstiprinātais aizsargjoslu detalizējums ir diskutabls, jo, lai arī VKPAI savulaik ir saskaņojusi šādu RTIAN redakciju, tomēr tas ir pretrunā ar augstākstāvošos normatīvajos aktos noteikto regulējumu, kas nosaka speciālu kārtību, kā izstrādājamas un apstiprināmas individuālās aizsardzības zonas kultūras pieminekļiem. Turklāt tajā nav ietverti nekustamie mākslas pieminekļi, kas ir ēkas daļa.

Papildus sarežģījumus rada RTP2006-2018 17. pielikumā “Galvenās aizsargjoslas un citi zemesgabalu izmantošanas aprobežojumi” attēloto aizsargjoslu ap kultūras pieminekļiem neatbilstība RTIAN tekstā noteiktajiem aizsargjoslu noteikšanas kritērijiem.

Jāatzīmē, ka automātiska aizsardzības zonas noteikšana, nevērtējot vietas individuālos apstākļus, bet kā vienīgo kritēriju pieņemot attālumu ap objektu vai teritoriju, rada nevajadzīgu apgrūtinājumu apkārtējo teritoriju un apbūves īpašniekiem, vienlaikus garantēti nenodrošinot likumā paredzēto aizsardzību.

Turpmākajā plānošanas procesā ieteicams visiem valsts aizsargājamiem kultūras pieminekļiem Rīgas pilsētas teritorijā ārpus RVC un tā AZ noteikt individuālās aizsardzības zonas, izvērtējot vietas kontekstu un apkārtējās vides iespējamo ietekmi uz kultūras pieminekļa vērtību.

RTP2030 TIAN jāietver regulējums, ka tiem mākslas pieminekļiem, kas ir nekustamie pieminekļi un ir būves vai ēkas daļa, piemēram, durvju portāls vai sienas gleznojums, aizsargjosla jeb individuālā aizsardzības zona sakrīt ar pieminekļa robežu.

Būtiski arī uzsvērt, ka valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sastāvs ir mainīgs, tāpēc to attēlojums, kā arī pieminekļu radītā apgrūtinājuma (aizsargjoslas) attēlojums RTP ir informatīvs.

2.2. Apbūves aizsardzības teritorijas

Lai saglabātu un aizsargātu pilsētas rajonus, kuriem katram ir savs īpatnējs raksturs, arhitektoniskā un vēsturiskā savdabība, kuri ir Rīgas unikālās, daudzveidīgās vides būtiski veidojošie elementi, taču to vērtība nesasniedz pieminekļa statusam nepieciešamo līmeni, Rīgas pašvaldība kopš 1995. gada savos plānošanas dokumentos ir noteikusi teritorijas ar īpašu statusu vēsturiskās apbūves aizsardzībai un raksturīgās pilsētvides saglabāšanai.

Rīgas attīstības plānā 1995. – 2005. gadam (turpmāk – RAP1995-2005) bija noteiktas 7 apbūves aizsardzības zonas – Sarkandaugavā, Čiekurkalnā, Pleskodālē, Bieriņos, Dzegužkalnā – Nordeķos, Bolderājā un Daugavgrīvā. Vēl 7 teritorijām tika rosināts piešķirt valsts aizsargājama pieminekļa statusu – Teikai, Āgenskalnam, Ķīpsalas vēsturiskās apbūves zonai, Torņakalnam, Maskavas priekšpilsētai, Ziemeļblāzmas kultūrvēsturiskajam kompleksam un Vecāķiem. Tomēr līdz RAP1995-2005 darbības beigām pilsēt būvniecības pieminekļa statusu saņēma tikai Ķīpsalas vēsturiskās apbūves zona, kas tika iekļauta RVC AZ. Savukārt pārējās RTP2006-2018 noteiktas kā apbūves aizsardzības teritorijas.

Kopumā RTP2006-2018 ir noteiktas 15 apbūves aizsardzības teritorijas (teritoriālo attēlojumu skatīt 1. pielikumā): Āgenskalns, Bolderāja, Čiekurkalns, Dzegužkalns-Nordeķi, Jaunmīlgrāvis (Ezera iela), Maskavas priekšpilsēta, Pleskodāle, Sarkandaugava, Teika, Torņakalns, Vecāķi, Vecdaugava (Airu iela), Vecmīlgrāvis (Emmas iela), VEF rūpnieciskā apbūve un Ziemeļblāzmas kultūrvēsturiskais komplekss.

No RAP1995-2005 noteiktajām apbūves aizsardzības zonām savu statusu RTP2006-2018 zaudējušas tādas teritorijas kā Bieriņi un Daugavgrīva, bet no jauna apbūves aizsardzības teritoriju skaitā iekļautas Vecdaugavas (Airu iela), Jaunmīlgrāvja (Ezera iela), Vecmīlgrāvja un VEF rūpnieciskās apbūves teritorijas.

Kultūrvēsturisko vērtību aizsardzībai RTP2006-2018 TIAN ir veltīta atsevišķa nodaļa, kurā iekļautie speciālie noteikumi saskaņā ar TIAN 388. punkta prasībām ir prioritāri attiecībā pret pārējiem TIAN nosacījumiem. Šajā nodaļā ietvertajos noteikumos definēti svarīgākie aizsargājami pilsēt būvnieciskie elementi kultūras pieminekļu un apbūves aizsardzības teritorijās, identificēta prioritāri aizsargājamā apbūve un svarīgākās tās aizsargājamās vērtības pilsēt būvniecības pieminekļu un apbūves aizsardzības teritorijās. Nodaļā ir iekļautas vispārīgas prasības attīstības priekšlikumu realizēšanai valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu teritorijās un pašvaldības noteiktajās apbūves aizsardzības teritorijās, kā arī detalizētākas prasības atsevišķi katrai pilsēt būvniecības pieminekļa teritorijai un apbūves aizsardzības teritorijai atbilstoši tās noteiktajai unikālajai vērtībai.

Galvenās problēmas, kas attiecas uz apbūves aizsardzības teritoriju pārvaldību, attīstību un saglabāšanu ir:

- 1) vispārīgais RTP2006-2018 TIAN prasību formulējums;
- 2) vispārīgi noteiktās aizsargājamās vērtības apbūves aizsardzības teritorijās.

Apbūves aizsardzības teritoriju noteikšanas mērķis ir kultūrvēsturiskās vides aizsardzība, taču RTP2006-2018 TIAN prasības kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzībai vērstas galvenokārt uz vēsturiskās apbūves saglabāšanu. Uz pilsētvides kultūrvēsturiskās identitātes aizsardzību un saglabāšanu vērstās TIAN prasības ir izplūdušas un tāpēc dažādi interpretējamās, kas neveicina mērķa sasniegšanu.

RTP2006-2018 TIAN noteikts, ka svarīgākie aizsargājami pilsēt būvnieciskie elementi kultūras pieminekļu un apbūves aizsardzības teritorijās ir:

- 1) iedibinātā apbūves plānojuma struktūra;
- 2) telpiskais izveidojums;

- 3) ainava un tās mērogs;
- 4) panorāmas un siluets;
- 5) apstādījumu sistēma;
- 6) laukumu apbūve un telpiskais izveidojums;
- 7) kvartālu telpiskā organizācija;
- 8) seno ceļņu konstrukcijas kultūras slānī;
- 9) raksturīgais reljefs un ūdeņi.

Šo pilsētbūvniecisko elementu uzskaitījums ir precizējams, jo 1. punktā minētā iedibinātā plānojuma struktūra ietver no 2. līdz 7. punktam uzskaitītos elementus.

Atbilstoši VKPAI rekomendācijām vēsturisko pilsētu tradicionālās kultūrvēsturiskās vērtības ir:

- 1) Pilsētas plānojuma struktūra, apbūves principu sistēma, pilsētas saistība ar dabisko vidi;
- 2) Pilsētas morfoloģija, pilsētas audums, ceļņu telpiskais izveidojums, masa un raksturs, ēku savstarpējais izvietojums;
- 3) Pilsētas panorāma, siluets, skatu perspektīvas, jumtu ainava;
- 4) Vēsturiskā apbūve, atsevišķas unikālas celtnes – pieminekļi, atsevišķi apbūves elementi, interjeri;
- 5) Vēsturiskās nocietinājumu sistēmas vai vēsturiskie industriālie objekti un inženierbūves, kas piešķir pilsētai vai tās daļai savu, raksturīgu seju;
- 6) Pilsētai raksturīgie tradicionālie celtniecības materiāli, formas un paņēmieni;
- 7) Arheoloģiskais kultūrslānis;
- 8) Zaļās zonas, parki, skvēri, stādījumi, vēsturiskās ūdenstilpnes un krastmalas;
- 9) Publiskā ārtelpa ar labiekārtojuma elementiem;
- 10) Kvartālu iekštelpa, vēsturisko ēku pagalmi;
- 11) Garīgās un intelektuālās dzīves objekti un centri (baznīcas, tautas nami, muzeji, teātri, koncertzāles, u. c.);
- 12) Dažādas pilsētas dzīves parādības un tradīcijas (tradicionālie amati, tirgi, tirgotāju vietas, pastaigu vietas, vēsturisku notikumu vietas, u. c.);
- 13) Unikāli un īpatnēji objekti, kas atrodas ārpus pilsētas vēsturiskajām daļām, bet ietekmē to identitāti un vērtību;
- 14) Apbūves elementu autentiskums, vēsturiskā patina, vēsturisku vērtību radītā noskaņa.²²

No RTP2006-2018 TIAN nosacījumiem izriet, ka apbūves aizsardzības teritorijas Rīgā noteiktas, lai aizsargātu 19. un 20. gs. sākuma koka māju un līdz 1940. gadam būvēto mūra māju apbūves teritorijas.²³ Šāda interpretācija nonāk pretrunā ar faktisko situāciju apbūves aizsardzības teritorijās, jo vairākās no tām apbūves spektrs ir daudz plašāks, ietverot arī pēc II pasaules kara celtās ēkas ar potenciālu kultūrvēsturisko vērtību, bet, piemēram, apbūves aizsardzības teritorijās “Vecdaugava (Airu iela)” un “Vecmīlgrāvis (Emmas iela)” visa ietvertā apbūve ir veidota 20. gs. 50. gados.

TIAN nosacījumi neraksturo katras apbūves aizsardzības teritorijas aizsargājamus pilsētbūvnieciskos elementus. Noteikumi par apbūvi un teritorijas izmantošanu pašvaldības noteiktajās apbūves aizsardzības teritorijās balstās uz iedibinātajiem apbūves parametriem, taču noteikumos nav skaidrota jēdziena “iedibināts” sapratne, attiecinot to uz dažādiem apbūves parametriem; netiek detalizēta procedūra vai definēti kritēriji, kā noteikt šos iedibinātos rādītājus, tādējādi atstājot vietu subjektīvām interpretācijām. Netiek skaidroti tādi

²² VKPAI sniegtie nosacījumi Rīgas pilsētas teritorijas plānojuma izstrādei. 25.02.2015. vēstule Nr. 06-05/390

²³ RTP 2006-2018 TIAN 397. punkts

termini kā „vides raksturs”, „konkrētā vieta”, „konkrētā teritorija” šo noteikumu izpratnē. Vispārīgais formulējums rada apdraudējumu apbūves un teritorijas attīstībai, vai nu bremsējot to (jo nav īsti skaidrs, ko drīkst un nedrīkst darīt), vai arī paverot iespējas kultūrvēsturiskajai videi neatbilstošu attīstības priekšlikumu īstenošanai.

RTP2006-2018 TIAN tiek izvirzītas prasības attiecībā uz ēku ārējo veidolu, kā saistošu norādot atbilstību „konkrētās pilsētas daļas kā vienota pilsētībūvnieciska ansambļa kultūrvēsturiskajai vērtībai”²⁴, „vēsturiskajai būvniecības tradīcijai un apkārtējās apbūves raksturam”²⁵, pieprasot izmantot „konkrētā vidē iederīgus tradicionālus materiālus”²⁶, neprecizējot, par kādu vai cik lielu pilsētas daļu ir runa – zemes gabalu, kvartālu, kvartālu grupu, apkaimi; pēc kādiem kritērijiem un ar kādu procedūru noteikt un izvērtēt šo teritoriju un noteikt tās kultūrvēsturisko vērtību, būvniecības tradīcijas un iederīgos materiālus.

Noteikumos tiek lietots termins "harmonisks", neprecizējot kritērijus, pēc kādiem izvērtēt atbilstību harmonijai.

RTP2030 TIAN ir jāprecizē gan termini, kas attiecināmi uz kultūrvēsturisko mantojumu, iedibinātajiem apbūves radītājiem un situāciju, tādējādi atvieglojot noteikumu sapratni, gan jādefinē aizsargājamās vērtības atbilstoši to tipam un līmenim, nosakot pieļaujamās darbības ar objektiem un teritorijām atbilstoši to kultūrvēsturiskajai vērtībai.

Veidojot jaunus teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus, tie jāsakāpo ar RVC AZ plānošanas dokumentos noteikto attīstības un plānošanas regulējuma struktūru un principiem, ņemot vērā, ka RVC AZ ir daļa no Rīgas kultūrvēsturiskā mantojuma un, izņemot viduslaiku apbūvi, pārējās starptautiski un valstiski atzītās kultūrvēsturiskās vērtības ir sastopamas un tiek aizsargātas lielākajā daļā apbūves aizsardzības teritoriju.

RTP2030 izstrādes ietvaros apbūves aizsardzības teritorijās nepieciešams precizēt aizsargājamā kultūrvēsturiskā mantojuma sastāvu, sadalot to atsevišķos līmeņos pēc mēroga un vērtības.

Šī TmP priekšlikums ir noteikt sekojošus līmeņus:

- 1) apbūves aizsardzības teritorija;
- 2) vērtīga ielu telpa/aizsargājama apbūves grupa;
- 3) objekti ar potenciālu kultūrvēsturisko vērtību.

Aizsargājamas apbūves grupas ir nosakāmas, lai izceltu teritorijas, kur kultūrvēsturiski vērtīgo vidi veidojošie elementi saglabājušies tuvu to vēsturiskajam veidolam: vienkopus atrodas labi saglabājusies maz pārveidota noteikta perioda apbūve un vides elementi – ielas, žogi, apstādījumu struktūra, pagalmu organizācija, labiekārtojuma elementi u.c.

Vērtīgas ielu telpas ir nosakāmas, lai saglabātu apbūves aizsardzības teritorijai raksturīgo pilsētvidi. Saglabājamās vērtības: apbūves mērogs, raksturs un izvietojums attiecībā pret ielas telpu; zemesgabalu dalījums, žogu izvietojums ielas frontē; ielas profils, labiekārtojuma izvietojums. Jaunbūvju arhitektoniskajam risinājumam pamatojums jāmeklē ielas apbūves analizē, sabiedriski nozīmīgām būvēm piemērojama publiskā apspriešana.

TIAN prasības turpmāk vajadzētu piemērot atbilstoši teritorijas mērogam un vērtības līmenim:

²⁴ RTP 2006-2018 TIAN 185.1. un 356¹.1. punkts

²⁵ RTP2006-2018 TIAN 356¹.3., 356¹.6., 378. punkts

²⁶ RTP2006-2018 TIAN 356².3. punkts

- 1) apbūves aizsardzības teritorijai kopumā prasības ir vispārīgas, mērķētas uz teritorijai ievērojamās un raksturīgās pilsētvides saglabāšanu – apbūves mērogs, raksturs, zemes gabalu telpiskā organizācija;
- 2) aizsargājamām apbūves grupām un vērtīgajām ielu telpām nosacījumi vērsti uz apbūves kā kopuma saglabāšanu, attiecināmas uz ēku ārējo veidolu, apdari, teritorijas labiekārtojumu un organizāciju, apstādījumiem un publiskās ārtelpas risinājumiem – žogiem, ietvju iesegumiem, utt.;
- 3) prasības kultūrvēsturiski vērtīgiem objektiem vērstas uz objekta vēsturiskā veidola, apdares saglabāšanu.

Lai samazinātu subjektīvas iedibināto apbūves parametru interpretācijas iespējas un padarītu skaidrākus nosacījumus attīstības priekšlikumu realizēšanai pašvaldības noteiktajās apbūves aizsardzības teritorijās, RTP2030 katrai no apbūves aizsardzības teritorijām ir jāsniedz informācija par apbūves raksturu un iedibinātajiem apbūves rādītājiem.

Par katru apbūves aizsardzības teritoriju jāveido kartogrāfiskais materiāls, kurā attēloti būtiskākie nosacījumi apbūves un teritorijas attīstīšanai, balstoties uz iedibinātās situācijas izvērtējumu, lai saglabātu apbūves aizsardzības teritorijai vērtīgāko un raksturīgāko apbūves mērogu un harmonizētu pilsētvides attīstību:

- 1) apbūves ansamblī un frontes,
- 2) attīstāmais apbūves raksturs un būvlaides,
- 3) pieļaujama stāvu skaits.

Teritorijās (zemes gabalos), kur atrodas turpmākajai attīstībai neatbilstoša apbūve – visbiežāk pēc 1960. gada celti daudzstāvu daudzdzīvokļu nami un ēkas ar publisku funkciju – saistoši būtu iedibinātie apbūves parametri, kas norādīti grafiskajā materiālā. Uz šo apbūvi turpmāk jāattiecinā nosacījumi par esošo neatbilstošo izmantošanu, nosakot, ka vienu reizi palielināt faktiskos apbūves parametrus līdz noteiktam līmenim, kā arī mainīt ēkas funkciju ir iespējams, izstrādājot detālplānojumu.

Savukārt RTP2030 noteikto apbūves parametru maiņai apbūves aizsardzības teritorijā jāparedz nosacījums, ka to iespējams izdarīt, tikai pamatojot šo ieceri lokālplānojumā, tā izpētes teritorijā ietverot visu apbūves aizsardzības teritoriju.

Vairumam apbūves aizsardzības teritoriju sākotnējās robežas noteiktas vairāk nekā pirms 20 gadiem.

RTP2006-2018 noteiktās apbūves aizsardzības teritoriju robežas teritorijas plānošanas darbības laikā ir precizētas divreiz.

2008. gadā pēc RD PAD pasūtījuma SIA „Arhitektoniskās izpētes grupa” veica apbūves aizsardzības teritoriju robežu izvērtējumu un precizēšanu, vadoties pēc sekojošiem principiem:

- 1) robežas koriģētas, zonā iekļaujot visu attiecīgo gruntsgabalu, nevis tikai tā ielas fronti;
- 2) iekļautas aizsargājamai zonai blakus vai ciešā tuvumā esošas teritorijas, kurās konstatēta esošajai zonai līdzvērtīga apbūve, pilsētņēmnieciskā situācija un vide;
- 3) izslēgtas atsevišķas teritorijas, kurās nav saglabājusies vēsturiskā apbūve, mērogs un apbūves raksturs un kuru izslēgšana neietekmētu zonā esošās apbūves aizsardzību²⁷.

²⁷ Rīgas apbūves aizsardzības un pilsētņēmniecības pieminekļu teritoriju izpēte, SIA „Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2008., 7. lpp

Balstoties uz SIA „Arhitektoniskās izpētes grupa” sniegtajām rekomendācijām, apbūves aizsardzības teritoriju precizētās robežas tika apstiprinātas RTP2006-2018 grozījumu ietvaros 2009. gada 18. augustā.

2013. gadā pēc RD PAD pasūtījuma SIA „Arhitektoniskās izpētes grupa” izstrādāja pētījumu „Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte”, kura ietvaros veica vēsturisko ēku inventarizāciju un sniedza apbūves aizsardzības teritoriju robežu izmaiņu priekšlikumus, vadoties pēc 2008. gada pētījumā definētajiem principiem.

Līdz šim veiktās apbūves aizsardzības teritoriju robežu korekcijas ir vairāk mehāniskas, vēršas uz iepriekš noteikto robežu precizēšanu un atsevišķu teritoriju izslēgšanu, nevis teritorijas kultūrvēsturisko vērtību un statusa pārvērtēšanu pēc būtības.

Nemot vērā, ka kopš apbūves aizsardzības teritoriju noteikšanas ir pagājušas divas desmitgades, būtisks uzdevums turpmākajā plānošanas procesā ir apbūves aizsardzības teritoriju vēsturiskās vērtības un robežu pārskatīšana. Ir nepieciešams komplekss teritoriju izvērtējums, lai pārskatītu tajās saglabājušos kultūrvēsturisko vērtību kopumu, kvalitāti un atbilstību katras īpaša statusa teritorijas noteikšanas mērķim un aktualizētu robežas.

Svarīgs uzdevums ir izvērtēt 20. gs. II pusē izveidotās apbūves ietekmi uz apbūves aizsardzības teritorijas vērtību, nodalot vietas, kur šī apbūve ir likumsakarīgas pilsētas evolūcijas sastāvdaļa, no vietām, kur šī apbūve degradē apbūves aizsardzības teritorijas kultūrvēsturisko vērtību.

Jādefinē prasības un nosacījumi attīstībai apbūves aizsardzības teritoriju pierobežā, nosakot ietekmes zonu attālumu, kā arī jānosaka prasības ārpus apbūves aizsardzības teritorijā esošu attīstības projektu ietekmes uz apbūves aizsardzības teritoriju novērtēšanai (augstbūvju vizuālās ietekmes izvērtējums).

Apbūves aizsardzības teritoriju vērtību pārskatīšanai jānotiek, iesaistot iespējami plašāku sabiedrības pārstāvniecību, noskaidrojot “sabiedrisko pasūtījumu” un vairojot izpratni par kultūrvēsturiskā mantojuma lomu pilsētas sociālajā un ekonomiskajā attīstībā.

2.2.1. Āgenskalns

Apbūves aizsardzības teritorija „Āgenskalns” ir lielākā no pašvaldības noteiktajām apbūves aizsardzības teritorijām: tā aptver lielāko daļu no Āgenskalna apkaimes, kā arī nelielas blakus apkaimju – Dzirciema un Zasuļauka teritoriju daļas. Apbūves aizsardzības teritorijā ietverta dažāda un daudzveidīga apbūve, galvenokārt dzīvojamās ēkas un teritorijas – vēsturiskas muižiņas, līdz 20. gs. 40. gadiem būvētas koka un mūra mazstāvu ēkas, villas, mūra daudzstāvu un mazstāvu ēkas, pirmo Rīgā celto rindu māju komplekss Liepājas ielā, kā arī Rīgā pirmais tipveida daudzstāvu daudzdzīvokļu māju komplekss – dzīvojamais masīvs „Āgenskalna priedes”. Tāpat apbūves aizsardzības teritorijā iekļautas arī vairākas vēsturisko rūpnīcu teritorijas, Paula Stradiņa klīniskās slimnīcas ansamblis, Āgenskalna tirgus ar tam pieguļošajām ēkām, Māras dīķis, Mārtiņa kapi (skat. 2.5. attēlu).

Apbūves aizsardzības teritorijā skaidri nolasāma priekšpilsētas attīstība no 18. gs. II puses līdz pat mūsdienām. Apbūves aizsardzības teritorijā atrodas divi valsts aizsargājami pilsētbūvniecības pieminekļi – „Pārdaugavas apbūves fragments” un „Kalnciema ielas koka apbūve”, kā arī gandrīz 70 valsts aizsargājami arhitektūras pieminekļi, tai skaitā 11, kam piešķirts valsts nozīmes kultūras pieminekļa statuss.

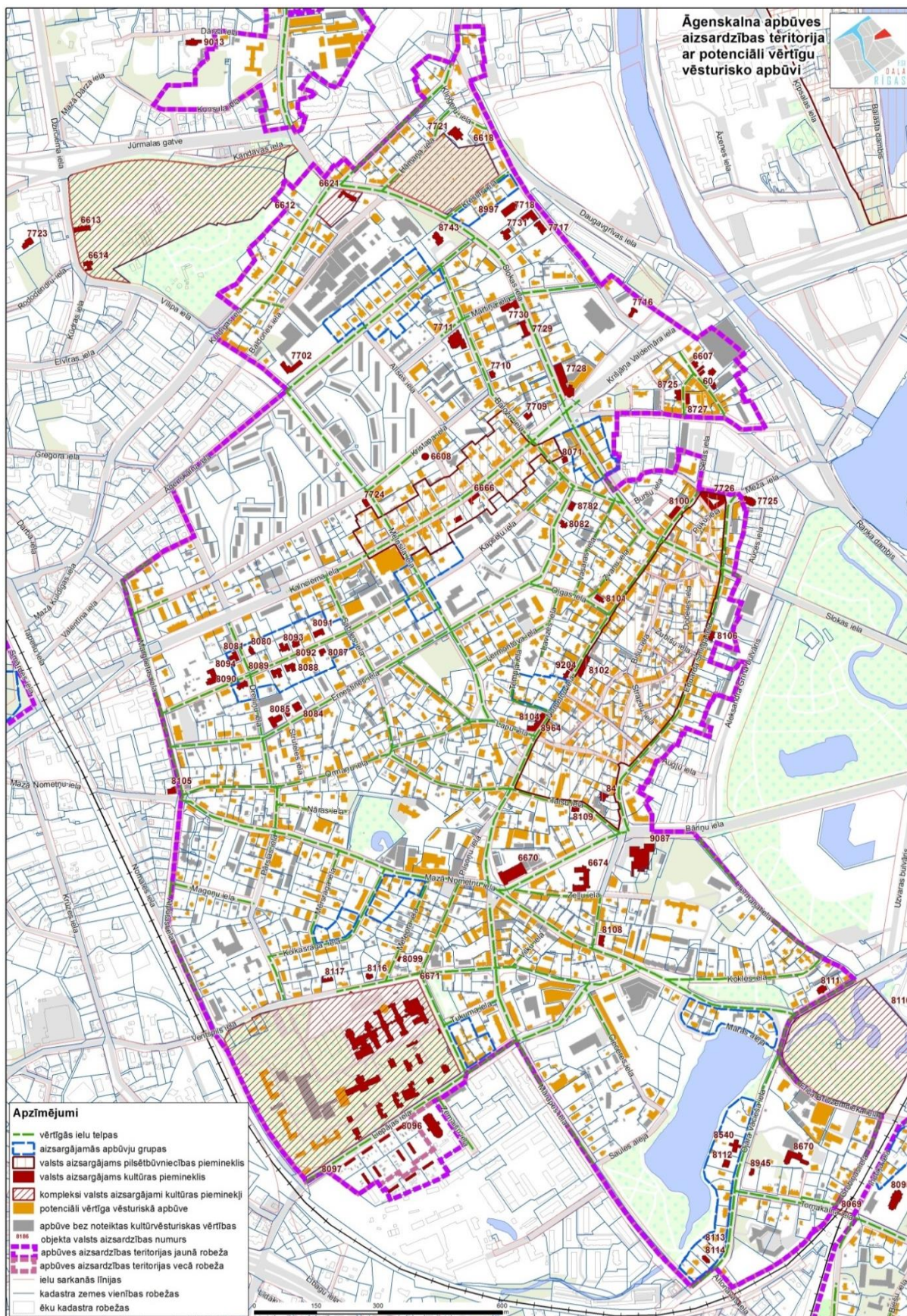
Āgenskalna apbūves aizsardzības teritorijā ir liels vēsturiskās koka apbūves īpatsvars – 11% no visām koka ēkām Rīgā, kas uzbūvētas līdz 1940. gadam, atrodas Āgenskalnā, kas ir tikai par 1% mazāk salīdzinājumā ar RVC un tā AZ teritorijā esošo līdz 1940. gadam uzcelto koka ēku daudzumu. Lielākā daļa no vēsturiskajām koka ēkām, kas pārsvarā ir dzīvojamās mājas, ir sliktā tehniskā stāvoklī.²⁸

Teritorijas aizsargājamās vērtības ir:

- 1) kvartāli ar izteikti nolasāmu apbūves veidošanās periodu:
 - a) 20. gs. sākumā veidojusies mazdzīvokļu ēku un greznu villas tipa privātmāju apbūves teritorija no Mazās Nometņu ielas virzienā uz Kristapa ielu starp Margrietas un Sabīles ielu.
 - b) 20. gs. I pusē celto 1-3 stāvu privātmāju un mazdzīvokļu māju teritorijas:
 1. Mazā Nometņu iela posmā no Kokles ielas līdz Ojāra Vācieša ielai - Ojāra Vācieša iela (ar nepāra Nr. apbūvi) - Mārupes iela līdz Liepājas ielai (ar pāra Nr. apbūvi);
 2. Mazā Nometņu iela posmā no Meteora ielas līdz Mērsraga ielai (ar pāra Nr. apbūvi) - Mērsraga iela ar abu pušu apbūvi - Kolkasraga iela - Pārslas iela ar abu ielas pušu apbūvi;
 3. Āgenskalna iela posmā no Vīlpa ielas līdz Baložu ielai.
 - c) 20. gs. I pusē veidota vairākstāvu mūra īres namu apbūve gar galvenajām maģistrālēm – Kalnciema ielu, Slokas ielu, Nometņu ielu, Lapu ielu, Mārupes ielu, Bāriņu ielu, Mazo Nometņu ielu;
 - d) vēsturisko rūpniecības ēku apbūve;
 - e) pirmais tipveida daudzstāvu daudzdzīvokļu māju komplekss Rīgā – 1958.-1962. gadā celtais dzīvojamais masīvs „Āgenskalna priedes”.
- 2) vēsturiskā koka apbūve un tās īpatsvars;
- 3) apbūves izvietojums uz iedibinātajām būvlaidēm;
- 4) vēsturiskais ielu tīkls un ielu šķērsprofili ar granīta bruģi brauktuves iesegumā Ērģeļu, Meteora, Zeļļu, Ļermontova ielā, Margrietas ielā starp Kalnciema un Valentīna ielu, Daugavgrīvas ielā starp Krišjāņa Valdemāra un Kalnciema ielu, kā arī kalto bruģi Liepājas ielā starp Atpūtas un Pilsoņu ielu;

²⁸ NEKIP dati par ēku nolietojumu uz 05.06.2014.

- 5) apbūves organizācija gruntsgabalos, veidojot apzaļumotus pagalmus un dārzus;
- 6) arheoloģiskais kultūrlānis.

2.5. attēls. Apbūves aizsardzības teritorija “Āgenskalns”

Apbūves aizsardzības teritorijas robežas nav būtiski mainījušās kopš 1995.gada, kad tās noteiktas Rīgas pilsētas attīstības plānā 1995.-2005.gadam. Nosakot apbūves aizsardzības teritorijas robežas, RTP2006-2018 apbūves aizsardzības teritorijā iekļauta tikai daļa no vietējas nozīmes arhitektūras pieminekļa „Bloķētas dzīvojamās ēkas” ar valsts aizsardzības Nr.8097 Liepājas ielā 40.

RTP2030 apbūves aizsardzības teritorijas „Āgenskalns” robeža ir jāprecizē, iekļaujot teritorijā visu pieminekļa “Bloķētas dzīvojamās ēkas” (Nr. 8097) teritoriju.

Apbūves aizsardzības teritorijā nosakāmas (skat. 2.6. attēlu):

1) aizsargājamas apbūves grupas:

- a) Koka dzīvojamā apbūve kvartāla daļā starp Tukuma, Pilsoņu un Liepājas ielu;
- b) Mazstāvu dzīvojamo māju apbūve pie Māras dīķa gar Mazo Nometņu ielu, Māras aleju, Saules aleju; gar Ojāra Vācieša ielu;
- c) Mazstāvu dzīvojamās mājas gar Mērsraga ielu;
- d) Koka mazstāvu apbūve Tempļa ielā;
- e) Mazstāvu dzīvojamā apbūve gar Kapseļu ielu posmā starp Dreiliņu ielu un Sabiles ielu;
- f) Mazstāvu mūra un koka dzīvojamā apbūve Kapseļu un Melnsila ielas krustojumā;
- g) Daudzstāvu mūra īres namu apbūve gar Slokas ielu pie Kalnciema ielas;
- h) Mazstāvu dzīvojamā apbūve gan Āgenskalna ielu posmā no Baložu ielas līdz Valsts Vācu ģimnāzijai;
- i) Koka dzīvojamā apbūve starp Krēslas ielu un Mārtiņa baznīcu.

2) vērtīgas ielu telpas:

Kuldīgas iela, Hāmaņa iela, Krēslas iela, Āgenskalna iela, Mārtiņa iela posmā no Baložu līdz Slokas ielai, Kristapa iela posmā no Alīses līdz Melnsila ielai, Kalnciema iela, Kapseļu iela, Ernestīnes iela, Ļermontova iela, Vasaras iela, Zvanu iela, Nometņu iela, Eduarda Smilģa iela, Hermaņa iela, Kokles iela, Mazā Nometņu iela, Ormaņu iela, Nāras iela, Talsu iela, Magoņu iela, Ventspils iela, Tukuma iela, Liepājas iela, Ojāra Vācieša iela, Grobiņas iela, Daugavgrīvas iela, Ērģeļu iela, Slokas iela, Kliņģeru iela, Baložu iela, Olgas iela, Tempļa iela, Melnsila iela, Lapu iela, Sabiles iela, Zeļļu iela, Dreiliņu iela, Margrietas iela, Atpūtas iela posmā no Magoņu līdz Liepājas ielai, Pārslas iela, Mērsraga iela, Kolkasraga iela, Meteora iela, Pilsoņu iela, Vilku iela, Zemaišu iela, Cieceres iela, Saules aleja, Māras aleja, Torņakalna iela.

RTP2030 izstrādes ietvaros precizējamas aizsargājamo apbūves grupu un vērtīgo ielas telpu robežas.

2.2.2. Bolderāja

Apbūves aizsardzības teritorija „Bolderāja” ir noteikta Bolderājas apkaimes vecākajā daļā, kas ir viena no senāk apdzīvotajām vietām Rīgas teritorijā ar augstu koka ēku koncentrāciju (apmēram 90% no visām apbūves aizsardzības teritorijā esošajām ēkām).²⁹

Bolderāja jau kopš 16. gs. beigām pildīja Rīgas ostas priekšposteņa funkcijas: Bolderājas loči sagaidīja katru ienākošo kuģi no Daugavgrīvas un pavadīja līdz galvenajai ostai Rīgā; 17. gs. šeit sāka darboties arī muižnīca. 18. gs. uz privātās muižas zemes izveidojās miestīņš, kas, pateicoties kuģniecībai, 19. gs. otrajā pusē strauji attīstījās. Sakarus ar Rīgu nodrošināja Rīgas–Bolderājas pasta līnija, ko ievērojami uzlaboja 1852. gadā izveidotais telegrāfs un

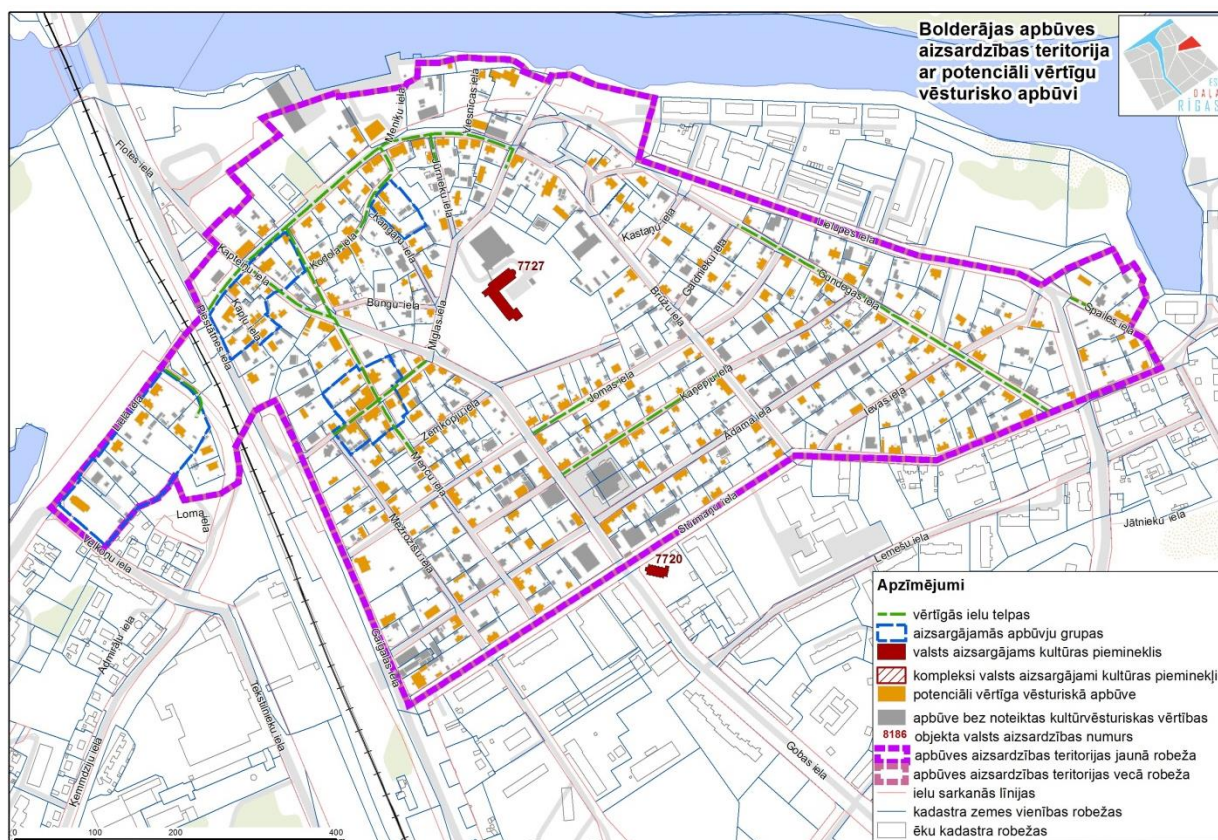
²⁹ Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2014

1873. gadā uzceltais dzelzceļš. 1909. gadā Bolderājā bija 280 koka un 20 mūra ēku, no kurām nozīmīgākās – dzelzceļa stacija, pasta un telegrāfa kantoris ar pasta krājkasi, viesnīca ar traktieri, muiža, loču māja.³⁰ No 20. gs. sākuma līdz mūsdienām Bolderājā saglabājušās 238 vēsturiskās ēkas.³¹

Līdz mūsdienām ir saglabājusies arī Bolderājas vēsturiski veidojusies plānojuma struktūra – brīvs, reljefam pakļauts ceļu tīkls un zemesgabalu dalījums, kā arī apbūves mērogs. Bolderājai raksturīgi apzaļumoti dārzi un plašs ēku celtniecības diapazons salīdzinoši nelielā teritorijā.³² Apbūves aizsardzības teritorijā ietverta galvenokārt dzīvojamā apbūve, kur dominē vienstāva ēkas ar izbūvētu jumta stāvu, bet salīdzinoši retāk sastopama 2 stāvu apbūve.

Teritorijas aizsargājamās vērtības ir:

- 1) vēsturiski veidojusies apbūves plānojuma struktūra – vēsturiskais ielu tīkls, apbūves izvietojums uz iedibinātajām būvlaidēm;
- 2) vēsturiskās koka apbūves dominānce apbūves raksturā un mērogā;
- 3) vēsturisko koka ēku raksturīgā fasādes apdare;
- 4) ielu šķēršprofili ar apaļo granīta bruģi brauktuves iesegumā Gundegas ielā starp Ādama un Stūrmaņu ielu, Lielā ielā starp Piestātnes un Kapteiņu ielu;
- 5) apbūves organizācija gruntsgabalos, veidojot apzaļumotus pagalmus un dārzus;
- 6) arheoloģiskais kultūrslānis.

2.7. attēls. *Apbūves aizsardzības teritorija “Bolderāja”*

³⁰ Daugavgrīva un Bolderāja arhīva materiālos. 13.-20.gs. Latvijas valsts arhīvs, 1998. Izstādes katalogs, 4.lpp., 14.lpp

³¹ RD PAD veiktais aprēķins, izmantojot NEKIP datus

³² Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2014

Salīdzinājumā ar Rīgas attīstības plānu 1995.-2005.gadam šobrīd RTP2006-2018 noteiktās apbūves aizsardzības teritorijas robežas nav būtiski mainītas. Ievērojamākās izmaiņas ir apbūves aizsardzības teritorijai pievienotā kvartāla daļa starp Piestātnes, Lielo, Velkoņu un Ķemmdziju ielu.

RTP2030 apbūves aizsardzības teritorijas robeža saglabājama tāda pati kā RTP2006-2018.

Apbūves aizsardzības teritorijā nosakāmas:

- 1) **aizsargājamas apbūves grupas: – 19. gs. – 20. gs. I pusē celtu koka dzīvojamo ēku grupa gar Lielo ielu starp Velkoņu un Ķemmdziju ielu; 19./20. gs. celtu koka dzīvojamo ēku grupa gar Lielo ielu starp Piestātnes un Mencu ielu; 19. gs. koka dzīvojamā apbūve Kangaru un Kodola ielas stūrī; 19. gs. beigu – 20. gs. I pusē būvētu ēku grupa ap Mencu un Miglas ielas krustojumu.**
- 2) **vērtīgas ielu telpas: apbūve gar Lielo ielu posmā no Velkoņu ielas līdz Miglas ielai; gar Ķemmdziju ielu; gar Mencu ielu līdz Zemkopju ielai; gar Kapteiņu ielu posmā no Lielās līdz Mencu ielai; gar Miglas ielu posmā starp Mežrozīšu un Gobas ielu; gar Kodola ielu; gar Gundegas ielu līdz Galdnieku ielai; gar Jomas ielu pie krustojuma ar Gobas ielu; gar Kaņepju ielu posmā starp Gobas un Brūžu ielu.**

2.2.3. Čiekurkalns

Apbūves aizsardzības teritorija „Čiekurkalns” ir kvartālu grupa Čiekurkalna apkaimes blīvāk apbūvētajā daļā starp Čiekurkalna 1. un 2. līniju un Vairoga un Viskaļu ielu (skat. 2.8. attēlu).

Mūsdienās saglabājusies Čiekurkalna vēsturiskās apbūves veidošana aizsākusies 19. gs. otrajā pusē, kad šajā teritorijā izvietotās Šreienbušas muižas pēdējais īpašnieks uzsācis muižas zemju parcelēšanu un pārdošanu. Pilsētas industriālā attīstība un daudzās rūpnīcas Čiekurkalna apkārtnē veicināja tā veidošanos par vienu no pirmajiem strādnieku dzīvojamajiem rajoniem ar priekšpilsētai raksturīgu nelielu koka namu apbūvi. 1899. gadā te bija ap 150 mazstāvu dzīvojamo māju un 7000 iedzīvotāju, bet 1913. gadā – 802 dzīvojamās mājas, būvētas galvenokārt no koka. 20. gadsimta sākumā tika uzcelts ugunsdzēsēju depo, pilsētas pamatskola, ūdenstornis, sāka labiekārtot ielas, uzstādīja 71 petrolejas lukturi un nobruģēja pirmo ielu.³³

Rīgas teritorijā Čiekurkalns oficiāli iekļauts 1924. gadā. Vēl 30. gados apmēram puse no Čiekurkalna gruntsgabaliem tika izmantoti lauksaimniecībai, daudzi saimnieki turēja mājlopus, pilsēta te bija iznomājusi vairākus simtus ģimeņu dārziņu.

Nelielu procentu no vēsturiskās apbūves veido no 1940. līdz 1960. gadam celtās 2 – 3 stāvu daudzdzīvokļu ēkas mūra konstrukcijās, kuru izvietojums daļēji atbilst iedibinātajai apbūves struktūrai.

Vēsturiskā zemesgabalu dalījuma un organizācijas kvartālā ietekmē vēsturiskā apbūve koncentrējas gar ielu malām, savukārt teritorijas gruntsgabala dziļumā sākotnēji ir bijušas paredzētas sakņu dārziem un apzaļumotiem pagalmiem. Praktiski visos apbūves aizsardzības teritorijā iekļautajos kvartālos ir laikā pēc 1960. gada uzceltas iepriekšējam apbūves mērogam neatbilstošas 3-9 stāvu tipveida daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas un industriālas ēkas, kas izvietotas, nerespektējot esošās apbūves struktūru, zemesgabalu dalījumu un attīstības pēctecību.

Apbūves aizsardzības teritorijā atrodas viens vietējas nozīmes arhitektūras piemineklis – 1933. gadā celtā skolas ēka Čiekurkalna 1. līnijā 53 (valsts aizsardzības Nr. 8137), un viens

³³ Čiekurkalna apkaimes vēsturiskais apraksts. www.apkaimes.lv, skatīts 2016. gada 7. jūnijā.

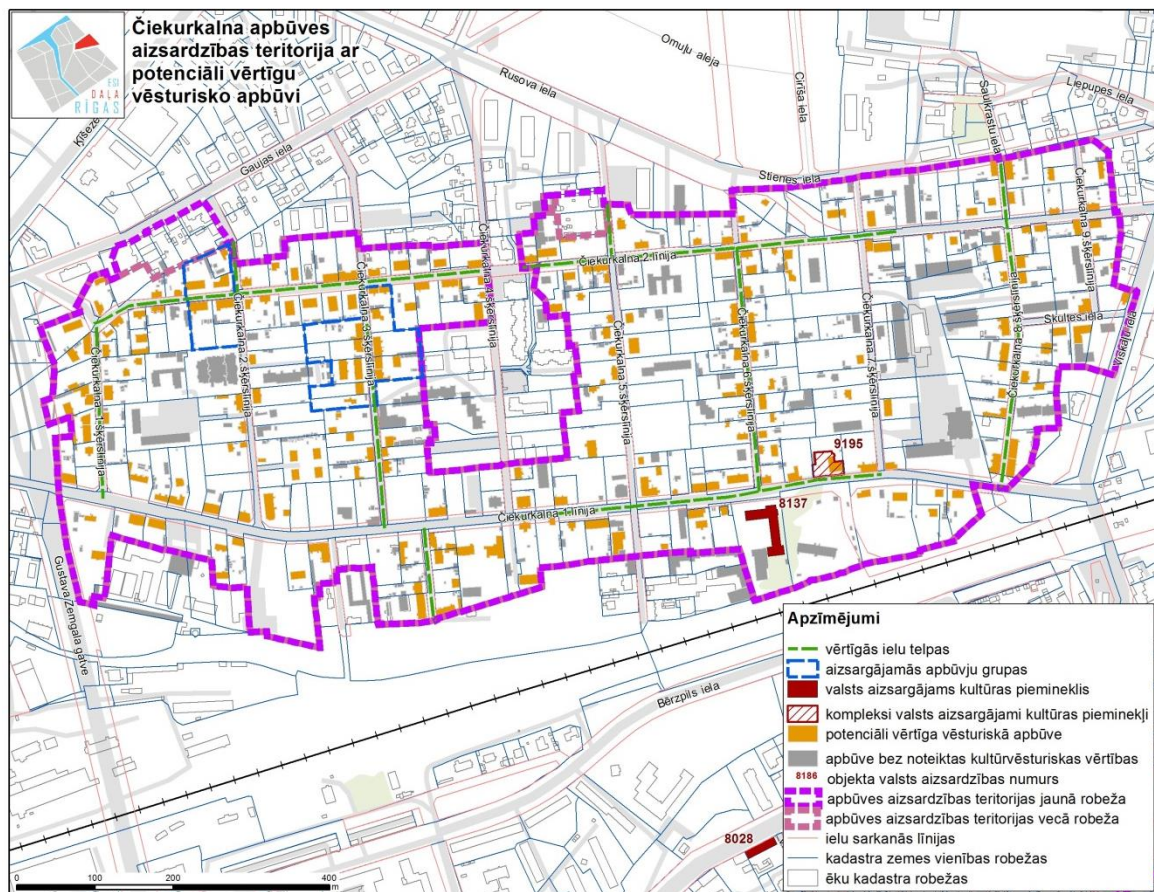
vietējas nozīmes mākslas piemineklis – dekoratīvās apdares ansamblis Rīgas evaņģēliski luteriskajā Misiones baznīcā Čiekurkalna 1. līnijā 78 (valsts aizsardzības Nr. 9195).

Teritorijas aizsargājamās vērtības ir:

- 1) vēsturiskā apbūves plānojuma struktūra: regulārais ielu tīkls, savdabīgais zemesgabalu dalījums (šauri, gari gruntsgabali) un tam pakārtotā daļēji atvērta un atvērta perimetrāla apbūve, apbūves izvietojums uz iedibinātās būvlaides;
- 2) ielu šķēršņi ar apaļo granīta bruģi brauktuves iesegumā Čiekurkalna 3., 6., 7., 9. šķērslīnijā, Čiekurkalna 8. šķērslīnijā starp Stienes ielu un Čiekurkalna 2. garo līniju;
- 3) līdzsvarota un humāna apbūves struktūra – 1-3 stāvu koka un mūra privātmājas un mazdzīvokļu ēkas, kas galvenokārt celtas no 19. gs. beigām līdz 1940. gadam, tās mēroga dominānce ielas telpas ainavā: Čiekurkalna 1. līnijā; Čiekurkalna 1. šķērslīnijā; Čiekurkalna 2. līnijā posmā starp Čiekurkalna 2. un 4. šķērslīniju; apbūves grupas Čiekurkalna 3., 4. un 5. šķērslīnijā; Čiekurkalna 6. un 8. šķērslīnijā;
- 4) apstādījumu īpatsvars.

Salīdzinājumā ar Rīgas attīstības plānu 1995.-2005. gadam šobrīd RTP2006-2018 noteiktās apbūves aizsardzības teritorijas robežas ir samazinātas, aizsargājamās teritorijas Z daļā iekļaujot zemes gabalus gar Čiekurkalna 2. līniju un izslēdzot no aizsargājamās teritorijas apbūvi gar Gaujas ielu. No apbūves aizsardzības teritorijas ir izslēgti arī zemes gabali Čiekurkalna 4. šķērslīnijas abās pusēs, uz kuriem atrodas padomju perioda tipveida daudzstāvu dzīvojamās apbūves komplekss.

Apbūves aizsardzības teritorijas „Čiekurkalns” robeža RTP2030 koriģējama, iekļaujot apbūves aizsardzības teritorijā 2 zemesgabalus pie Čiekurkalna 5. šķērslīnijas posmā starp Čiekurkalna 2. līniju un Rusova ielu, kā arī 7 zemesgabalu grupu gar Čiekurkalna 2. līniju un Čiekurkalna 2. šķērslīniju (skat. 2.8. attēlu).

2.8. attēls. Apbūves aizsardzības teritorija “Čiekurkalns”

Apbūves aizsardzības teritorijā nosakāmas:

- 1) divas aizsargājamas apbūves grupas – 20. gs. sākumā un I pusē veidota koka dzīvojamā apbūve ap Čiekurkalna 2.līniju pie krustojuma ar Čiekurkalna 3.šķērslīniju un laika posmam līdz I pasaules karam raksturīga dzīvojamo ēku grupa pie Čiekurkalna 2. līnijas un Čiekurkalna 2. šķērslīnijas krustojuma (skat. 2.8. attēlu);
- 2) vērtīgas ielu telpas: Čiekurkalna 1. šķērslīnija un 3. šķērslīnija posmā starp Čiekurkalna 1. un 2. līniju, Čiekurkalna 2. šķērslīnija posmā starp Čiekurkalna 2. līniju un Rusova ielu, Čiekurkalna 6. šķērslīnija, Čiekurkalna 8. šķērslīnija, Čiekurkalna 1. līnijas posms starp Čiekurkalna 4. un 7. šķērslīniju, Čiekurkalna 2. līnijas posms starp Čiekurkalna 1. un 4. šķērslīniju un pie krustojuma ar Čiekurkalna 5., 6. un 7. šķērslīniju (skat. 2.8. attēlu).

Nemot vērā esošo zemesgabalu struktūru un konfigurāciju, kā arī līdz ar II pasaules kara apturēto apbūves attīstības tendenci izvietot ielas mājai paralēlu ēku, apsverama iespēja RTP2030 atļaut dalīt zemesgabalus vai veidot jaunu, vēsturiskās apbūves mērogam atbilstošu apbūvi gruntsgabala dziļumā, kā būtiskākos nosacījumus izvirzot ietekmes uz ielas telpas ainavu izvērtējumu un piekļuves nodrošināšanu, neizjaucot esošo apbūves struktūru ielas frontē. Vienlaikus jāņem vērā, ka apbūves blīvuma un intensitātes palielināšana iespējama tikai tad, ja attiecīgajā teritorijā ir nodrošināta centralizētā siltumapgāde, ūdensapgāde un kanalizācija.

Turpmākajā plānošanas procesā jāizvērtē 20. gs. II pusē veidotās apbūves ietekme uz pārējo apbūves aizsardzības teritoriju no līdzsvarotas un humānas vides attīstības viedokļa.

2.2.4. Dzegužkalns-Nordeķi

Apbūves aizsardzības teritorija „Dzegužkalns-Nordeķi” atrodas Dzirciema apkaimē un ietver apbūvi ap Slokas ielu posmā no Jūrmalas gatves līdz Dagmāras ielai, kā arī apbūves kvartālu grupu starp Dzegužkalnu un Nordeķu parku (skat. 2.9. attēlu).

Apbūves aizsardzības teritorijai raksturīgs plašs ēku celtniecības laika diapazons, atšķirīgs – 1 līdz 4 stāvu skaits, kā arī daudzveidīga ēku tipoloģija. Līdz mūsdienām saglabājusies vēsturiskā apbūve veidojusies no 18. gs. līdz 20. gs. vidum – gan kādreizējo ārpilsētas muižiņu ēkas, gan uz sadalītajām muižu zemēm izvietoto strādnieku un zvejnieku dzīvojamās mājas, kā arī atsevišķas vēsturisko rūpnīcu ēkas.

Apbūves aizsardzības teritorijā atrodas trīs vietējas nozīmes arhitektūras pieminekļi – dzīvojamās mājas Buļļu ielā 3 un Buļļu ielā 8 (valsts aizsardzības Nr. 7713 un 7715), tā robežojas ar vietējas nozīmes arhitektūras pieminekli „Dzegužkalna parks” (valsts aizsardzības Nr. 7701) un Nordeķu muižiņas apbūvi un parku, kas ir valsts nozīmes arhitektūras pieminekļi (valsts aizsardzības Nr. 6609 un 6610).

20. gs. II pusē atsevišķās apbūves aizsardzības teritorijas vietās izveidota iepriekšējās apbūves mērogam neatbilstoša 3-5 stāvu tipveida daudzdzīvokļu māju apbūve – tās ir ēku grupas kvartālos starp Viļņas, Vilhelma Kreislera un Grodņas ielu un Viļņas, Grodņas, Dagmāras un Lilijas ielu. Pēdējās desmitgades laikā Slokas ielā iepretim Pulka ielai uzbūvēta teritorijas mērogam neatbilstoša daudzstāvu dzīvojamā māja.

Veicot teritorijas izpēti³⁴, nav izvērtēta plānotās ielas, kas paredzēta kā savienojums starp plānoto Hanzas šķērsojumu un Kurzemes prospektu, ietekme uz apbūves aizsardzības teritorijas attīstību. Ielas trasējums, kas šķērso apbūves aizsardzības teritorijas Z daļu, kur

³⁴ Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2014

saglabājies maz pārveidots vēsturisko ielu tīkls un vēsturiskā apbūve, jau kopš 20. gs. 80 gadiem iekļauts pilsētas attīstības plānošanas dokumentos, tādējādi ilgstoši ierobežojot apbūves attīstību šajā pilsētas daļā un veicinot teritorijas un apbūves degradāciju.

Salīdzinoši neliela ietekme uz apbūves aizsardzības teritorijas robežu un vērtībām ir plānotajam Durbes ielas savienojumam ar Jūrmalas gatvi, kura izbūves gadījumā tiek zaudēta potenciāli vērtīga vēsturiska ēka.

Teritorijas aizsargājamās vērtības ir:

- 1) vēsturiskais ielu tīkls;
- 2) vēsturiskā bruģa elementi Slokas, Dagmāras un Lilijas ielā;
- 3) vēsturiskās apbūves struktūra – 1-2 stāvu koka un mūra ēkas teritorijas daļā starp Dzegužu, Dagmāras un Lilijas ielu un industriālās un dzīvojamās mūra ēkas, kas mijas ar nelielām koka dzīvojamo māju grupām gar Slokas ielu;
- 4) Slokas ielas ainava;
- 5) apbūves izvietojums uz iedibinātās būvlaiides.

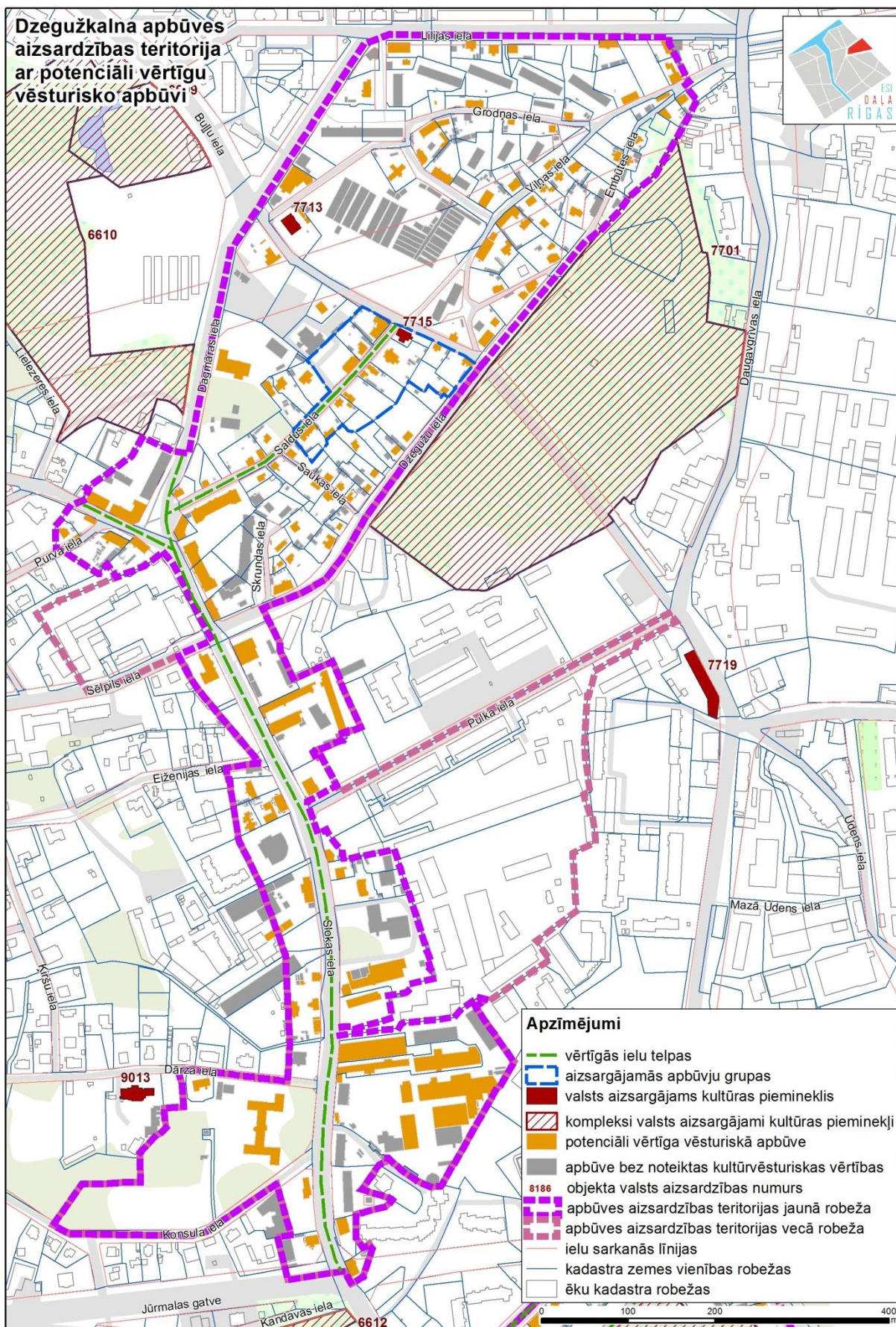
Salīdzinājumā ar Rīgas attīstības plānu 1995.-2005.gadam šobrīd RTP2006-2018 noteiktās apbūves aizsardzības teritorijas robežas ir ievērojami samazinātas – D daļā ir izslēgta teritorija starp Kalnciema ielu un Jūrmalas gatvi, A daļā – zemes gabali starp Daugavgrīvas ielu, Dzegužu ielu un Slokas ielu, aizsargājamo statusu atstājot tikai apbūvei gar Slokas ielas fronti.

Apbūves aizsardzības teritorijas „Dzegužkalns – Nordeķi” robeža RTP2030 ir jāprecizē, no apbūves aizsardzības teritorijas izslēdzot industriālo apbūvi bez vēsturiskas vērtības Sēlpils un Slokas ielas stūrī, kā arī teritoriju Pulka ielā 3 (skat. 2.9. attēlu).

Turpmākajā plānošanas procesā ir jāizvērtē iespēja pārkārtot plānotā Hanzas šķērsojuma turpinājuma izbūvei noteikto sarkano līniju izvietojumu, lai saglabātu vēsturiski vērtīgos pilsēt būvniecības elementus, vai arī jālemj par aizsardzības statusa likvidēšanu sarkanajās līnijās esošajai apbūves aizsardzības teritorijas daļai.

Apbūves aizsardzības teritorijā nosakāma:

- 1) aizsargājamas apbūves grupa – 19./20. gs. mijā veidota nelielu koka ēku apbūve Saldus ielas abās pusēs pie krustojuma ar Buļļu ielu un gar Buļļu ielu līdz Dzegužu ielai;
- 2) vērtīgas ielu telpas – Slokas ielas un Dagmāras ielas posms apbūves aizsardzības teritorijas robežās, Saldus iela posmā no Dagmāras ielas līdz Buļļu ielai.

2.9. attēls. Apbūves aizsardzības teritorija “Dzeģužkalns – Nordeķi”

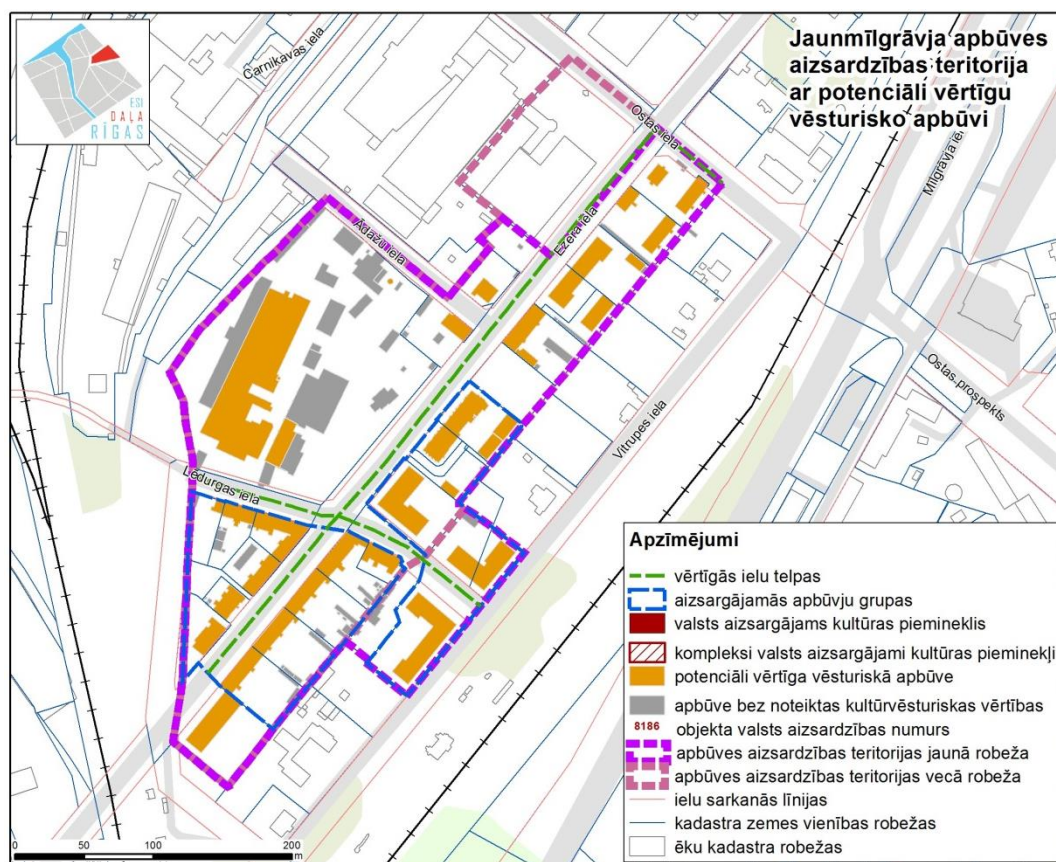
2.2.5. Jaunmīlgrāvis (Ezera iela)

Apbūves aizsardzības teritorija „Jaunmīlgrāvis (Ezera iela)” atrodas Mīlgrāvja apkaimē starp Rīgas – Skultes dzelzceļa līniju un Mīlgrāvja kanālu (skat. 2.10. attēlu). Tajā iekļauta līdz mūsdienām saglabājusies 19. un 20.gs. mijai raksturīgā Rīgas industriālā rajona apbūve – iespaidīgas mūra ēkas, kur savulaik atradusies Jesena porcelāna fabrika, un tuvējo rūpnīcu strādnieku ģimenēm domātās nelielās koka dzīvojamās mājas. Apbūves aizsardzības teritorijā iekļauta arī laika periodam no 1940. līdz 1960.gadam raksturīga apbūve – rūpnīcu strādnieku vajadzībām celtās 4 stāvu mūra mājas ar pēckara sociālisma laikmetam atbilstošu dekoru.³⁵

Šīs teritorijas vērtību veido nozīmīga Rīgas industriālā rajona attīstību raksturojošā vēsturiskā apbūve un autentiskā Ezera ielas ainava starp dzelzceļu un Ostas ielu. To mūsdienās apdraud intensīvo dzelzceļa kravas pārvadājumu radītā vibrācija, kā arī Rīgas brīvdostas (turpmāk-RBO) teritorijā esošo riska objektu drošības zonas, kas ietver aptuveni trešo daļu no apbūves aizsardzības teritorijas un būtiski ierobežo zemes gabalu un apbūves izmantošanu un attīstību, tādējādi veicinot teritorijas un apbūves degradāciju.

Teritorijas aizsargājamās vērtības ir:

- 1) vēsturiskais ielu tīkls;
- 2) vēsturiskā apbūve – 19./20.gs. mijā būvētās industriālās ķieģeļu ēkas un 2 stāvu koka daudzdzīvokļu mājas, laika posmā no 1940. līdz 1960.gadam būvētās daudzstāvu mūra dzīvokļu mājas;
- 3) apbūves raksturs un izvietojums – perimetrāla koka ēku apbūve Ezera ielā uz dienvidaustrumiem no Lēdurgas ielas; daudzstāvu mūra dzīvojamo ēku un mazstāvu koka ēku izvietojums gar Ezera ielu, Lēdurgas ielu un Ostas ielu.

2.10. attēls. Apbūves aizsardzības teritorija “Jaunmīlgrāvis (Ezera iela)”

³⁵ Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2014

Apbūves aizsardzības teritorijas „Jaunmilgrāvis (Ezera iela)” robeža RTP2030 ir precizējama, no apbūves aizsardzības teritorijas izslēdzot industriālo apbūvi bez vēsturiskas vērtības Ezera ielā 1C un paplašinot apbūves aizsardzības teritoriju, iekļaujot tajā 1950. gadu blokmāju apbūvi ap Lēdurgas un Vitrupes ielas krustojumu (skat. 2.10. attēlu).

Turpmākajā plānošanas procesā ir jāvērtē RBO teritorijā esošo riska objektu drošības zonā atrodošos dzīvojamo ēku un teritoriju tālākās attīstības nosacījumi.

Apbūves aizsardzības teritorijā ir jānosaka:

- 1) aizsargājamas apbūves grupas: 19.gs. pirmajā desmitgadē celta mazstāvu koka dzīvojamo namu apbūve ap Ezera ielu posmā no Lēdurgas ielas līdz dzelzceļa pārbrauktuvei un 1950.-1960. gadiem raksturīgs daudzstāvu dzīvojamo namu komplekss Lēdurgas un Ezera ielā;
- 2) vērtīgas ielu telpas: apbūve gar Ezera ielu (abās pusēs ielai posmā starp dzelzceļu un Ādažu ielu, nepāra numuru apbūve pārējā ielas posmā); apbūve gar Lēdurgas ielu.

2.2.6. Maskavas priekšpilsēta

Apbūves aizsardzības teritorija „Maskavas priekšpilsēta” atrodas Latgales priekšpilsētā, Maskavas forštatē, un ietver apkaimes daļu, kas robežojas ar RVC AZ (skat. 2.11. attēlu).

Maskavas forštate ir viena no vecākajām apdzīvotajām vietām ārpus Rīgas pilsētas nocietinājumiem, veidojusies uz smilšaino kāpu līdzenumiem. Savu raksturīgo veidolu Maskavas forštate jeb, kā senāk to sauca – Lastadija – ieguvusi, sākot no 19.gs. sākuma, kad pēc kārtējās priekšpilsētu dedzināšanas šajā teritorijā tika atsākta ēku būvniecība. Ielu tīkla veidošanās aizsākās jau agrāk, taču fiksētu atrašanās vietu un nosaukumus ielas ieguva tikai 19.gs., kad, pamatojoties uz 1813.gadā izstrādāto priekšpilsētas apbūves atjaunošanas projektu, nostiprinājās apbūve šajā apkaimē. 19./20.gs. mijā Maskavas forštates ielas ieguva Latgales un Krievijas pilsētu, novadu, apdzīvotu vietu, upju un ezeru vārdus³⁶.

Būtisks faktors Maskavas forštates attīstībā ir dažādu tautību un reliģiju iedzīvotāji, kas dažādos laika periodos apdzīvoja šo apkaimi. Maskavas forštate bija teritorija, kur uzturējās dažādu slāņu pārstāvji, bieži vien tie, kurus nelaida Rīgas valņu iekšpusē. No 18.gadsimta Maskavas priekšpilsētā apmetās daudz krievu ieceļotāju, kā arī katoļticīgie Latgales latvieši, lietuvieši un poļi. Iedzīvotāju sastāvs, to līdzī atvestās būvniecības tradīcijas noteica Maskavas forštates savdabīgo apbūves raksturu.

Šīs teritorijas lielākā vērtība ir tās ļoti atšķirīgā, dažādu periodu apbūve viena kvartāla vai ielas posma robežās, kur nelielā teritorijā redzami visi būvniecības attīstības posmi. 19. gs. 1. puses divstāvēgas un vienkāpīgas koka ēkas ar dārziem mijas ar 3 - 4 stāvu mūra īres namiem, bet ielu krustojumos paceļas daudzstāvu mūra ēkas, vietām pilnībā ieņemot ielas fronti. Pie stratēģiski svarīgākajām transporta maģistrālēm 19./20. gs. mijā veidojusies vairākstāvu apbūve, intensīvāk aizpildot apbūves telpu. Vienā ielas posmā ir divstāvēgi koka īres nami - t.s. strādnieku mājas, citā vietā ir 1920. gadu īres nami. Nedaudz tālāk ir dārza ieskautas vienkāpīgas koka ēkas, gan pie ielas, gan dārza dziļumā - raksturīgs pilsētas nomales skats.³⁷

³⁶ www.citariga.lv, www.apkaimes.lv, skatīts 2016. gada 7. jūnijā

³⁷ Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2014

Savdabību šai teritorijai piešķir arī parks ar baznīcām tā malās un kapsēta ar katedrāli. Atsevišķi kvartāli II pasaules kara laikā nopostīti un apbūve tajos ļoti haotiska, izveidotas jaunas ielu trases un krustojumi, kas telpiski nav atrisināti.³⁸

Daļa no apbūves aizsardzības teritorijas robežojas ar RVC AZ. Apbūves aizsardzības teritorijā atrodas vairāk nekā 30 valsts aizsargājami kultūras pieminekļi.

Dzelzceļa uzbērums veido grūti pārvaramu telpisku šķērslī starp Maskavas priekšpilsētu un pilsētas centru, nodalot blakus esošās pilsētas daļas. Maskavas priekšpilsētā dominējošā vēsturiskā apbūve ar celtniecības periodam atbilstošu pieticīgu komunālo aprīkojumu un lielu nolietojumu, nepilnīgais teritorijas inženiertehniskais nodrošinājums, kā arī vēsturiskās attīstības apstākļi veicinājuši nelabvēlīga sociālā kontingenta nostiprināšanos teritorijā, kas degradē teritoriju kopumā. **Apkaimes atveseļošanai nepieciešami kompleksi revitalizācijas pasākumi.**

Teritorijas aizsargājamā vērtība ir vēsturiski veidojusies apbūves plānojuma struktūra, kas ietver:

- 1) vēsturiskās apbūves tipoloģisko, celtniecības perioda un mēroga daudzveidību kvartāla ietvaros;
- 2) vēsturisko ielu tīklu, ielu šķērsprofilus ar apaļo granīta bruģi brauktuves iesegumā Maskavas, Šaurā, Jersikas, Tējas, Līksnas, Sarkanā, Žaņa Lipkes ielā; Mazā Kalna ielā starp Maskavas un Jersikas ielu, ieliņā starp Maskavas un Līksnas ielu, Kalupes ielā starp Katoļu un Daugavpils ielu, Jēkabpils ielā starp Daugavpils un Žaņa Lipkes ielu;
- 3) apbūves izvietojumu uz iedibinātajām būvlaidēm;
- 4) divu un trīs daudzstāvu mūra īres namu izvietojumu gruntsgabālā paralēli ielai;
- 5) Latgales sādžai raksturīgu apbūvi un pagalmu organizāciju;
- 6) vēsturisko koka ēku celtniecības periodam raksturīgo fasādes apdari un detaļas;
- 7) apstādījumu struktūru – vēsturiskie parki un kapsētas, pagalmu apzaļumojums un dārzi;
- 8) arheoloģiskais kultūrslānis.

Salīdzinājumā ar Rīgas attīstības plānu 1995.-2005.gadam šobrīd RTP2006-2018 noteiktās apbūves aizsardzības teritorijas robežas ir nedaudz mainījušās – no aizsargājamās teritorijas ir izslēgts Lubānas ielas posms starp Rēznas ielu un dzelzceļu, savukārt iekļauti apbūves aizsardzības teritorijā ir kvartāli starp Kalna, Līksnas, Ludzas, Viļānu, Virsaišu un Lauvas ielu.

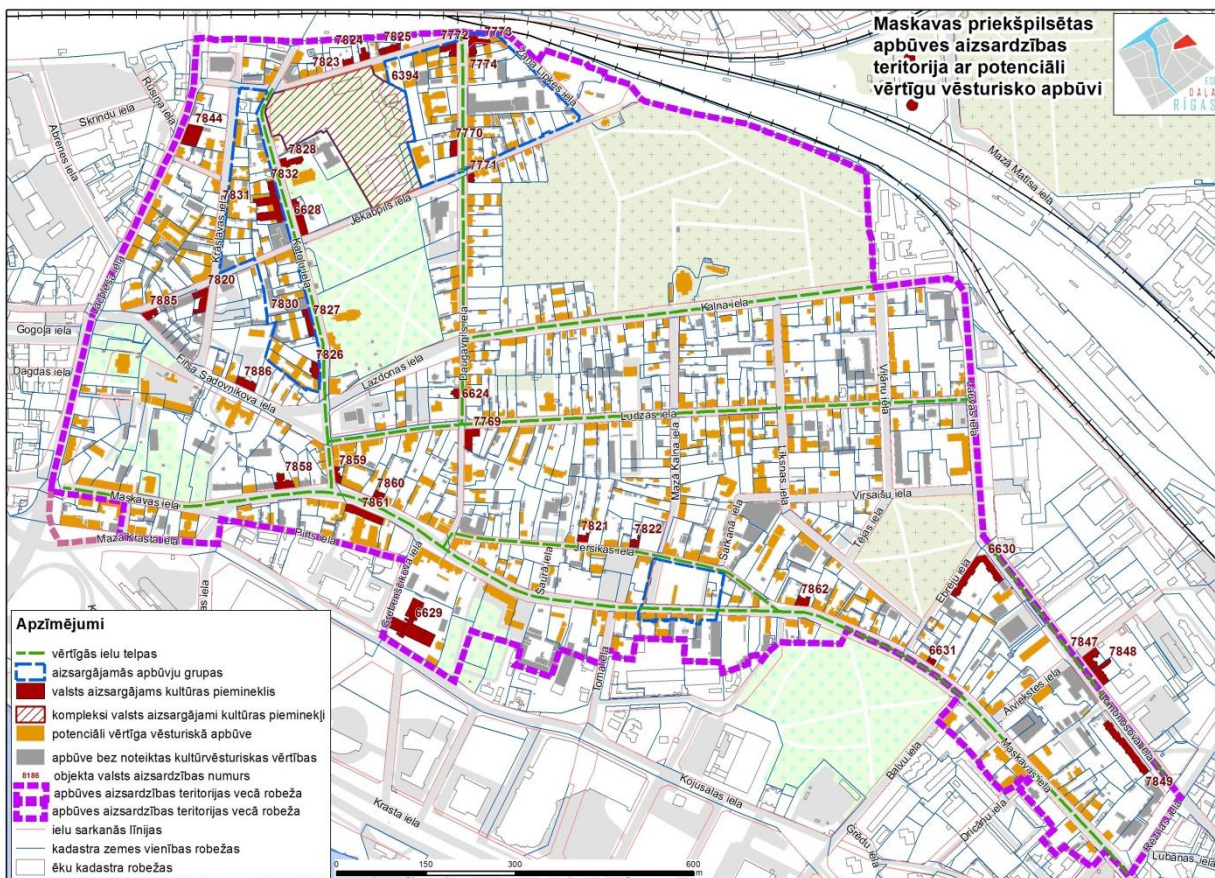
Turpmākajā plānošanas procesā detalizētākā plānošanas līmenī nepieciešams pārskatīt apbūves aizsardzības teritorijas „Maskavas priekšpilsēta” robežu. Līdz šī procesa uzsākšanai RTP2030 saglabājama RTP2006-2018 noteiktā apbūves aizsardzības teritorijas robeža.

Nemot vērā teritorijas straujo degradāciju, Maskavas priekšpilsētas apbūves aizsardzības teritorijas vēsturisko vērtību sastāva un robežu pārskatīšana ir prioritāra, lai aizsardzības un saglabāšanas nosacījumi ne tikai nodrošinātu kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu, bet arī veicinātu teritorijas kopējo attīstību. Vēsturiskā apbūve šajā teritorijā tās sociālā un ekonomiskā konteksta dēļ ir īpaši apdraudēta, tāpēc nepieciešams pārskatīt kultūrvēsturisko vērtību veidojošo objektu un elementu kopumu gan no vēsturiskās vērtības, gan saglabātības un atjaunošanas iespēju aspekta, gan arī līdzšinējās un perspektīvās teritorijas attīstības tendenču kontekstā, nosakot teritorijas, kur kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana ir perspektīva.

³⁸ Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2014

Apbūves aizsardzības teritorijā nosakāmas:

- 1) aizsargājamas apbūves grupas: apbūve ap Siena tirgus laukumu, ko ietver Mazā Kalna, Jersikas un Maskavas iela; apbūve gar Katoļu ielu posmā starp Kalupes un Lazdonas ielu; apbūve gar Daugavpils ielu posmā starp Jēkabpils un Kalupes ielu līdz Žaņa Lipkes ielai;
- 2) vērtīgas ielu telpas: apbūve gar Katoļu ielu, Daugavpils ielu, Ludzas ielu, Maskavas ielu, Jersikas ielu, Kalna ielu līdz Viļānu ielai un Lomonosova ielu posmā starp Ebreju un Rēznas ielu.

2.11. attēls. Apbūves aizsardzības teritorija “Maskavas priekšpilsēta”

2.2.7. Pleskodāle

Apbūves aizsardzības teritoriju „Pleskodāle” veido divas atsevišķas kvartālu grupas, no kurām viena atrodas Pleskodāles, bet otra – Šampētera apkaimē (skat. 2.12. attēlu). Apbūve šajā teritorijā veidojusies uz kādreizējo Šampētera un Pleskodāles muižu zemes 19.gs. līdz ar industrializācijas attīstību – lai nodrošinātu Šampēterī izvērstā rūpniecības rajona strādniekus ar dzīves vietām, tika uzsākta zemju parcelācija un dzīvojamās apbūves veidošana. Vietumis attīstījās arī greznāka apbūve nekā pieticīgie 1-2 stāvu strādnieku mājokļi – tika būvētas arī t.s. šveiciešu stila koka dzīvojamās mājas, kā arī ēkas nacionālā romantisma noskaņās.³⁹

Teritorijā ir saglabājies vēsturiskais ielu tīkls. Sākot no 19.gs. ielām doti muižu nosaukumi, taču pamazām vārds „muiža” ir ticis noņemts un ielu nosaukumos palikuši tikai vietvārdi.⁴⁰

Apbūves aizsardzības teritorijai raksturīga mazstāvu apbūve, kas galvenokārt veidojusies no 19.gs. beigām līdz 1940.gadam, pagalmu apzaļumojums un dārzi. Kvartālā starp Fridriha

³⁹ www.apkaimes.lv, skatīts 2016. gada 7. jūnijā.

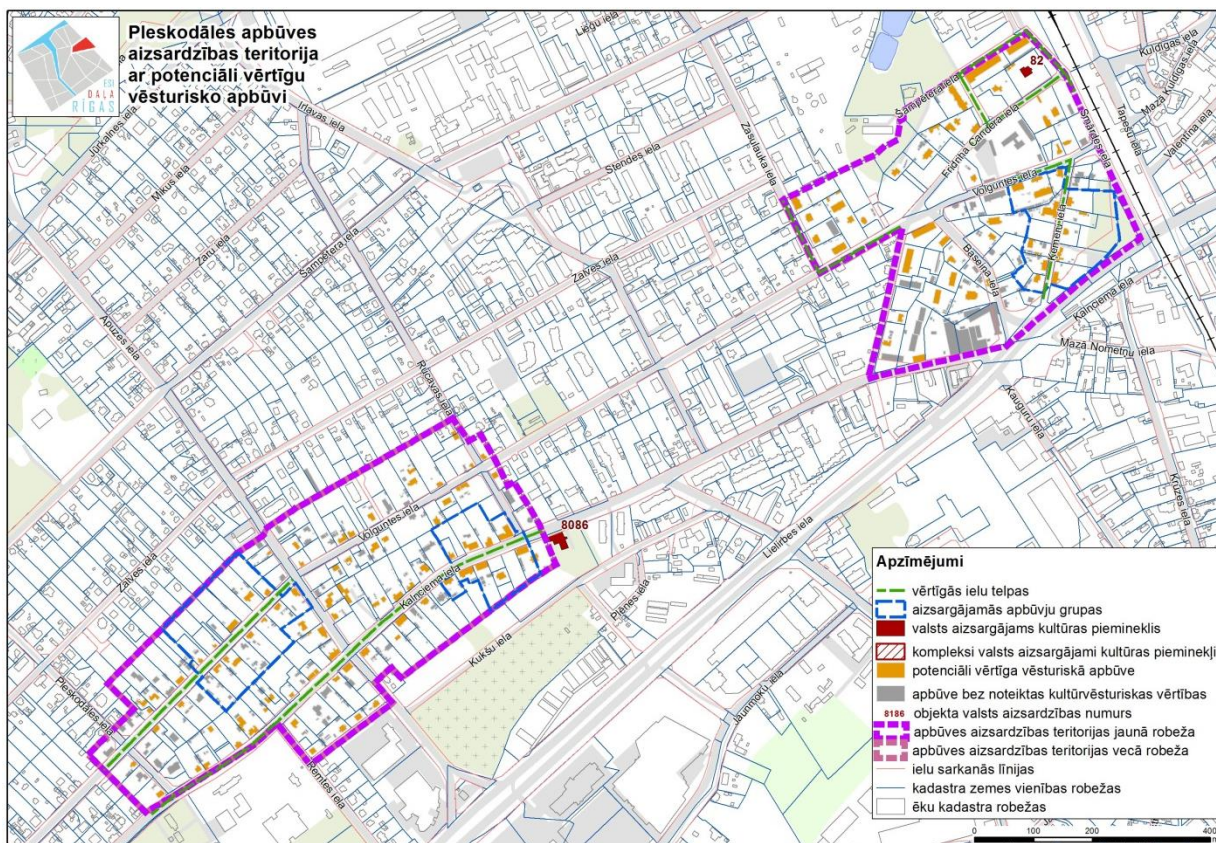
⁴⁰ www.apkaimes.lv, skatīts 2016. gada 7. jūnijā

Candera, Kalnciema un Baseina ielu atrodas vairākas no 1940. gada līdz 1960. gadam celtas divstāvu mūra dzīvojamās ēkas.⁴¹

Apbūves aizsardzības teritorijā Šampētera daļā atrodas viens vietējas nozīmes arhitektūras piemineklis – dzīvojamā ēka Fridriha Candera ielā 1, kas vienlaikus ir arī valsts nozīmes vēstures piemineklis, jo šajā ēkā dzimis un līdz studiju gadiem dzīvojis raķešu konstruktors un astronautikas celmlauzis, pasaulē pirmā kosmosa kuģa prototipa autors inženieris Fridrihs Canders.

Teritorijas aizsargājamā vērtība ir vēsturiski veidojusies apbūves plānojuma struktūra, kas ietver:

- 1) vēsturisko ielu tīklu, ielu šķēršprofilus ar apaļo granīta bruģi brauktuves iesegumā Zalves ielā posmā no Zaslauka līdz Irlavas ielai, Smārdes ielā un Šampētera ielas sākumā;
- 2) apbūves mērogu – 2 stāvu dzīvokļu mājas un 1-2 stāvu privātmājas;
- 3) apbūves izvietojumu uz iedibinātajām būvlaidēm;
- 4) vēsturisko koka ēku celtniecības periodam raksturīgo fasādes apdari un detaļas;
- 5) žogu un sētu izvietojumu uz zemesgabalu robežām;
- 6) apstādījumu struktūru – koku alejas gar ielām; pagalmu apzaļumojums un dārzi.

2.12. attēls. *Apbūves aizsardzības teritorija “Pleskodāle”*

Salīdzinājumā ar Rīgas attīstības plānu 1995.-2005.gadam šobrīd RTP2006-2018 noteiktās apbūves aizsardzības teritorijas robežas ir ievērojami samazinātas – iepriekš apbūves aizsardzības teritorijā bija ietverta visa Pleskodāles apkaime, aptuveni trešā daļa Šampētera un pat teritorijas no Zolitūdes apkaimes.

⁴¹ Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2014

RTP2030 apbūves aizsardzības teritorijas „Pleskodāle” robeža saglabājama bez izmaiņām tāpat kā RTP2006-2018.

Nemot vērā iedibināto zemesgabalu struktūru un konfigurāciju (šauri, gari zemesgabali) apbūves aizsardzības teritorijas Pleskodāles daļā, apsverama iespēja RTP2030 atļaut daļīt zemesgabalus vai veidot jaunu, vēsturiskās apbūves mērogam atbilstošu apbūvi gruntsgabala dziļumā, kā būtiskākos nosacījumus izvirzot ietekmes uz ielas telpas ainavu izvērtējumu un piekļuves nodrošināšanu, neizjaucot iedibināto apbūves struktūru ielas frontē.

Apbūves aizsardzības teritorijā nosakāmas (skat. 2.12. attēlu):

- 1) aizsargājamas apbūves grupas — Šampētera apkaimes daļā laika posmā no 19. gs. beigām līdz 20. gs. 30. gadiem veidotā apbūve Ķemeru ielas abās pusēs, bet Pleskodāles apkaimes daļā – 19./20.gs. mijā un 20.gs. 30.gados veidojusies apbūve Volguntes ielas abās pusēs posmā no Apūzes ielas līdz Volguntes ielai 86 un 61.
- 2) vērtīgas ielu telpas – Ķemeru iela; Volguntes iela pie krustojuma ar Ķemeru ielu, pie krustojuma ar Zasuļauka ielu, posmā no Apūzes ielas līdz krustojumam ar Pleskodāles ielu; Fridriha Candra iela, Smārdes ielas posms starp Fridriha Candra un Šampētera ielu, Šampētera ielas sākums līdz 3. numuram; Kalnciema iela.

2.2.8. Sarkandaugava

Apbūves aizsardzības teritorija „Sarkandaugava” atrodas Sarkandaugavas apkaimē un to veido trīs atsevišķas kvartālu grupas – līdz II pasaules karam veidojusies mazstāvu apbūve kvartālos starp Tvaika, Zāģeru, Sarkandaugavas un Limbažu ielu (Teritorija I); daudzstāvu dzīvojamo māju kvartāls starp Allažu, Sarkandaugavas, Ceļinieku un Aptiekas ielu ar dominējošu 1950.-1970. gadu apbūvi (Teritorija II); 19./20.gs. mijā veidojusies dzīvojamo māju teritorija starp Tilta, Patversmes, Sīmaņa, Āžu un Dantes ielu, ietverot apbūvi abpus Patversmes, Sīmaņa un Āžu ielai (Teritorija III) (skat. 2.13. attēlu).

Sākotnēji Sarkandaugava bijusi loču, pārcēlāju un zvejnieku dzīvesvieta, taču līdz ar industrializācijas attīstību Sarkandaugavā izveidojās viens no pirmajiem Rīgas rūpniecības rajoniem, kurā gar Ganību dambi un Vecdaugavu 19.gs. 30. gados sāka koncentrēties lieli rūpnieciskie uzņēmumi.⁴² Likumsakarīga ir arī dzīvojamās apbūves veidošanās – teritorijai raksturīgas mazturīgu iedzīvotāju daudzdzīvokļu mājas ar zemu komforta līmeni. Lielāko grupu veido līdz 1914. gadam celtā apbūve, dominē atturīgās formās veidota mazstāvu (2-3) apbūve gan koka, gan mūra konstrukcijās. Gar Dantes un Tilta ielām koncentrējas šajā periodā uzceltās 3-5 stāvu mūra ēkas.⁴³

Apbūves aizsardzības teritorijā atrodas divi vietējas nozīmes arhitektūras pieminekļi – „Pavasara” biedrības nams Tilta ielā 32 un īres nams Dantes ielā 48. Teritorijas daļas robežojas ar tādām kultūrvēsturiski nozīmīgām teritorijām un objektiem kā Rīgas psihoneiroloģiskās slimnīcas komplekss (valsts nozīmes arhitektūras piemineklis, pazīstams arī kā „Aleksandra augstumi” un „Otrais ķeizardārzs”), bijusī „Valdšlesena” alus darītava, tagad „Aldara” rūpnieciskie korpusi, un piegulošais Aldara parks ar mākslīgajām pilsdrupām, kā arī sv. Trīsvienības luterāņu baznīca un tai piegulošais parks.

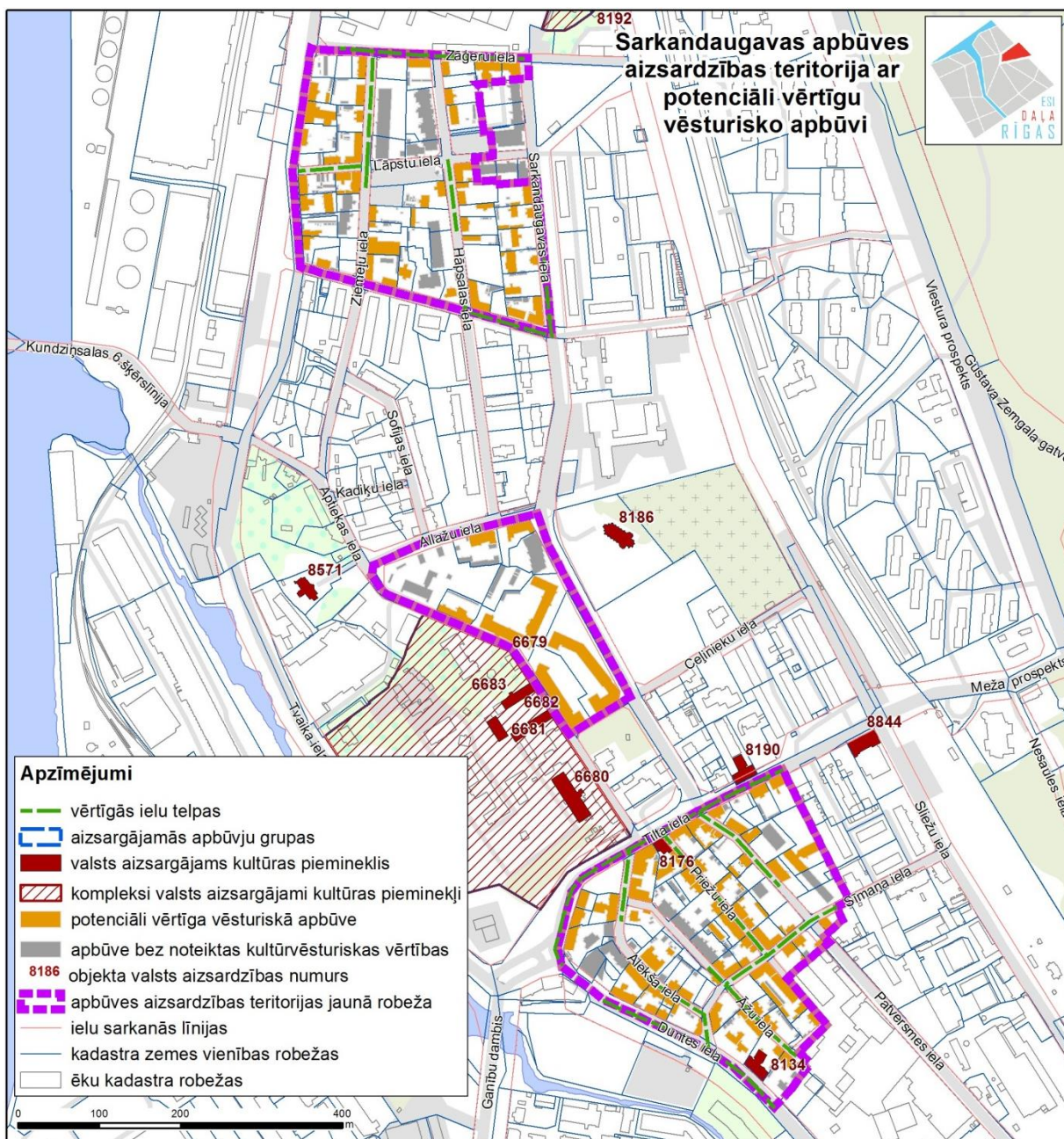
Apbūves aizsardzības teritorijas daļa gar Tvaika ielu ietilpst Rīgas brīvostas teritorijā izvietota riska objekta drošības zonā.

⁴² www.apkaimes.lv, skatīts 2016. gada 7. jūnijā

⁴³ Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2014

Teritorijas aizsargājamā vērtība ir vēsturiski veidojusies apbūves plānojuma struktūra, kas ietver:

- 1) apbūves mērogu – mazstāvu apbūves dominanci Teritorijā I, 3-5 stāvu apbūvi Teritorijā II, jauktu 2-5 stāvu apbūvi Teritorijā 3;
- 2) apbūves izvietojumu uz iedibinātās būvlandes;
- 3) apbūves izvietojuma principu attiecībā pret ielas telpu, apbūves attīstības pēctecību kvartāla ietvaros;
- 4) vēsturisko koka un mūra ēku celtniecības periodam raksturīgo fasādes apdari un detaļas;
- 5) raksturīgo pilsētvidi veidojošos elementus – vēsturiskos mūra žogus un vārtus; žogu novietojumu uz gruntsgabalu robežām;

2.13. attēls. Apbūves aizsardzības teritorija “Sarkandaugava”

Salīdzinājumā ar Rīgas attīstības plānu 1995.-2005.gadam šobrīd RTP2006-2018 noteiktās apbūves aizsardzības teritorijas robežas ir ievērojami samazinātas, atstājot mazāk nekā pusi no sākotnēji noteiktās aizsargājamās teritorijas. No apbūves aizsardzības teritorijas ir izslēgtas

komplekso valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu teritorijas, kā arī kvartāli, kur dominē pēc otrā pasaules kara veidota apbūve.

RTP2030 apbūves aizsardzības teritorijas „Sarkandaugava” robeža saglabājama bez izmaiņām atbilstoši RTP2006-2018 noteiktajai.

Turpmākajā plānošanas procesā ir jāvērtē RBO teritorijā esošo riska objektu drošības zonā atrodošos dzīvojamo ēku un teritoriju tālākās attīstības nosacījumi.

Apbūves aizsardzības teritorijā nosakāmi divi apbūves ansambļi – 20. gs. 50. gadiem raksturīga daudzstāvu dzīvojamo ēku komplekss starp Aptiekas, Ceļinieku un Sarkandaugavas ielu un 20. gs. sākuma apbūve starp Tilta, Alekša, Āžu ielu.

2.2.9. Teika

Apbūves aizsardzības teritorija „Teika” ir kvartālu grupa, kas izvietota Teikas apkaimes centrālajā daļā (skat. 2.14. attēlu).

Teritorijas vērtību veido labi saglabājusies 20.gs. 20. – 30. gados pēc vienota pilsētbūvniecības projekta un ar īpašiem būvnoteikumiem veidota dzīvojamā apbūve dzīvokļu celtniecības kooperatīva „Savs kaktiņš, savs stūrītis zemes” ietvaros. Šeit raksturīgas 1 un 2 stāvu funkcionālisma stila privātmājas un mazstāvu dzīvojamās mājas, kas pārsvarā veidotas mūra un jaukta būvmateriāla konstrukcijās. Gar lielākajām ielām būvēti 3-5 stāvu īres nami. Teritorijai raksturīgs pagalmu apzaļumojums un dārzi, kā arī pilnībā saglabāties vēsturiskais ielu tīkls.⁴⁴

Teikas teritorijas apbūvi sākotnēji veidojušas aptuveni 10 muižiņas, no kurām līdz mūsdienām nav saglabājusies neviena. 19.gs. otrajā pusē Rīgas centram tuvākā Teikas apkaimes daļa bija tipiska strādnieku apdzīvota priekšpilsēta, ko 20.gs. 20 gados paplašināja atbilstoši Rīgas ģenerālplānam kā dzīvojamo māju koloniju vidusšķirai. Pirmais tika ierīkots Zemitāna laukums, no kura radiāli atiet galveno ielu trases, savstarpēji veidojot vēdekļveidīgu ielu struktūru. Tika noteikts, ka pircējiem, iegādājoties aptuveni 1000 m² lielos gruntsgabalus, tie jāapbūvē 3 gadu laikā ar vienai vai divām ģimenēm paredzētām brīvi stāvošām dzīvojamām ēkām. Vienlaikus pašvaldība šajā teritorijā cēla nelielus dzīvokļu īres namus. 10 gadu laikā šajā teritorijā tika uzceltas vairāk nekā 600 mājas – pārsvarā divstāvu mazģimeņu dzīvojamās mājas ar 2 līdz 6 dzīvokļiem, savukārt gar Brīvības ielu tika izbūvētas 3 – 5 stāvu augstas blokēkas.⁴⁵

Nosaukumu „Teika” dzīvojamais rajons ieguva 1937.gadā no tāda paša nosaukuma dzīvojamās mājas/kinoteātra kompleksa, ko 1933.gadā pēc inženiera Teodora Hermanovska projekta uzcēla pie Zemitāna laukuma. T. Hermanovska ražīgā darbība lielā mērā ir ietekmējusi Teikas dzīvojamā rajona arhitektonisko veidolu – pēc izcilā inženiera projektiem apbūves aizsardzības teritorijā uzceltas gandrīz 60 ēkas.⁴⁶

Apbūves aizsardzības teritorija ir bagāta ar kultūras pieminekļiem – tajā atrodas vairāk nekā 50 valsts aizsargājamo arhitektūras pieminekļu, galvenokārt savrupmājas un mazstāvu dzīvokļu nami.

Teritorijas aizsargājamā vērtība ir pēc vienota pilsētbūvniecības projekta veidota apbūves plānojuma struktūra, kas ietver:

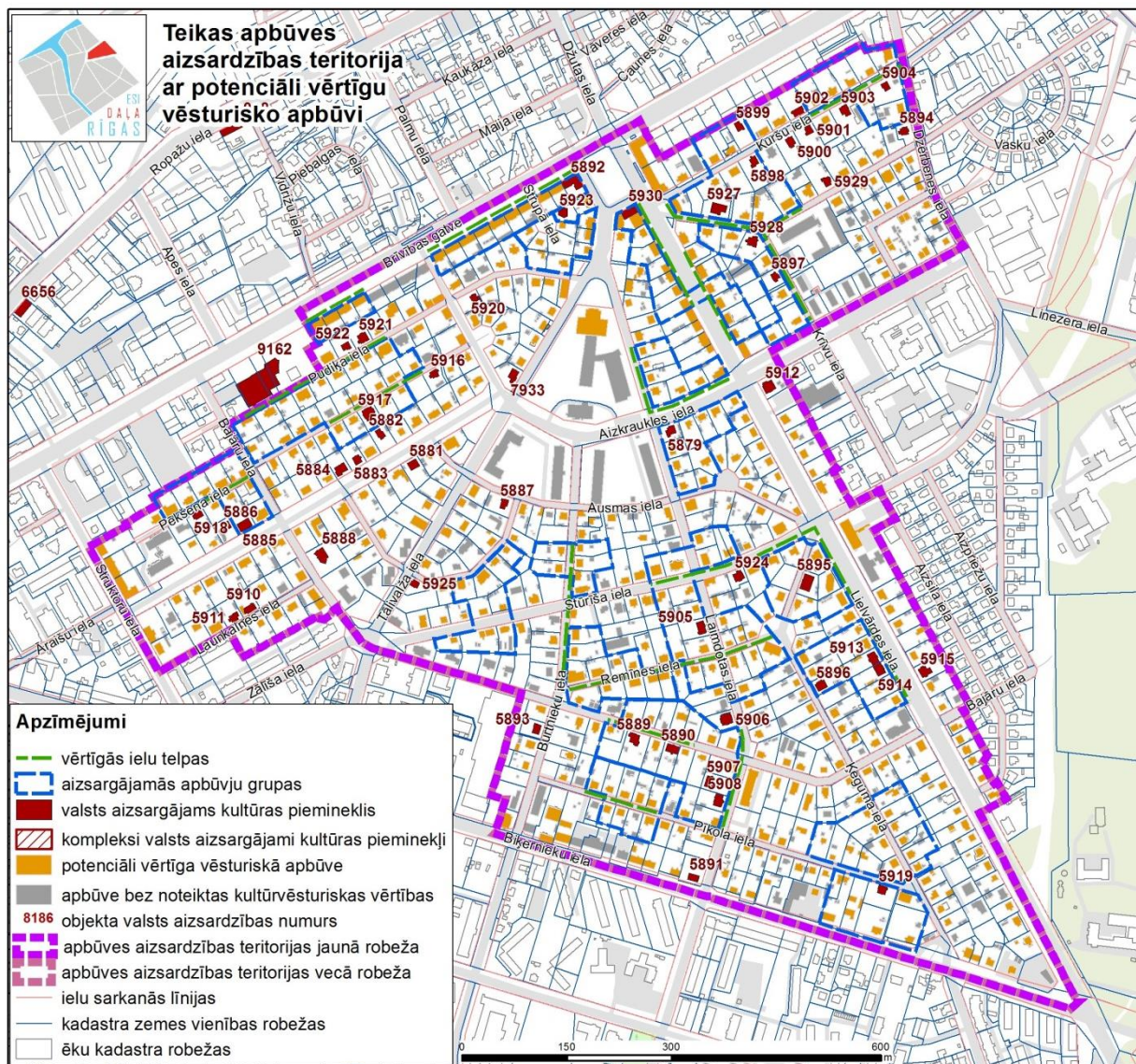
- 1) vēsturisko ielu tīklu;

⁴⁴ Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2014

⁴⁵ www.apkaimes.lv

⁴⁶ www.apkaimes.lv

- 2) humāno apbūves mērogu – 1-3 stāvu privātmājas un mazdzīvokļu mājas; 3-5 stāvu daudzdzīvokļu nami gar Brīvības ielu;
- 3) apbūves raksturu – funkcionālisma stila dzīvojamo māju apbūve;
- 4) žogu izvietojumu uz zemesgabalu robežām;
- 5) pagalmu apzaļumojumumu un dārzus.

2.14. attēls. *Apbūves aizsardzības teritorija „Teika”*

Salīdzinājumā ar Rīgas attīstības plānu 1995.-2005.gadam šobrīd RTP2006-2018 noteiktās apbūves aizsardzības teritorijas robežas ir samazinātas – no aizsargājamās teritorijas ir izslēgti kvartāli starp Brīvības, Biķernieku un Struktoru ielu un Biķernieku, Zālīša un Tālivalža ielu, daļēji – Biķernieku, Tālivalža, Bajāru un Burtņieku ielu, atstājot apbūves aizsardzības teritorijā tikai apbūvi gar Burtņieku ielu. No apbūves aizsardzības teritorijas ir izslēgta arī lielākā daļa kvartāla starp Struktoru, Launkalnes, Bajāru un Zālīša ielu, aizsardzības statusu atstājot tikai apbūvei Launkalnes un Bajāru ielas stūrī. Līdzīgi ir kvartālā starp Bajāru, Āraišu, Struktoru ielu un Brīvības gatvi, kur aizsardzības statuss ir saglabāts apmēram pusei kvartāla apbūves – abpus Āraišu ielai un Pēkšēna ielai. No apbūves aizsardzības teritorijas izslēgti arī zemesgabali Brīvības gatvē, uz kuriem atrodas Rīgas Ziemeļu izpilddirekcijas institūciju ēka.

RTP2030 apbūves aizsardzības teritorijas „Teika” robeža saglabājama bez izmaiņām atbilstoši RTP2006-2018 noteiktajai.

Apbūves aizsardzības teritorijā nosakāmas (skat. 2.14. attēlu):

- 1) aizsargājamas apbūves grupas — vēsturiskā apbūve gar Brīvības ielu, Lielvārdes ielu, Kuršu ielu, Pēkšēna ielu, Stūrīša ielu, Bajāru ielu un Pīkola ielu posmā starp Burtnieku un Laimdotas ielu, pie Pīkola un Ķeguma ielas krustojuma;
- 2) vērtīgas ielu telpas – Brīvības iela, Lielvārdes iela, Kuršu iela, Pudiķa iela, Pēkšēna iela, Burtnieku iela, Stūrīša iela, Remīnes iela, Pīkola iela.

2.2.10. Torņakalns

Apbūves aizsardzības teritorija „Torņakalns” atrodas Torņakalna apkaimes D daļā un ietver kvartālu grupu abpus Vienības gatvei posmā no Kārļa Ulmaņa gatves līdz Friča Brīvzemnieka ielai starp dzelzceļu un Bauskas ielu, kā arī kvartālus ap Vēju un Konrāda ielu (skat. 2.15. attēlu). Teritorijas vērtību, līdzīgi kā Āgenskalnam, veido skaidri nolasāmā priekšpilsētas attīstība no 19.gs.sākuma līdz pat mūsdienām un teritorijas apbūves un vides lielā dažādība - vēsturiskās muižiņas, mazstāvu koka apbūve un gar maģistrālajām ielām daudzstāvu mūra dzīvojamās ēkas, vairāku vēsturisko rūpnīcu teritorijas, Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas ansamblis. Teritorijai raksturīgs pagalmu apzaļumojums un dārzi, kā arī pilnībā saglabāties vēsturiskais ielu tīkls.⁴⁷

Līdz 19.gs. Torņakalns nebija vienlaidus apdzīvota teritorija – to veidoja vairāki atsevišķi ciemi un muižiņas, tai skaitā Torņa ciems ap sargtorni tagadējās Jelgavas ielas sākumā, Marijas dzirnavu komplekss, Pusāķu ciems, Altonas muiža, Grāvmuiža, utt.⁴⁸

19.gs. sākās Torņakalna apbūves veidošana tādā veidolā, kāds tas saglabājies līdz mūsdienām – pēc lielās Rīgas priekšpilsētu dedzināšanas 1812.gadā, kad Pārdaugavā nodedzināja ap 700 ēku, jaunās apbūves celtniecība notika saskaņā ar 1814.gadā apstiprināto „Celtņu izbūves projektu priekšpilsētās”, kurā bija iestrādāta obligāta prasība izmantot paraugfasādes jebkura rakstura privātajām koka un mūra jaunbūvēm. Torņakalnā pārsvarā tika celtas vienstāva vai divstāvu ģimenes mājas un strādnieku īres nami.⁴⁹

Vecākā Torņakalna satiksmes maģistrāle ir Jelgavas iela, kas savu nozīmi zaudēja līdz ar Vienības gatves izbūvi 19.gs. sākumā. 19.gs. II pusē Torņakalna apkaimē parādījās dzelzceļa līnijas uz Jelgavu un Tukumu, tika ierīkota Torņakalna stacija.

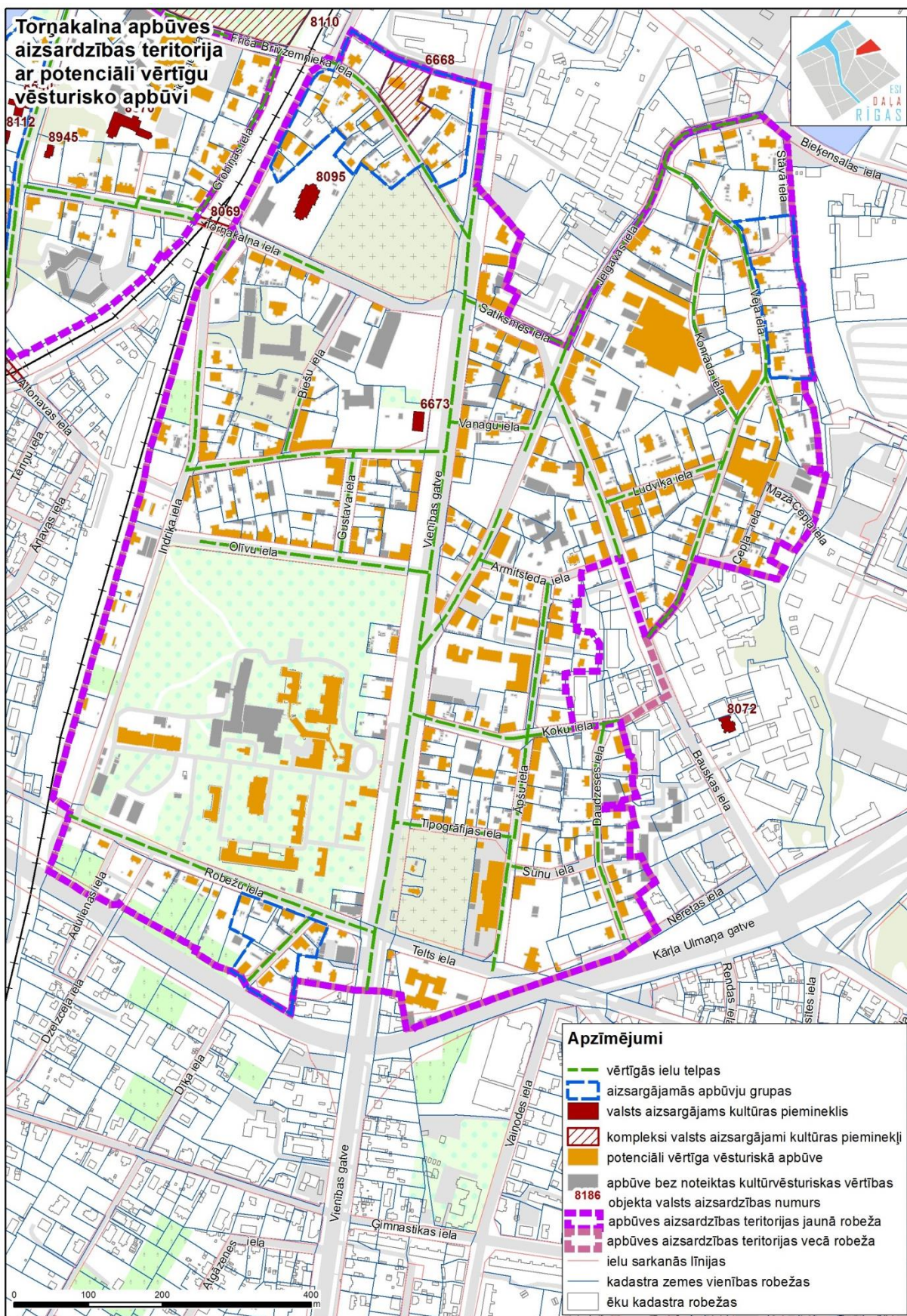
Teritorijas aizsargājamā vērtība ir vēsturiski veidojusies apbūves plānojuma struktūra, kas ietver:

- 1) vēsturisko ielu tīklu; ielu šķērsprofilus ar granīta bruģi brauktuves iesegumā Tipogrāfijas, Ludviķa, Gustava un Altonavas ielā, Āpšu ielas posmā starp Koku un Telts ielu, Vienības gatvē, kā arī citās ielās, kur tas segts ar asfaltbetona klājumu;
- 2) apbūves mērogu – mazstāvu dzīvojamā apbūve; 3-5 stāvu daudzdzīvokļu nami gar Jelgavas ielu, Vienības gatvi, Bauskas ielu, atsevišķi nami Āpšu ielā; vēsturiskā industriālā apbūve;
- 3) vēsturisko ēku celtniecības periodam raksturīgo fasādes apdari un detaļas;
- 4) vēsturiskos mūra žogus un vārtus;
- 5) žogu izvietojumu uz gruntsgabalu robežām Vēja, Konrāda un Āpšu ielā;
- 6) arheoloģiskais kultūrlānis.

⁴⁷ Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte, SIA „Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2014

⁴⁸ Torņakalna vēsture. Cita Rīga. www.citariga.lv, 23.07.2015.

⁴⁹ Torņakalns. Izstādes katalogs. Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 2001.

2.15. attēls. Apbūves aizsardzības teritorija “Tornākals”

Salīdzinājumā ar Rīgas attīstības plānu 1995.-2005.gadam šobrīd RTP2006-2018 noteiktās apbūves aizsardzības teritorijas robežas ir būtiski mainītas – no aizsargājamās teritorijas ir izslēgta iepriekš tajā iekļautā Atgāzenes apkaimes daļa.

RTP2030 apbūves aizsardzības teritorijas „Torņakalns” robeža precizējama, no apbūves aizsardzības teritorijas izslēdzot apbūvi gar Bauskas ielu posmā starp Armitsteda un Koku ielu (skat. 2.15. attēlu).

Apbūves aizsardzības teritorijā nosakāmas:

- 1) **Aizsargājamas apbūves grupas: Bērnu klīniskās slimnīcas apbūves komplekss Vienības gatvē 45; tipiska 19.gs. beigu priekšpilsētas dzīvojamā apbūve Dīķu ielā starp Kārļa Ulmaņa gatvi un Robežu ielu; 19.gs. beigu – 20.gs. sākuma dzīvojamo ēku grupa Vēju ielā; 19. gs. beigu – 20. gs. sākuma dzīvojamā apbūve abpus Friča Brīvēznieka ielai un gar Indriķa ielu.**
- 2) **Aizsargājamās ielu telpas: Vienības gatve, Jelgavas iela, Bauskas iela, Āpšu iela, Gustava iela, Indriķa iela, Dīķa iela, Biešu ielas posms pie krustojuma ar Altonavas ielu; Robežu iela, Tipogrāfijas iela, Koku iela, Olīvu iela, Altonavas iela, Vanagu iela, Konrāda iela, Vēju iela, Ludviķa iela, Daudzeses iela (skat. 2.15. attēlu).**

2.2.11. Vecāķi

Apbūves aizsardzības teritorija „Vecāķi” atrodas Vecāķu apkaimē un ietver kvartālus starp Rīgas līča piekrastes mežu joslu un dzelzceļa līniju Rīga – Skulte (skat. 2.16. attēlu).

Teritorijas vērtība ir no 20. gs. sākuma līdz 1940. gadiem celto 1 - stāvu vai 2 - stāvu vasaras dzīvojamo koka ēku apbūve. Ēkām ir tipiska kūrorta zonas apbūves arhitektūra - ēkas ar tornīšiem, verandām, izbūvētiem mansardiem, balkoniem, terasēm.⁵⁰

Jau kopš 17.gs. Vecāķi ir zināmi kā zvejniekciems. Par atpūtas un peldu vietu Vecāķi sāka veidoties 19.gs., kad pēc Vecmīlgrāvja rūpnieka Augusta Dombrovska iniciatīvas valstij piederošajā Vecāķu mežā sāka piešķirt gruntsgabalus nomā uz 99 gadiem jūrmalai tik raksturīgo koka ēku celtniecībai. Līdz I pasaules karam Vecāķos bija jau ap 100 vasarnīcu, taču kara laikā Vecāķu apbūve tika stipri papostīta. Jauns Vecāķu uzplaukuma vilnis sākās 20.gs. 30.gados līdz ar satiksmes iespēju uzlabošanu: 1934.gadā vienīgo satiksmes līdzekli – upju tvaikoni papildināja vilciens dzelzceļa līnijā Rīga – Vecāķi. Drīz pēc dzelzceļa atklāšanas tika izbūvēta arī asfaltēta šoseja, tagad zināma kā Vecāķu prospekts, kas nodrošināja autobusu satiksmi no Rīgas. Vecāķi 20.gs. 30.gados kļuva par iecienītu apmešanās vietu latviešu inteliģencei.⁵¹

Līdz mūsdienām ir saglabājušās liela daļa vēsturisko būvju un regulārais ielu tīkls, vēl ir nolasāms vēsturiskais gruntsgabalu iedalījums un brīvais būvju izvietojuma princips.

Teritorijas aizsargājamā vērtība ir vēsturiski veidojusies apbūves plānojuma struktūra – brīvs plānojums, apbūve bez noteiktas būvlaides, kas ietver arī:

- 1) vēsturisko ielu tīklu;
- 2) apbūves mērogu un raksturu – ekstensīva mazstāvu dzīvojamā apbūve ar piejūras kūrortam raksturīgiem arhitektūras elementiem – verandām, terasēm, balkoniem, tornīšiem;
- 3) raksturīgo gruntsgabalu dalījumu un lielumu, apstādījumu īpatsvaru un tipu (piejūrai raksturīgas mežainas kāpas);

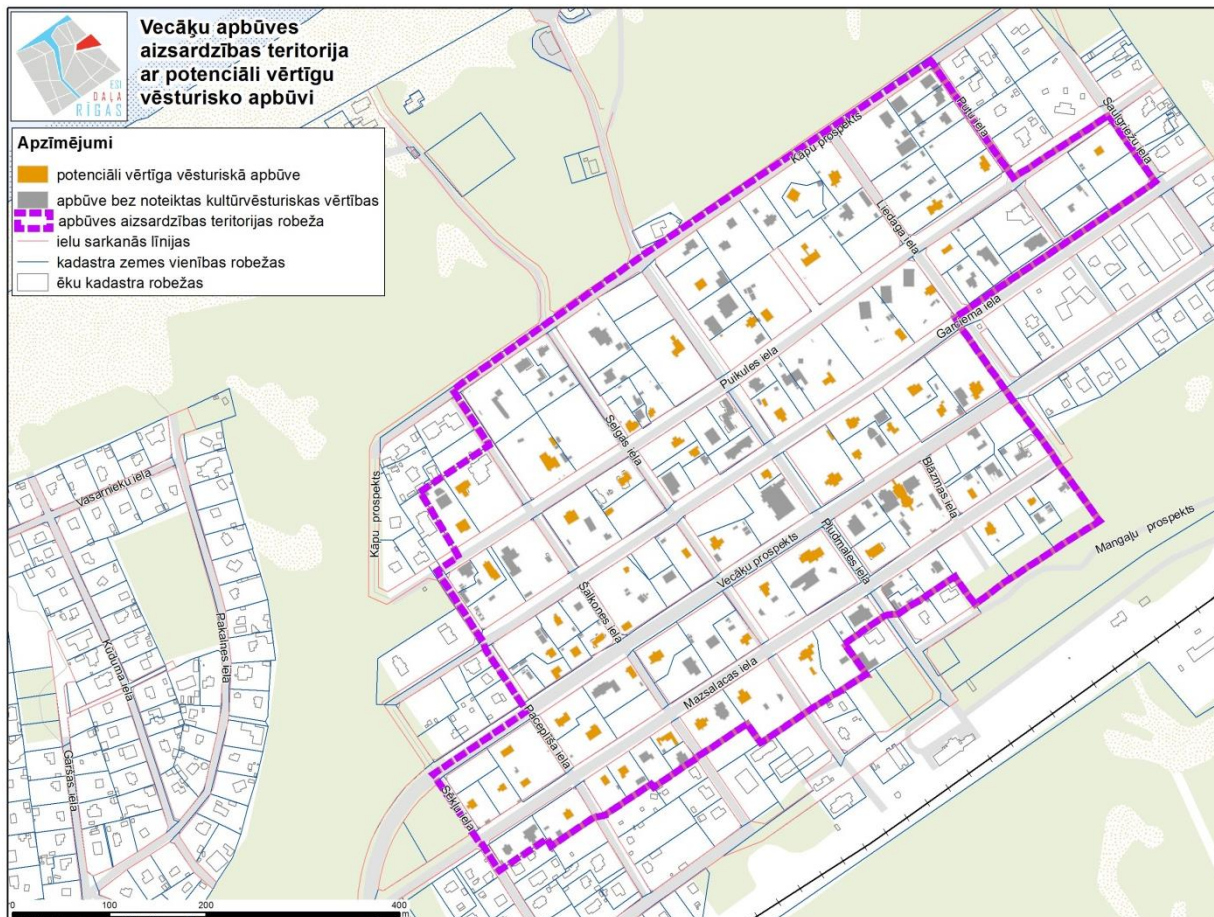
⁵⁰ Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2014

⁵¹ www.apkaimes.lv

- 4) vēsturiskos žogus un vārtus;
- 5) arheoloģisko kultūrslāni.

Salīdzinājumā ar Rīgas attīstības plānu 1995.-2005. gadam šobrīd RTP2006-2018 noteiktās apbūves aizsardzības teritorijas robežas ir mainītas, aizsargājamas teritorijas statusu atstājot tikai kvartālu grupai starp Kāpu un Mangaļu prospektu, Sēkļu un Saulgriežu ielu.

RTP2030 apbūves aizsardzības teritorijas „Vecāķi” robeža saglabājama bez izmaiņām atbilstoši RTP2006-2018 (skat. 2.16. attēlu).

2.16. attēls. Apbūves aizsardzības teritorija “Vecāķi”

2.2.12. Vecdaugava (Airu iela)

Apbūves aizsardzības teritorija „Vecdaugava (Airu iela)” atrodas Vecdaugavas apkaimē un ietver apbūvi abpus Airu ielai posmā no Palejas ielas līdz ceļam uz Skanstniekiem (skat. 2.17. attēlu).

Iela izveidota pēc II pasaules kara, uzsākot ciema būvniecību zvejnieku arteļa, vēlāk kolhoza „9.maijs” vajadzībām.

Teritorijas vērtība ir 20.gs. 50. – 60. gados izveidotā apbūve, kurai izmantoti divi tipveida projekti: viens – apmesta, koka konstrukcijās veidota vienkārša ēka ar stāvu divslīpju jumtu, otrs – divstāvu vairākdzīvokļu mūra ēka ar četrslīpju, salīdzinoši plakānu jumtu, stiklotu kāpņu telpu, nedaudz tuvāk funkcionālisma stilam.

Netālu no apbūves aizsardzības teritorijas Vecdaugavas krastā atrodas ievērojams kultūrvēsturisks objekts – valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis “Daugavgrīvas klosteris – viduslaiku nocietinājums” jeb 1205.gadā celtā cisterciešu Sv. Nikolaja klostera pamati, uz kuriem vēlāk būvēts pirmais Daugavgrīvas cietoksnis, kurš tika iznīcināts 17.gs. beigās.

Teritorijas aizsargājamā vērtība ir apbūves plānojuma struktūra, mērogs un raksturs – regulārs tipveida apbūves plānojums, veidots pēc vienota pilsēt būvniecības projekta ar 1-2 stāvu tipveida dzīvojamo apbūvi, kā arī arheoloģiskais kultūrslānis, kas var ietvert iespējamās atradnes saistībā ar līdzās esošajiem valsts aizsargājamiem pieminekļiem.

2.17. attēls. Apbūves aizsardzības teritorija „Vecdaugava”

Apbūves aizsardzības teritorijas „Vecdaugava (Airu iela)” robeža RTP2030 saglabājama bez izmaiņām atbilstoši RTP2006-2018 (skat. 2.17. attēlu).

Apbūves aizsardzības teritorijā nosakāmas:

- 1) aizsargājamas apbūves grupas - 1950.gadu beigām raksturīgas tipveida 2-stāvu mūra māju grupa pie Skanstnieku ceļa un tā paša laika posma divu tipu dzīvojamo ēku grupa pie Palejas ielas (skat. 2.17. attēlu);
- 2) aizsargājama ielas telpa - Airu iela.

2.2.13. Vecmīlgrāvis (Emmas iela)

Apbūves aizsardzības teritorija „Vecmīlgrāvis (Emmas iela)” atrodas Vecmīlgrāvja apkaimē un ietver apbūvi kvartālā starp Vecmīlgrāvja 1.līniju, Emmas, Augusta Dombrovska un Anitas ielu (skatīt 2.18. attēlu).

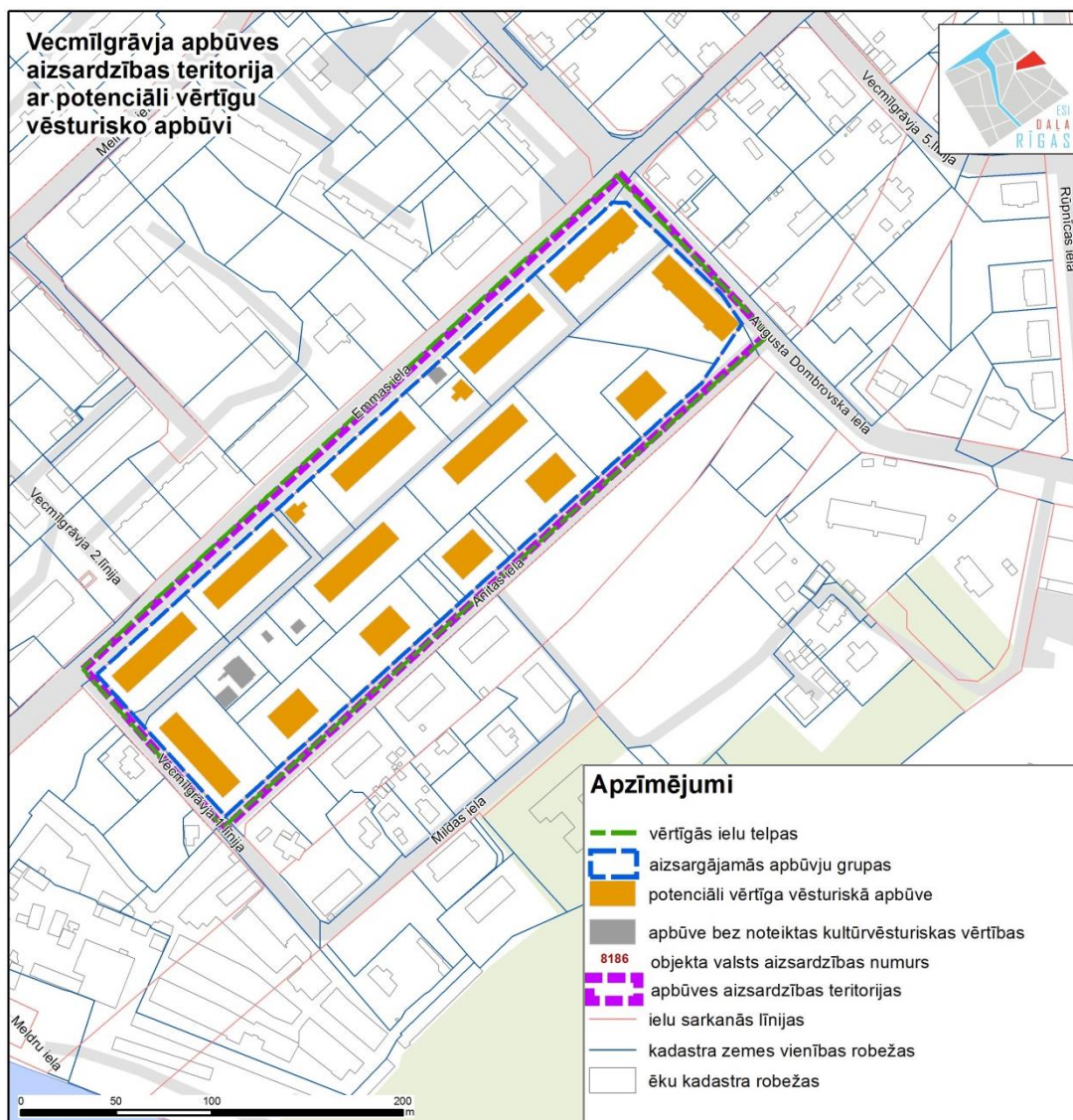
Kvartāls izveidots 1950.gados ar laika periodam raksturīgu simetrisku plānojumu, plašiem iekšpagalmiem un tipveida apbūvi – strādnieku kopmītņu mājas ar t.s. Staļina laikam raksturīgu arhitektonisko veidolu un dekoru.⁵²

Teritorijas aizsargājamā vērtība ir apbūves plānojuma struktūra, kas ietver:

- 1) simetrisku plānojumu, tipveida apbūvi;

⁵² Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2014

- 2) apbūves mērogu un raksturu – 3 stāvu kopmītņu tipa mājas gar Emmas ielu; 2 stāvu tipveida dzīvokļu mājas gar Anitas ielu;
- 3) iekšpagalmu organizāciju.

2.18. attēls. Apbūves aizsardzības teritorija „Vecmīlgrāvis (Emmas iela)”

Apbūves aizsardzības teritorijas „Vecmīlgrāvis (Emmas iela)” robeža RTP2030 saglabājama bez izmaiņām atbilstoši RTP2006-2018.

Visa apbūves aizsardzības teritorija nosakāma kā aizsargājama apbūves grupa, ko ietver vērtīgas ielu telpas.

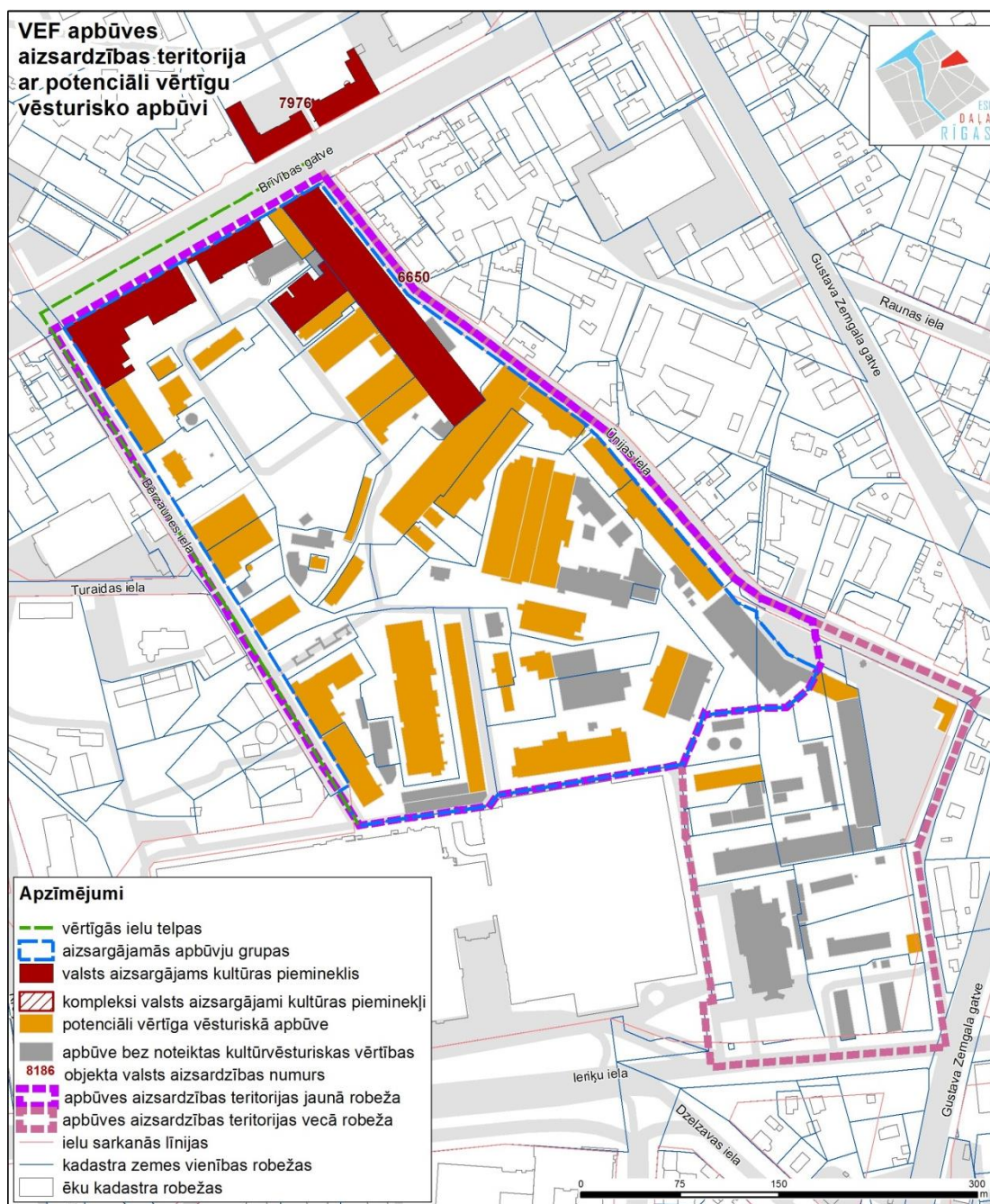
2.2.14. VEF rūpnieciskā apbūve

Apbūves aizsardzības teritorija „VEF rūpnieciskā apbūve” atrodas Teikas apkaimes DR stūrī, teritorijā pie dzelzeļa starp Gaisa un Zemitāna tiltu. Teritorija ietver izcilu 19.gs. beigu – 20.gs. sākuma ķieģeļu arhitektūrā veidotu rūpniecības ēku ansambli.

VEF rūpnieciskās apbūves ansambļa teritorijas attīstība aizsākās 19.gs. nogalē, kad šeit tika uzceltas rūpnīcas „Union” ēkas elektrotehnikas ražošanai – 1896. gadā tika uzbūvēta rūpnīcas vadības ēka, pakāpeniski līdz I pasaules karam - vēl četri ražošanas korpusi.

I pasaules kara laikā rūpnīca tika evakuēta uz Krieviju, bet pēc kara 1927. gadā uz rūpnīcas telpām tika pārceltas Aleksandra Tīpaiņa izveidotās un vadītās Pasta un telegrāfa

departamenta galvenās darbnīcas, kas nodarbojās ar sakaru līniju, pasta piederumu, telefona aparātu, radioaparātu un citu tamlīdzīgu iekārtu ražošanu. 1932. gadā uzņēmumu pārdēvēja par Valsts elektrotehnisko fabriku jeb VEF. Uzņēmums veiksmīgi darbojās līdz II pasaules karam, pakāpeniski kļūstot par lielāko elektrotehnisko uzņēmumu Baltijā ar vērienīgu ražošanas profilu. Karš atnesa pārmaiņas gan uzņēmuma īpašumtiesībās, gan ražošanas attīstības virzienos. Pēc II pasaules kara fabriku VEF pārņēma padomju okupācijas vara. Rūpnīca sekmīgi darbojās, kļūstot par vienu no lielākajām elektrotehnikas rūpnīcām Padomju Savienībā, kuras produkcija bija pazīstama visās sociālistiskajās valstīs, līdz valstiskās neatkarības atgūšana un ekonomiskās pārmaiņas valstī izraisīja rūpnīcas sabrukumu. Sākotnēji VEF tika sadalīts atsevišķos uzņēmumos, kas viens pēc otra bankrotēja, līdz 1999. gadā VEF beidza pastāvēt⁵³.

2.18. attēls. Apbūves aizsardzības teritorija “VEF rūpnieciskā apbūve”

⁵³ Apraksts sagatavots, izmantojot rakstā „VEF – Latvijas lepnums. 1. Un 2.daļa.” apkopoto informāciju. Raksts publicēts www.laikmetazimes.lv.

Lai gan rūpniecības ēku kompleksa arhitektoniskais un pilsētībūvnieciskais veidols tika izveidots līdz I pasaules karam, kara postījumu novēršana un atsevišķu pirms tam nepabeigtu ēka celtniecība turpinājās starpkaru periodā. Pēc II pasaules kara rūpnīcas teritorija tika paplašināta, papildinot to ar jaunu industriālo apbūvi padomju tipveida arhitektūras tradīcijās, tomēr ražošanas kompleksa sākotnējo daļu būtiskas strukturālas izmaiņas neskāra. Pēc 1990. gada privatizācijas procesa rūpnīcas īpašumi tika sadalīti starp dažādiem īpašniekiem, teritorija vairs nedarbojās kā vienots komplekss, padarot apgrūtinātu teritorijas un ēku uzturēšanu un apsaimniekošanu, kā dēļ teritorija un ēkas, sevišķi padomju periodā celtās, vietām būtiski degradējās. Lai nepieļautu teritorijas tālāku sadrumstalošanu un veicinātu tās kompleksu attīstību, 2009. gadā Rīgas dome piešķīra VEF teritorijai apbūves aizsardzības teritorijas statusu, nosakot īpašas prasības šīs teritorijas apbūvei un izmantošanai. Tomēr tas nav apturējis teritorijas sadalīšanu atsevišķos, savstarpēji nesaistītos norobežotos privātīpašumos.

Četrām ēkām kompleksā ir piešķirts valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa statuss – Pārvaldes ēkai (1900. g.), Lielajai montāžas hallei kopā ar piebūvēm (1899. g. – 1900. g.), Ražošanas ēkai ar ūdenstorni (1913. g.), Ražošanas ēkai (1914. g. – 1930. g.).

Teritorijas aizsargājamā vērtība ir vēsturiskā apbūves plānojuma struktūra ar 19.-20. gs. ķieģeļu arhitektūras industriālo ēku ansambli un iekšpagalmu organizācija ar parku kvartāla centrālajā daļā.

Apbūves aizsardzības teritorijas „VEF rūpnieciskā apbūve” robeža RTP2030 precizējama, no apbūves aizsardzības teritorijas izslēdzot apbūvi starp Ūnijas, Stārķu un Ieriķu ielu, kur dominē 20. gs II pusē veidota apbūve bez kultūrvēsturiskas vērtības.

RTP2030 izstrādes ietvaros jāvērtē RTP2006-2018 TIAN iekļauto attīstības nosacījumu integrēšana jaunajā teritorijas plānojumā.

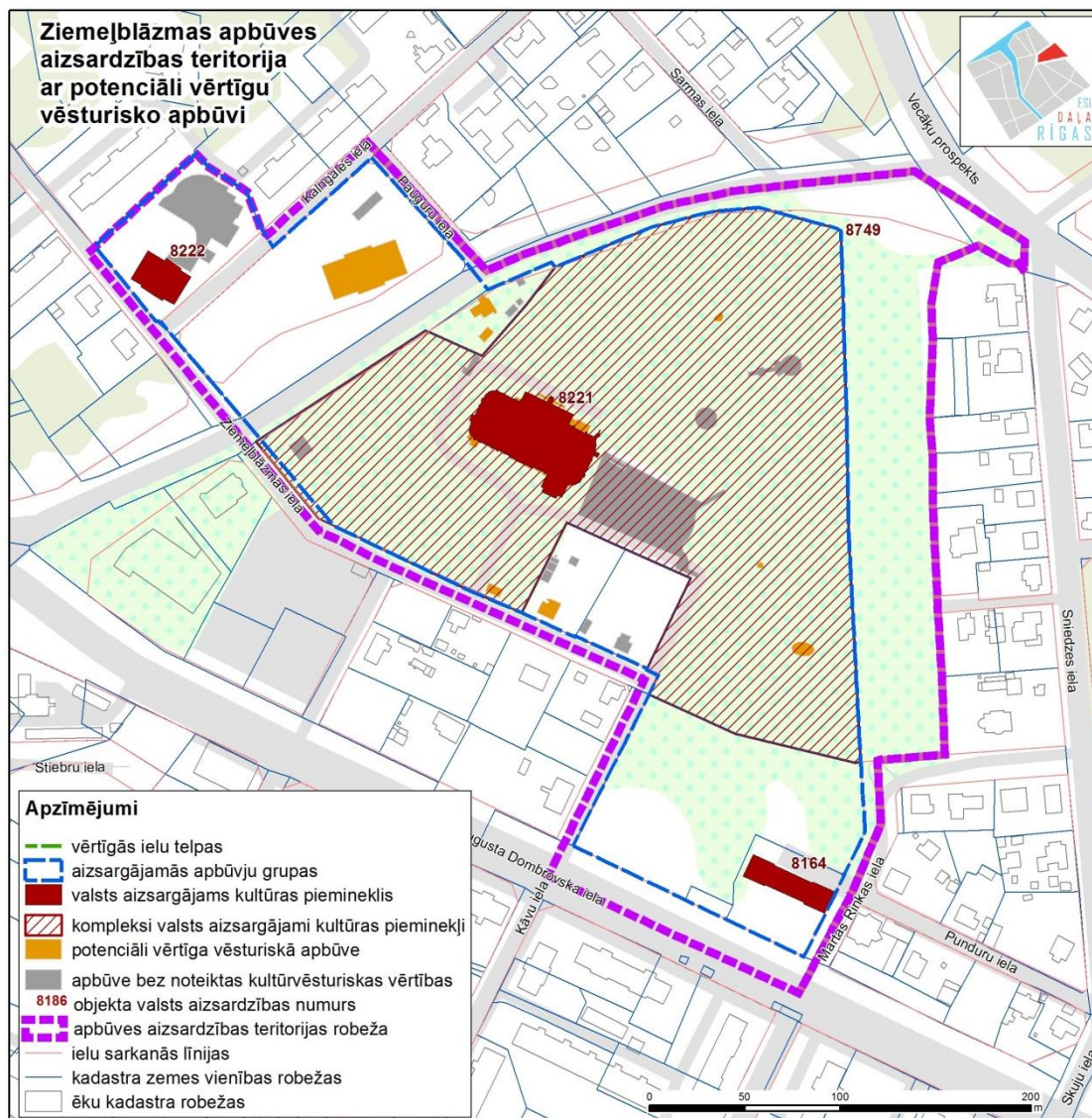
2.2.15. Ziemeļblāzmas kultūrvēsturiskā kompleksa teritorija

Apbūves aizsardzības teritorija „Ziemeļblāzmas kultūrvēsturiskā kompleksa teritorija” atrodas Vecmīlgrāvja apkaimē un ietver valsts nozīmes arhitektūras pieminekļus „Ziemeļblāzmas kultūras nams” un „Ziemeļblāzmas kultūras nama apbūves ansamblis ar parku”, kā arī līdzās esošo „Burtnieku namu”, kur šobrīd darbojas mūzikas skola, un 2006.gadā nodegušās Zaļās skolas atrašanās vietu.

Teritorijas attīstība ir cieši saistīta ar Vecmīlgrāvja nozīmīgāko personu – latviešu uzņēmēju un mecenātu Augustu Dombrovski, kurš lielu daļu savu līdzekļu ieguldīja sabiedrības labklājības celšanā. 1900.gadā A. Dombrovskis atvēra elementārskolu un pirmo bērnudārzu Rīgā jeb vēlāko Zaļo skolu. Pats būdams atturībnieks, A. Dombrovskis 1904. gadā uzcēla namu atturībnieku biedrībai "Ziemeļblāzma", ko 1906. gadā nodedzināja cara soda ekspedīcija, jo nama cēlājs viņu acīs bija „neērta” persona. Nodedzinātā nama vietā mecenāts Ziemeļblāzmas parkā uzcēla jaunu – kultūras pili "Ziemeļblāzma", kas tika atklāta 1913.gadā. Šoreiz nams tika būvēts ar dzelzsbetona un čuguna konstrukcijām, dzelzs mēbelēm un speciāliem sienu un grīdu pārklājumiem – lai uguns nespētu aprīt arī šo namu. Atbilstoši A. Dombrovskā iecerēm ap pili tika izveidots parks, kurā koku grupas veido simbolus, kas noraida viltību un netaisnību, bet uzteic līdzecietību. Atsaucoties ievērojamā latviešu kultūras darbinieka Krišjāņa Barona idejai A. Dombrovskis 1907.gadā uzcēla „Burtnieku namu”, kurā uzturējās tā laika kultūras darbinieki – dažādos laika posmos šeit dzīvojuši Krišjānis Barons, Jānis Jaunsudrabiņš, Emīlis Melngailis, Kārlis Skalbe un citi. Šeit tikuši rīkoti literāri vakari, koncerti, izstādes, radīti labvēlīgi apstākļi plašai kultūras dzīvei. "Burtnieku nams” kļuva par gara gaismas nesēju Mīlgrāvī.

Vecmīlgrāvja ievērojamākais cilvēks apglabāts paša veidotajā parkā, viņa kapa pieminekli veidojis tēlnieks Gustavs Šķilters.

Salīdzinājumā ar Rīgas attīstības plānu 1995.-2005.gadam šobrīd RTP2006-2018 noteiktās apbūves aizsardzības teritorijas robežas ir mainītas, samazinot aizsargājamas teritorijas platību un īpašo statusu atstājot tikai zemes gabaliem, kur izvietota kultūras pils, parks, bij. „Zaļās skolas” atrašanās vieta un „Burtnieku nams”.

2.19. attēls. Apbūves aizsardzības teritorija „Ziemeļblāzmas kultūrvēsturiskā kompleksa teritorija”

RTP2030 apbūves aizsardzības teritorijas „Ziemeļblāzmas kultūrvēsturiskā kompleksa teritorija” robeža saglabājama bez izmaiņām atbilstoši RTP2006-2018.

Nemot vērā teritorijas mērogu un kultūrvēsturisko nozīmi, apbūves aizsardzības teritorijā ieteicams turpmāk neveidot jaunu apbūvi, izņemot mazās arhitektūras formas.

2.3. Pašvaldībai nozīmīgi kultūrvēsturiski vērtīgi objekti

Apbūves aizsardzības teritorijās ir identificētas 4137 ēkas un objekti ar kultūrvēsturisku vērtību. Ēku kultūrvēsturiskās vērtības noteikšana veikta divos pētījumos – 2008. un 2013. gadā, abas izpētes veica SIA „Arhitektoniskās izpētes grupa” pēc RDPAD pasūtījuma. Tomēr, tā kā šī informācija par ēkas statusu nav fiksēta nevienā pašvaldības apstiprinātā normatīvajā aktā, tā ne pašvaldībai, ne ēkas īpašniekam nav saistoša.

Jāatzīmē, ka abos pētījumos ēku novērtēšana tika veikta pēc atšķirīgas metodikas, tāpēc to rezultātu savietošana ir komplicēta.

2008. gada izpētē ēku izvērtējums tika veikts detalizēti, nosakot ēkas konstruktīvo risinājumu, piecu punktu vērtējumā arhitektonisko, kultūrvēsturisko un saglabāšanas vērtību, autentiskuma pakāpi un tehnisko stāvokli, uzsvāru liekot uz vēsturiskās koka arhitektūras vērtībām, savukārt 2013. gada izpētē inventarizētajām ēkām noteikta autentiskuma pakāpe divos līmeņos – augsta vai zema, iedalot ēkas pēc konstrukcijas – mūra vai koka.

Nav noteikti ēku atlases kritēriji – pētniekiem bija dots uzdevums novērtēt visas ēkas, kas uzceltas pirms 1960. gada, taču līdz ar to ir noteikta ēkas kā atsevišķa objekta kultūrvēsturiskā vērtība, taču nav novērtēta ēkas kā apbūves aizsardzības teritorijas sastāvdaļas vērtība. Tādējādi ēku nozīme kultūrvēsturiskās vides saglabāšanai apbūves aizsardzības teritorijās ir vispārināta, apgrūtinot izpratni, kas un kāpēc tieši šajā teritorijā ir vērtīgs. Izņēmums ir tādas teritoriāli kompakta teritorijas kā Ziemeļblāzma, VEF, Vecdaugava (Airu iela), Vecmīlgrāvis (Emmas iela).

Lai precizētu aizsargājamās vērtības apbūves aizsardzības teritorijās, RTP2030 iekļaujams potenciāli kultūrvēsturiski vērtīgo objektu saraksts, kas izveidots, balstoties uz SIA „Arhitektoniskās izpētes grupa” 2013. gadā veikto vēsturiskās apbūves izvērtējumu, nosakot vērtības pakāpi ēkām, kas būvētas pirms 1960. gada. Sarakstā ietvertās ēkas apkopotas 2. pielikumā un skatāmas 2. pielikumam pievienotajās kartēs. Šis saraksts būtu uzskatāms par ēku sākotnējo kultūrvēsturiskās vērtības novērtējumu, kas precizējams turpmākajā plānošanas procesā.

Eiropas Padomes Vadlīnijās arhitektūras mantojuma aizsardzībā ir noteikti kritēriji aizsargājama objekta statusa piešķiršanai – objekta saglabātības stāvokļa autentiskums un tā rakstura unikalitāte, objekta novietojums, interešu daudzveidība un koncentrācija vienā objektā un objekta nozīme nacionālā mērogā, ko izsaka tā kultūrvēsturiskā vērtība. Arhitektūras objekta kultūrvēsturisko vērtību nosaka, ņemot vērā šādus faktorus:

- 1) ēkas datējums;
- 2) ar ēku saistītās personas un nozīmīgi vēsturiski notikumi;
- 3) ēka kā sociālo, zinātnisko, ekonomisko, kultūras vai militārās vēstures ilustrācija;
- 4) arhitektoniskā koncepcija, dekoratīvie elementi, mākslas darbi, tradicionālās tehnikas;
- 5) veids, kādā ēkas ārējā veidola arhitektoniskā koncepcija papildina visa ansambļa māksliniecisko vērtību;
- 6) slavena vai noteiktā periodā nozīmīga arhitekta darbs;
- 7) noteiktas arhitektūras kategorijas (baznīcu, teātru, slimnīcu u.c.) paraugs;
- 8) no konstruktīvā viedokļa nozīmīgs tehniskās evolūcijas paraugs;
- 9) ar industriālo evolūciju saistīts struktūru un raksturīgu iezīmju paraugs.

Lai noteiktu vietas vai atsevišķa objekta mantojuma vērtību, ir jāizprot tā vēsture, struktūra un raksturs. Izvērtējumā jāietver vietas izcelsme – kā un kādēļ tā laika gaitā ir mainījusies (un turpinās mainīties, ja izmaiņas netiks kavētas), elementu un materiālu forma un stāvoklis, konstrukcijas tehnoloģija, kādu vidi tā nodrošina, salīdzinājums ar citām vietām. Ne tikai

objekta kultūrvēsturiskajai vērtībai, bet arī tā aktuālajam stāvoklim būtiska var būt īpašumtiesību vēsture.⁵⁴

RTP2030 nepieciešams noteikt, ka jebkuras darbības ar potenciāli kultūrvēsturiski vērtīgu objektu sarakstā iekļautajām ēkām, būvēm un citiem objektiem ir veicamas tikai pēc objekta kultūrvēsturiskās vērtības precizēšanas. Ņemot vērā, ka VKPAI nesniedz atzinumus par apbūves aizsardzības teritorijās esošo vēsturisko apbūvi, kas nav valsts aizsargājams kultūras piemineklis vai tā daļa, **Rīgas pilsētas pašvaldībā nepieciešams noteikt atbildīgo institūciju, kas veic kultūrvēsturiski vērtīgu objektu sarakstā iekļautās apbūves novērtējuma apstiprināšanu, apkopošanu un pārraudzību.**

Prasība par objekta kultūrvēsturiskās vērtības precizēšanu būtu attiecināma gan uz attīstības priekšlikumu izstrādi, gan objekta iekļaušanu vidi degradējošu būvju sarakstā un lēmuma pieņemšanu par piemērotāko sakārtošanas veidu. Šai prasībai jābūt saistošai visiem vēsturisko ēku īpašniekiem – gan fiziskām, gan juridiskām personām, tajā skaitā arī pašvaldības un valsts institūcijām.

Pamatojoties uz kultūrvēsturisko vērtību precizēšanu, jāizstrādā TIAN nosacījumi par kultūrvēsturiski vērtīgu ēku un objektu attīstību, aizsardzību un saglabāšanu, nosakot pieļaujamās darbības ar ēku, izvirzot prasības ēkas ārējam veidolam, apdares materiāliem un veidam, kā arī teritorijas labiekārtojumam un organizācijai atbilstoši katras apbūves aizsardzības teritorijas specifikai.

Turpmākajā plānošanas procesā nepieciešams izveidot pašvaldībai nozīmīgu kultūrvēsturiski vērtīgu objektu pārraudzības un pārvaldības sistēmu, kuras sākotnējo pamatu veidotu RTP2030 apstiprinātais pašvaldībai nozīmīgo potenciāli kultūrvēsturiski vērtīgu objektu saraksts. Ņemot vērā, ka potenciāli kultūrvēsturiski vērtīga objekta statuss līdz ar RTP2030 apstiprināšanu kļūs saistošs gan objekta īpašniekam, gan pašvaldībai, bet informācija par kultūrvēsturiski vērtīgiem objektiem ir pastāvīgi mainīga, ir nepieciešams noteikt atskaites gadu, pirms kura uzceltās ēkas un būves ir uzskatāmas par kultūrvēsturiski vērtīgām, vienlaikus nosakot periodu, pēc kura šis atskaites gads ir jāpārskata. RTP2030 apstiprināšanas laikā par kultūrvēsturiski vērtīgām tiek uzskatītas tās ēkas un būves, kas celtas pirms 1960.gada.

Vienlaikus jāpaplašina izpratne par kultūrvēsturiski vērtīgiem objektiem, neaprobežojoties tikai ar ēkām un būvēm, bet iekļaujot objektu sarakstā arī inženiertehniskas būves un elementus, tai skaitā vēsturiskos ielu segumus, kuģu un laivu piestātnes, tiltus, utt.

Rīga ir bagāta ar industriālo mantojumu, taču valsts aizsargājama industriālā pieminekļa statuss ir piešķirts tikai vienam objektam – Jaunās sv. Ģertrūdes baznīcas torņa pulkstenim ar mehānismu. Daudzi industriālie objekti ir iekļauti pieminekļu sarakstā kā arhitektūras pieminekļi – piemēram, ūdenstorņi, tilti.

Nozīmīga loma pilsētas attīstībā ir vēsturiskajām rūpnīcu ēkām, kas 19.gs. nogalē aizsāka Rīgas priekšpilsētu veidošanos un būtiski ietekmēja pilsētas telpisko struktūru. Šie objekti saglabājušies daudzās apkaimēs, arī ārpus apbūves aizsardzības teritorijām. **RTP2030 izstrādes ietvaros ieteicams izveidot īpašas prasības vēsturisko industriālo ēku un teritoriju attīstībai un pārveidošanai, paredzot, ka pirms visām darbībām veicama objekta un teritorijas kultūrvēsturiskā izpēte, saglabājami pret publisko ārtelpu vērstie apjomi, objekta saglabāšanas nolūkā atbalstāma funkcijas maiņa.**

⁵⁴ Nosacījumi Rīgas pilsētas teritorijas plānojuma izstrādei, VKPAI 25.02.2015. vēstule Nr.06-05/390

2.4. Citas kultūrvēsturiski nozīmīgas teritorijas

Īpaša kultūrvēsturiskā mantojuma grupa ir Rīgas vēsturiskās muižiņas, kā arī esošo un potenciālo arheoloģisko atradumu vietas.

2.4.1. Rīgas vēsturiskās muižas

Vēsturiskās muižas ir senākās pilsētas plānojuma struktūras un apbūves elementi, kā arī daudzu apkaimju vēsturiskie centri, vietu un to nosaukumu izcelsmes avoti (muižiņu teritoriālo izvietojumu skatīt 3. pielikumā).

RTP2006-2018 paskaidrojuma rakstā Rīgas vēsturiskās muižiņas izceltas kā īpaša aizsargājama apbūves grupa, taču RTP2006-2018 RTIAN šī pilsētas vēsturiskās struktūras elementa saglabāšanai un aizsardzībai izvirzītās prasības un nosacījumi nav detalizēti.

Turpmākajā plānošanas procesā ir jāprecizē RTP2006-2018 paskaidrojuma rakstā apstiprinātais Rīgas vēsturisko muižiņu saraksts un sastāvs. RTP2030 TIAN jānosaka prasība visām sarakstā ietvertajām Rīgas vēsturiskajām muižiņām, to apstādījumiem, piederīgajām ēkām un teritorijām, kas nav kultūras pieminekļi, pirms attīstības ieceres projektēšanas uzsākšanas veikt kultūrvēsturisko izpēti un izvērtējumu, ja tāda nav veikta iepriekš. Pieļaujamās darbības ar objektu nosakāmas atbilstoši tā kultūrvēsturiskajai vērtībai.

RTP2030 izstrādē, veidojot nosacījumus Rīgas vēsturisko muižiņu attīstībai un saglabāšanai, būtiski ņemt vērā, ka ir nepieciešams:

- 1) Veicināt privātpašnieku ieinteresētību Rīgas kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanā un sakārtošanā;
- 2) Rīgas muižiņu un tām vēsturiski piederīgo teritoriju apbūves attīstības un pārbūvju projektiem jānodrošina to autentiskuma un kopuma saglabāšana un izkopšana;
- 3) Muižiņu apbūves kompleksos pieļaujama jaunu objektu izveidošana, ievērojot šādus noteikumus:
 - a) Jauni apjomi vai objekti paredzami tikai tādā kontekstā, kas atbilst muižiņu apbūves tipoloģijai un telpiskajai, estētiskajai harmonijai un kompozīcijas tradīcijām;
 - b) Prioritāri pieļaujams atjaunot zudušas ēkas to vēsturiskajos apjomos;
 - c) Vēsturiski nozīmīgu, zudušu muižiņu dzīvojamās ēkas vietās, kur tās ir vienīgās vēsturiskās to pastāvēšanas liecības, jaunu apbūvi atļauts veidot tikai vēsturiskās ēkas vietā, respektējot zudušas ēkas mērogus;
 - d) Jaunu ēku būvniecība muižiņu kompleksos nedrīkst pasliktināt esošo apstādījumu kvalitāti;
 - e) Jānodrošina būvniecības laikā atsegta arheoloģiskā kultūrlāņa izpēte.

2.4.2. Arheoloģisko atradumu vietas

RTP2006-2018 TIAN 203.3. apakšpunktā izvirzītas īpašas prasības būvniecības procesam pazemē kultūras pieminekļa un tā aizsardzības zonas teritorijā vai apbūves aizsardzības teritorijā, ja konkrētajā vietā iespējama neskarta kultūrslāņa vai apbedījumu atrašanās, nosakot pienākumu būvniecības ierosinātājam saņemt no VKPAI arheoloģisko prognozi, kurā ietvertās prasības Būvvalde iekļauj plānošanas un arhitektūras uzdevumā.

Ņemot vērā, ka līdz ar būvniecības procesu regulējošu normatīvo aktu izmaiņām plānošanas un arhitektūras uzdevumi netiek izsniegti, Būvvaldei ir apgrūtinātas iespējas pirms būvniecības procesa uzsākšanas izvirzīt prasības iespējamā arheoloģiskā kultūrslāņa aizsardzībai. Papildus jāatzīmē, ka arheoloģiskās prognozes VKPAI izsniedz gadījumos, ja būvniecība ieplānota valsts aizsargājama kultūras pieminekļa teritorijā vai tā aizsardzības zonā. Taču iespējamo arheoloģisko atradumu vietas var būt arī citās pilsētas vietās, ne tikai kultūras pieminekļu un tā aizsardzības zonu teritorijās vai apbūves aizsardzības teritorijās.

TmP izstrādes ietvaros apkopotas teritorijas, kur ir esošas vai potenciāli iespējamās arheoloģisko atradumu vietas (skatīt 4. pielikumu), iekļaujot šajās teritorijās valsts aizsargājamus arheoloģijas pieminekļus, vēsturisku notikumu vietas, kur iespējami apbedījumi, kā arī esošas un zudušas kapsētas un apbedījumu vietas.

Turpmākajā plānošanas procesā ir jāprecizē esošo un iespējamo arheoloģisko atradumu vietas un jānosaka prasības un ierobežojumi attīstības projektu realizācijai šajās teritorijās.

3. Atbalsts kultūrvēsturiski vērtīgu objektu un teritoriju aizsardzībai, saglabāšanai un atjaunošanai

Ar kultūrvēsturisku vērtību aizsardzības, saglabāšanas un attīstības jautājumiem lielākā vai mazākā apjomā saskaras teju vai visas pašvaldības struktūrvienības un institūcijas.

Visciešāk ar kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzības un saglabāšanas jautājumiem Rīgā ir saistīta Rīgas pilsētas būvvalde, kura ir pašvaldības atbildīgā struktūrvienība par kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzību.

Kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzība un saglabāšana attīstības plānošanas kontekstā ir RD PAD struktūrvienību pārziņā: RD PAD Pilsētvides attīstības pārvaldes Vēsturiskā centra plānošanas nodaļa ir Rīgas domes atbildīgā struktūrvienība par RVC attīstības plānošanu, savukārt RD PAD Pilsētvides attīstības pārvalde ir atbildīgā struktūrvienība par pilsētvides sabalansētas attīstības nodrošināšanu, kas ietver teritorijas plānojumu, tematisko plānojumu un lokālplānojumu izstrādi, risinājumus attiecinot arī uz kultūrvēsturiski vērtīgiem objektiem un teritorijām pilsētā. RD PAD Stratēģiskās plānošanas pārvalde atbild par kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanas un attīstības jautājumu iekļaušanu pašvaldības ilgtermiņa plānos, savukārt RD PAD Projektu vadības pārvalde organizē un pārrauga dažādu attīstības projektu īstenošanu arī saistībā ar kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzību un saglabāšanu.

Pašvaldības aģentūras Rīgas pilsētas arhitekta biroja darbības mērķis ir sekmēt arhitektūras procesa kvalitāti un kvalitatīvas pilsētvides attīstību, tostarp ietverot arī pilsētvides kultūrvēsturiskās vērtības aspektu. Rīgas pilsētas arhitekta birojs koordinē un nodrošina Rīgas pilsētas arhitekta kolēģijas – profesionālas padomdevēju institūcijas funkcionēšanu. Kolēģija izskata jautājumus un veido diskusijas par pilsētvides attīstību, sagatavo priekšlikumus pētījumiem, projektiem un pakalpojumiem.

Par Rīgas pilsētvides saskaņotu un koordinētu attīstību vides dizaina un mākslinieciskās kvalitātes jomās atbildīgā institūcija ir Rīgas pieminekļu padome, kuras darbību nodrošina Rīgas pilsētas arhitekta birojs. Padomi veido pašvaldības institūciju pārstāvji un dažādu nozaru eksperti – vēsturnieki, mākslas zinātnieki, arhitekti, tēlnieki, u.c. Pieminekļu padomei jāiniciē un jāīsteno pilsētas ilgtermiņa pilsētvides attīstības vīzija, jāsniedz atzinumi par visu veidu pieminekļu, memoriālo ansambļu, tēlnieciski dekoratīvo veidojumu un piemiņas zīmju uzstādīšanu, atjaunošanu un pārveidošanu publiskajā ārtelpā Rīgā, kā arī par sabiedriski un kultūrvēsturiski nozīmīgu notikumu vai personu piemiņas iemūžināšanu publiskajā ārtelpā.

Savukārt Rīgas pieminekļu aģentūras funkcijas ir pieminekļu pārņemšana valdījumā un pārvaldīšana, to apzināšana un uzskaitē, pieminekļu saglabāšanas programmas izstrāde un monitorings, saimnieciskā uzturēšana, restaurācijas un izpētes organizēšana. Aģentūras uzdevumus ietilpst arī pieminekļu datu bāzes veidošana un uzturēšana, sadarbošanās savas kompetences ietvaros ar valsts un pašvaldības iestādēm, fiziskām un juridiskām personām, ārvalstu institūcijām, pašvaldības, valsts un starptautisko projektu vadīšana un realizēšana, pieminekļu un to saglabāšanas popularizēšana, to integrēšana pilsētvidē un sabiedriskajā apītē, kā arī dalība pasākumos saistībā ar kultūras mantojuma saglabāšanas un apsaimniekošanas jautājumiem.

Nozīmīga loma kultūras mantojuma apsaimniekošanā un saglabāšanā ir tādiem nozaru departamentiem kā Īpašuma departaments, Mājokļu un vides departaments, Satiksmes departaments, Izglītības kultūras un sporta departaments, kuri saskaras arī ar tādu īpašumu un teritoriju pārvaldību, kam ir kultūras pieminekļa statuss, kultūrvēsturiska vērtība vai atrodas kultūrvēsturiski nozīmīgā vidē. Līdzīgi ir arī ar izpilddirekcijām un tādiem pašvaldības uzņēmumiem kā „Rīgas namu pārvaldnieks” un „Rīgas ūdens”.

Tomēr institūcijām pietrūkst izpratnes vai informācijas par kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzības un saglabāšanas nepieciešamību, un lēmumi par īpašumu vai teritoriju izmantošanu tiek pieņemti, nerespektējot objekta vai teritorijas kultūrvēsturisko vērtību. Lai gan normatīvais regulējums paredz iespēju pašvaldībai izmantot pirmpirkuma tiesības, lai iegādātos kultūrvēsturiski vērtīgu ēku, šīs tiesības netiek izmantotas. Tieši otrādi – atsavināšanai tiek nodotas pašvaldībai piederošas ēkas ar augstu kultūrvēsturisku vērtību, nesaskatot nepieciešamību tās paturēt pašvaldības īpašumā. VKPAI norāda uz sekojošām negatīvām tendencēm, kas apdraud kultūras mantojuma saglabāšanu Rīgā:

- 1) vēsturisko ēku un būvju nojaukšana, motivējot to, ka vieglāk un lētāk ir uzbūvēt jaunas, nevis restaurēt oriģinālu;
- 2) jaunu liela apjoma ēku būvniecība, kas neatbilst vēsturiskās apbūves mērogam un raksturam;
- 3) mēģinājumi apbūvēt publisko ārtelpu un zaļās teritorijas, kas vēsturiski nav bijušas apbūvētas, vai arī, ja bijušas, tad izveidojušās par sabiedrības atzītu publisku ārtelpu un vērtību;
- 4) transportu piesaistošu lielu objektu izvietošana pilsētas vēsturiskajā centrā, nenovērtējot iespējamās sekas;
- 5) vēsturisko ēku nojaukšana to nelielā būvapjoma dēļ, lai uzbūvētu daudzkārt lielākas ēkas;
- 6) arhitektoniski mazvērtīgu un lētu jaunu objektu būvniecība vērtīgās vēsturiskās pilsētvides vietās;
- 7) vēsturiskās plānojuma struktūras pārveidošana (vēsturisko zemes gabalu apvienošana vai sadalīšana, ielu trašu maiņa, vēsturiskās publiskās ārtelpas robežu maiņa, u. c.);
- 8) nekvalitatīvi vēsturisko ēku apjomu un jumta formas pārveidojumi, lai iegūtu papildu platības;
- 9) lielu tirdzniecības centru būvniecība, kas apdraud mazo veikalu pastāvēšanu vēsturiskajās ēkās, līdz ar to tiek zaudēts nozīmīgs ienākumu avots vēsturisko ēku uzturēšanai;
- 10) vēsturisko ēku remonts ar nepiemērotām metodēm un materiāliem, kā rezultātā tiek zaudēts autentiskums, vēsturiskā patina;
- 11) vēsturisku militāru un rūpniecības objektu nojaukšana;
- 12) pārāk aktīvas reklāmas izvietošana uz vēsturiskajām ēkām un būvēm, tā traucējot kultūrvēsturiskās vides uztveri un izjaucot noskaņu, ko sniedz kultūras mantojuma vērtība;
- 13) vēsturiskās publiskās telpas labiekārtojuma nomaiņa vai papildināšana ar videi nepiemērotiem risinājumiem;
- 14) vēstures viltošana ar vēsturisku ēku replikām vai stilu atdarinājumiem.⁵⁵

Šīs tendences liecina, ka **pašvaldībai nepieciešams politiskā līmenī definēt kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzības un saglabāšanas nepieciešamību, precizēt ar kultūras mantojuma jautājumu risināšanu saistīto pašvaldības institūciju sadarbības struktūru un katras institūcijas lomu kultūras mantojuma aizsardzības, saglabāšanas un attīstības sistēmā.**

3.1. Finansiālā atbalsta pasākumi

Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu īpašniekiem ir iespēja pretendēt uz finansiālu atbalstu Kultūras pieminekļu izpētes, glābšanas un restaurācijas programmas ietvaros, kā arī uz līdzfinansējumu ES programmu ietvaros.

⁵⁵ Nosacījumi Rīgas pilsētas teritorijas plānojuma izstrādei, VKPAI 25.02.2015. vēstule Nr.06-05/390

No 2016. gada, pamatojoties uz RD 2015. gada 25. augusta saistošajiem noteikumiem Nr. 165 "Par Rīgas pilsētas pašvaldības līdzekļu piešķiršanu kultūras pieminekļu saglabāšanai", valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu īpašniekiem un valsts aizsargājamo pilsētbūvniecības pieminekļu teritorijā esošu ēku īpašniekiem ir pieejams pašvaldības līdzfinansējums 50% apmērā no nepieciešamās summas kultūras pieminekļa vai pieminekļa elementa restaurācijai vai atjaunošanai.

RD 2017. gada 18. oktobrī ar saistošajiem noteikumiem Nr. 8 palielināja maksimālā līdzfinansējuma apmēru ēku saglabāšanai un paplašināja līdzfinansējuma saņēmēju loku, iekļaujot tajā arī apbūves aizsardzības teritorijā esošu vēsturisko ēku īpašniekus.

Saskaņā ar saistošajiem noteikumiem līdzfinansējums tiek piešķirts konkursa kārtībā, tā maksimālais apjoms ir 22 000 EUR kultūras pieminekļa restaurācijai vai atjaunošanai, 5 000 EUR kultūras pieminekļa elementa restaurācijai vai atjaunošanai. Līdzfinansējuma piešķiršanas procedūru administrē RD ĪD.

Galvenais atbalsts, ko līdz šim saņēma kultūrvēsturiski vērtīgu objektu īpašnieki Rīgā, bija pašvaldības piešķirtie nekustamā īpašuma nodokļu atvieglojumi, kas paredzēti, lai kompensētu aprūtinājumu, ko rada objekta īpašais statuss.

Līdz ar pašvaldībai nozīmīgu kultūrvēsturiski vērtīgu objektu (ēku) saraksta izveidošanu tiku radīta iespēja NĪN atvieglojumus piemērot mērķtiecīgāk, lai tie drīzāk kalpo noteiktajam mērķim – veicināt kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu.

Finansiālā atbalsta instrumentu klāsts ir jāpilnveido, tai skaitā nodokļu atlaižu veidā, jo RVC pieredze rāda, ka koka ēku kadastrālā vērtība, no kuras tiek aprēķināts NĪN, ir pārāk maza, lai iegūtu jūtamu finansiālu atbalstu salīdzinājumā ar ieguldījumiem ēkas atjaunošanā un/vai uzturēšanā. Līdz ar to pastāv risks, ka atbalsta pasākumi motivēs tikai jau sākotnēji pietiekami labi uzturētu mūra ēku saglabāšanu, bet nekādi neveicinās sliktā tehniskā stāvoklī esošu koka ēku aizsardzību un atjaunošanu⁵⁶.

3.2. Citi atbalsta pasākumi

Papildus finansiālā atbalsta pasākumiem nepieciešams informatīvais atbalsts kultūrvēsturiski vērtīgu ēku īpašniekiem un iedzīvotājiem. Kā informatīvā atbalsta instruments var kalpot informācijas centri kultūras mantojuma saglabāšanas veicināšanai, kur pieejama praktiska informācija kultūrvēsturiski vērtīgu objektu īpašniekiem par ēku uzturēšanas, atjaunošanas, restaurācijas metodēm un materiāliem; par pieejamo finansiālo atbalstu no Eiropas Savienības programmām un citiem finanšu instrumentiem; par sadarbības iespējām ar NVO. Vienlaikus šie informatīvā atbalsta centri var kalpot kā apkaimju kopienu centri, sociālās aktivitātes un mūžizglītības veicināšanas vietas.

Šādi informācijas centri būtu veidojami visās izpilddirekcijās, kā arī lielākajās apbūves aizsardzības teritorijās – Āgenskalnā un Torņakalnā, Dzegužkalnā, Bolderājā, Maskavas priekšpilsētā, Teikā, Čiekurkalnā un Sarkandaugavā.

Būtisks pašvaldības ieguldījums kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā un uzturēšanā būtu mērķtiecīga pašvaldības funkciju izvietošana prioritāri kultūrvēsturiski vērtīgās ēkās. Vienlaikus pašvaldībai būtu nepieciešams izvērtēt iespējas attīstīt savā īpašumā esošas teritorijas un ēkas apbūves aizsardzības teritorijās, veidojot pilotprojektus kultūrvēsturiskās teritorijas revitalizācijai un aizsākot tās plašāku atjaunotnes procesu.

⁵⁶ PriceWaterhausCoopers pētījums par RVC

3.3. Tālākās izpētes jautājumi

Stratēģija nosaka, ka apbūves aizsardzības teritorijas ir autentiskas pilsētvides teritorijās, kas prasa īpašu pieeju plānošanā, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā un publiskās ārtelpas veidošanā, tāpēc jaunu elementu radīšanai apbūvētā ainavā vai arī esošo elementu pārveidei jānotiek, ievērojot apkārtējo ainavu, tās mērogu, kompozīciju un raksturu⁵⁷.

Ņemot vērā, ka spēkā esošais RTIAN nosaka ļoti vispārīgas prasības publiskās ārtelpas veidošanai apbūves aizsardzības teritorijās, ir nepieciešams izstrādāt:

- 1) vadlīnijas publiskās ārtelpas un vides veidošanai (mazās arhitektūras formas, vides dizaina objekti, utt.) apbūves aizsardzības teritorijās un valsts aizsargājamo pilsētībūvniecības pieminekļu teritorijās atbilstoši vietas unikālajam pilsētvides raksturam;
- 2) vadlīnijas vēsturisko bruģa ielu uzturēšanai un saglabāšanai jeb vēsturisko bruģa ielu inventarizācija un attīstības programma;

Nepieciešams arī izstrādāt ugunsdrošības pasākumu programmu kultūrvēsturiskā mantojuma teritorijās un objektos, kā arī vadlīnijas energoefektivitātes paaugstināšanai kultūrvēsturiski vērtīgās ēkās, balstoties uz RVC pieredzi.

⁵⁷ Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam, 176.punkts.

Izmantotie informācijas avoti

Datu sagatavošanā izmantoti:

- 1) Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmas dati (Autors: © Valsts zemes dienests, 2011-2016)
- 2) Topogrāfiskā karte mērogā 1:10 000 (Autors: © Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra, 2008-2014)
- 3) Dati par kultūras pieminekļiem (Autors: © Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, 2016)

Kartogrāfiskajā materiālā attēloti tikai nekustamie kultūras pieminekļi.

Nav attēloti mākslas pieminekļi un aizsardzības zonas ap kultūras pieminekļiem.

Pētījumi:

“Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju ārpus Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas izpēte”, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2014

“Rīgas domes atbalsta nekustamo īpašumu īpašniekiem, kuri nodrošina Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas autentiskuma saglabāšanu un ēkas statusam un kultūrvēsturiskajai vērtībai atbilstošu ēku renovāciju un restaurāciju, efektivitātes novērtējums”, SIA “PriceWaterhausCoopers”, 2013

“Rīgas apbūves aizsardzības un pilsēt būvniecības pieminekļu teritoriju izpēte un Rīgas vēsturiskā centra aizsardzības zonas atsevišķu teritoriju apbūves fragmentu izpēte”, SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”, 2008